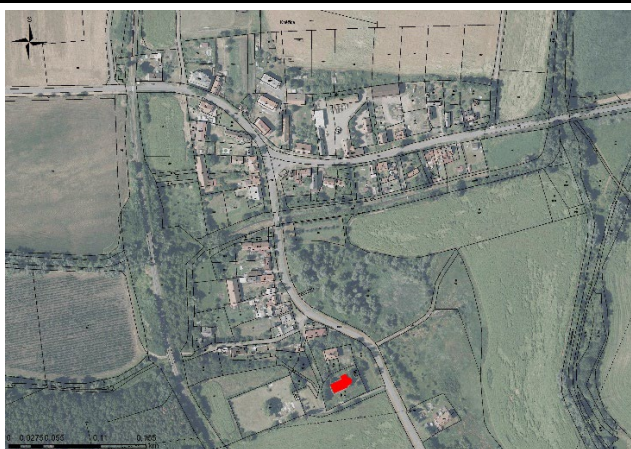

Část obce:	Kněžice
Obec:	Podbořany
Název:	Kostel sv. Kateřiny
Okres:	Louny
Kraj:	Ústecký
Parcelní číslo:	51
Kat. území:	Kněžice u Podbořan
Číslo ÚSKP	106279

Anotace

Kněžice leží 9 km jihozápadně od Žatce při soutoku Doláneckého potoka a potoka Leska, který dělí ves východozápadním směrem na dvě části. Středověké počátky vsi můžeme díky archeologickým nálezům řadit již do 9.–10. století, přičemž k sídlišti náleželo soudobé pohřebiště umístěné na protější straně údolí.

Kostel je situován na jižním okraji jižní části vsi, na mírném návrší klesajícím k východu. Kostel se skládá z obdélné plochostropé lodi, k níž se na východě připojuje plochostropý polygonální presbytář s opěráky a na severu obdélná plochostropá sakristie.

Středověký kostel, zahrnující ze současné stavby loď a presbytář, byl patrně vystavěn v 90. letech 14. století za žateckého rychtáře Oldřicha z Chmelic, který dle pramenů nechal starší dřevěný kostel přestavět na kamennou stavbu. Gotické stáří kostela dokládá zejména na severní straně lodi dochovaná část zazděného bohatě profilovaného hrotitého portálu a v jihovýchodním poli presbytáře parapet zaniklého gotického okenního otvoru. Okenní otvory byly s největší pravděpodobností i na východní a jižní straně presbytáře. Ze středověkého inventáře se dochovalo pouze ostění odkládacího výklenku v jihovýchodní zdi závěru presbytáře.

Stejně jako ve století předchozím, se Kněžice vyznačovaly poměrně komplikovaným majetkoprávním vývojem. Pro stavební dějiny kostela jsou zásadní až 40. léta 16. století, kdy za Brikcího Štampacha ze Štampachu byl na kostele realizován krov se systémem stojatých stolic, z něhož se dochovaly v současné konstrukci druhotně užitě prvky. Z roku 1585 se v kostele dochovala křtitelnice a z roku 1623 epitaf Franze de Couriers.

Po třicetileté válce byl bádanskými markrabaty v 80. letech 17. století poničený kostel obnovován, z této doby patrně pochází sakristie, úprava okenních otvorů, zrušení středověkého vstupu a jeho přeložení na západ. Během následujících staletí kostel procházel stavebními úpravami a údržbovými pracemi, které formovaly kostel do současné podoby. Mezi tyto úpravy patří zejména výstavba současného krovu v roce 1747, přičemž sanktusník pochází až z roku 1841 a v roce 1768 byl realizován nový kůr. Současná víceméně utilitární úprava fasád pochází z poslední úpravy v roce 1971, kdy byla odstraněna západní předsíň, která je prvně zmiňována již v roce 1760 a zachycena je na fotografiích z roku 1967.

Popis¹

Jaroslav Skopec

Poloha a sídelní kontext Vojtěch Peksa	<p>Kněžice leží 9 km jihozápadně od Žatce a 7 km severoseverovýchodně od Podbořan. Ves se nachází při soutoku Doláneckého potoka a potoka Leska, který Kněžice východozápadním směrem dělí na dvě části. Polohu Kněžic řadíme ještě do prostoru tzv. Pětipeské pánve, menší hnědouhelné pánve rozložené pod východními svahy Doupovských hor. Jedná se o prostor osídlený lidmi od pravěku a totéž platí o samotných Kněžicích, jejichž středověké počátky můžeme díky archeologickým nálezům řadit již do 9.–10. století.² K sídlišti náleželo soudobé pohřebiště umístěné na protější straně údolí, narušované těžbou písku v první polovině 20. století. Samotný kostel je situován na jižním okraji jižní části vsi, na mírném návrší, které klesá k východu.³ Půdorysnou dispozici vsi můžeme rozdělit do dvou částí oddělených potokem Leskou, jižní část, s kostelem a jednou řadou domů, a severní, s původně snad obdélkou, ale jen zčásti obestavěnou návší. K jižní části ještě musíme přiřadit dnes zaniklý hospodářský dvůr a také šlechtické sídlo v podobě tvrziště s vodním příkopem zachycené ještě na plánu vsi z roku 1785.⁴</p>
Charakteristika	<p>Kostel má plochostropou loď na obdélném půdorysu s mírně vydutou jižní stěnou. Na východě se k lodi připojuje užší odsazený z podélné osy kostela k severovýchodu natočený plochostropý presbytář s trojbokým závěrem a čtvercovou sakristií po severní straně.</p>
Rozměry a materiál zděných konstrukcí	<p>Loď o délce 14,5 m a průměrné šířce 8,35 m má obvodové zdivo široké 0,95 m, stěna východní včetně vítězného oblouku má tloušťku 0,85 cm. Presbytář je dlouhý 7,4 m a široký 5,6 m a jeho obvodové zdivo je široké kolem 0,9 m. Jižní stěnu presbytáře a jeho volná nároží, s výjimkou severozápadního, zpevňují neodsazené hranolové opěrné pilíře ukončené pultovými stříškami. Východoseverovýchodní opěrák je ve spodní polovině čelní strany rozšířen. Sakristie o straně přibližně 4,6 m má západní zdivo tlusté 0,95 m, severní pouze necelých 0,8 m a východní, které je půdorysně vypouklé, dosahuje až 1,1 m. Zdivo kostela je tvořeno lomovým opukovým kamenem, který je v soklových partiích lodi kombinován s pálenými cihlami a pískovcem. V soklové části jihovýchodního opěráku jsou zřetelné degradované pískovcové kvádry, které tvořily ukončení předsazeného soklu</p>

¹ Text kapitoly Popis a interpretace, včetně vybraného obrazového materiálu uvedeného v kartě byl publikován v Jaroslav SKOPEC A KOL., *Středověké venkovské kostely okresu Louny*, Ústí nad Labem 2022.

² Záchraný archeologický výzkum provedený pracovníky Regionálního muzea K. A. Polánka v Žatci v roce 2014 pod vedením P. Holodňáka; povrchové sběry v okolí vsi uskutečněné v 80. letech 20. století při průzkumech Pětipeské pánve tehdejší mosteckou expoziturou Archeologického ústavu v Praze (P. MEDUNA – E. ČERNÁ, *Ke struktuře osídlení*, 1992, s. 77–93).

³ Kostel stojí uprostřed obdélného areálu bývalého hřbitova se zkoseným severozápadním nárožím, který je vymezen kamennou ohradní zdí se vstupní branou na západě. Na jih od brány je vystavěna hranolová zvonová věž a po východní straně presbytáře je k ohradní zdi přiložena márnice, která se nachází v havarijním stavu.

⁴ SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Mory, sign. Nro 4, inv. č. 3 — Kněžice, geometrický plán dvora s nemovitým příslušenstvím patřícím ke statku Mory 1785; dostupné z: <https://digi.cesearchivy.cz/545459/1> [citováno 4. 5. 2022]. O tvrzišti u dvora se zmiňuje také A. SEDLÁČEK, *Hrady XIV*, s. 353.

	<p>a nad ním část pravidelně opracovaných kvádrů jeho armování. Shodné armování je pozorovatelné i u jižního opěrného pilíře a částečně u jihovýchodního nároží lodi a severozápadního nároží sakristie.</p>
Interiér	<p>Lod' je přístupná od západu obdélným portálem s kamennými stojkami s ušima a přímým trámovým překladem. Nika vstupu má do interiéru rozevřené špalety se segmentovým záklenkem a je do ní osazena dvojice kamenných stupňů, po kterých se sestupuje do lodi. Prostor je opatřen plochým omítaným stropem s fabionem a profilovanou římsou na jeho spodní straně. Interiér je osvětlován šesti obdélnými okenními otvory se segmentovými záklenky, západní otvor je zalděn. Západní část lodi zaujala dvojicí subtilních sloupů podpíraná dřevěná kruchta mající konvexně rozšířenou střední částí s odsazenými konkávními boky po stranách a zábradlí s kuželkami. Východní stěna lodi je otevřena půlkruhovým vítězným obloukem, který společně s chórovou přepážkou odděluje loď od presbytáře. Přepážka je v půdorysu koncipována shodně s kruchtou, a to včetně dřevěného zábradlí s kuželkami.</p> <p>Plochostropý presbytář se zrcadlem uprostřed a fabionem s profilovanou římsou je osvětlován dvojicí okenních otvorů shodných s okenními otvory lodi. Jeden je umístěn na východním konci jižní stěny, druhý je prolomen přímo v severovýchodním nároží. V jižní stěně je osazen epitaf Franze de Couriers z doby kolem roku 1633 a před ním renesanční kamenná křtitelnice z roku 1585. V severní stěně je umístěn kamenný obdélný portál s ušima, páskem a nikou mající do interiéru sakristie nestejně rozevřené špalety se segmentovým záklenkem.</p> <p>Pod patou záklenku niky vstupního otvoru je na jižní stěně sakristie zřetelný 10 cm široký ústupek ve zdivu. Sakristie je opatřena plochým trámovým stropem, který je dnes společně s krovem zřícený. Shodný vstup jako na jihu byl otevřen i na západě z exteriéru. Od severu je prostor osvětlován obdélným okenním otvorem se segmentovým záklenkem a relativně mělkou nikou. Na východě je prolomen užší obdélný okenní otvor s přímým překladem a hlubší nikou mající dovnitř rozevřené špalety s přímým překladem a klesajícím parapetem. Jihozápadní kout je zkosený, do severovýchodního je vsazeno komínové těleso.</p> <p>Krov nad lodí a presbytářem je krokevní s jednou úrovní hambalků podélně vázaný dvojicí stojatých stolic, jejichž sloupky jsou v plných vazbách stabilizovány v příčném směru vzpěrami a v podélném směru symetrickými vstřícnými pásky.</p>
Exteriér	<p>Lod' i presbytář stojí na předsazeném omítkovém soklu a ve shodné výšce vrcholí jednoduchou korunní římsou. Fasády kostela jsou opatřeny novodobými značně tvrdými cementovými omítkami, které jsou na lodí a presbytáři hladké, na sakristii hrubě nahazované. Průčelí sakristie a presbytáře jsou zcela nečleněna, loď je na západním průčelí opatřena lizénovým rámem a na jihu středním, širokým, mírně předsazeným rizalitem. Na korunní římsu západního průčelí nasedá trojúhelný štít sedlové střechy s nikou uprostřed, do níž je vsazena socha sv. Judy Tadeáše.</p>

Stavební proměny kostela

Jaroslav Skopec, Martin Barus, Jaroslav Havrlant

Středověký kostel a jeho stavební proměny

Přestože je většina konstrukcí kostela zakryta novodobými omítkami a středověký výraz stavby zcela potlačen, je možné v organismu stavby připsat středověkému stáří loď a presbytář. Polygonální presbytář s opěrnými pilíři nemusí být ještě vždy důkazem o středověkém stáří daného kostela, avšak odhalená armovaná nároží opěrných pilířů to s určitostí dokládají. To potvrdil i nález parapetní části ostění zaniklého gotického okenního otvoru v jihovýchodním poli závěru presbytáře, které se nachází v autentické poloze.⁵ S dalším okenním otvorem lze počítat v tradiční poloze ve východním a jižním poli závěru a jej zvažovat i otvor na jihu presbytáře, kde lze pozorovat vertikální trhliny, které by tuto možnost naznačovaly. Okenní otvory naopak nemusely být na severu, ale ani na severovýchodě. Loď rovněž na první pohled nevykazuje známky středověkých konstrukcí, s výjimkou východní poloviny hrotitého portálu v ose severní zdi. Ostění portálu je bohatě profilováno výžlabky střídajícími se s dvojicí oblých prutů a jedním prutem hruškovým. Za středověké můžeme považovat také stojky vítězného oblouku, který byl směrem do lodi opatřen širokým okosením, odhaleným pod opadanou omítkou.

Při srovnání půdorysu a hmoty presbytáře s jinými středověkými kostely na Lounsku, jako je kostel v Bitozevsi, Minicích, Kozlech, Radíčevsi či Vinařicích, zjistíme, že se presbytář kostela v Kněžicích nijak nevymyká ze soudobé produkce 14. století. Loď je naopak oproti jmenovaným kostelům výrazně protažena a svou délkou snese srovnání jen s kostelem ve Smolnici a Nepomyšli. Vzhledem k tomu, že hrotitý portál je umístěn v ose severní stěny, zdálo by se nanejvýš pravděpodobné, že celý půdorys lodi bude středověkého stáří. Zároveň však nelze vyloučit ani možnost jejího prodloužení k západu při barokních úpravách v roce 1687, které zmiňují rozšíření kostela,⁶ nicméně přes současné kompaktní omítky nelze tuto možnost ověřit. S ohledem na půdorysné zakřivení jižního zdiva můžeme ale počítat s jeho alespoň částečným přezděním v mladším období, jak to naznačuje analogický případ z Minic.

Kostel sv. Kateřiny si tak lze ve středověku představit jako typického představitele sakrální stavby s obdélnou plochostropou lodí a užším odsazeným polygonálním presbytářem, který byl jistě plánovaný s žebrovou klenbou. Naopak existencí sakristie, kterou bychom již mohli očekávat, si jisti být nemůžeme. Na rozdíl od kněžické sakristie je typickým reprezentantem spíše drobná čtvercová stavba, i když obdobně rozměrnou středověkou sakristii můžeme také nalézt u kostela v Nepomyšli, kde je však vázána na delší presbytář. Nicméně tenčí severní zdivo, přiložení východního zdiva k presbytáři na spáru a odhalená nearmovaná nároží dokládají její vznik až v

⁵ Ostění bylo z velké části odstraněno, neboť otvor byl při mladších úpravách zvětšen, jak to dokládá zčásti odhalený záklenek mající na spodní straně dochovanou omítku s nátěry.

⁶ SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura sign. III K-α 1/I – zádušní účty Kněžice 1627–1693.

	<p>novověku. Západní sakristie naopak má shodnou tloušťku zdiva s kostelem a nelze tak a priori vyloučit, že alespoň část z něj může náležet starší, půdorysně menší sakristii.</p> <p>Pro dataci kostela je klíčový ojediněle dochovaný doklad z roku 1392 o tom, že vlastník Kněžic, žatecký rychtář Oldřich Cachborův z Chmelic, věnoval na obnovu kostela částku 20 kop grošů a zdejšímu faráři roční plat 4 kopy ze vsi Neprobylice na ustanovení věčného vikáře.⁷ Přísežný konšel Henslin Lipner nebo jiný pověřenec měl během pěti let z Oldřichova majetku po 4 kopách grošů ročně dávat peníze na přestavbu dřevěného kostela na kamenný. Na plnění donace ještě roku 1419 dohlíželi Oldřichovi synové Jan a Václav, kteří se psali již jako Chmeličtí z Vlčí Hory.⁸ První písemný doklad o existenci kostela z roku 1358,⁹ kdy ves vlastnili ještě vladykové z Kněžic,¹⁰ lze tedy vztahovat k dřevěnému předchůdci. S ohledem na natočení presbytáře z podélné osy kostela není vyloučeno, že přestavba kostela se rozpadla do více etap. V souvislosti s poměrně věrohodnou datací kostela pomocí písemných pramenů je zajímavé porovnání profilu zachované části portálu lodi s portálem lodi kostela v Bitozevsi. Oba portály totiž spojuje jak shodná velikost a tvar záklenku, tak i velmi podobná profilace ostění dokládající poměrně dlouho přetrvávající tradici forem ještě z poloviny 14. století.</p> <p>Ze středověkého vybavení se v jihovýchodním poli závěru presbytáře dochovalo pouze ostění obdélného výklenku s výrazně degradovanou profilací. Výklenek se sice nachází parapetem na úrovni dnešní podlahy, středověký terén se však nacházel o 70–90 cm níže, což nevylučuje jeho intaktní polohu a jeho interpretaci jako boční odkládací niky.¹¹ Ze středověkého inventáře se do současnosti bohužel nedochovalo nic, avšak z pera G. A. Wahnera se dovídáme o možné existenci zvonu, který měl být opatřen gotickým písmem.¹²</p>
Stavební proměny kostela v novověku	<p>První polovina 16. století, stejně jako století předchozí, se vyznačuje poměrně komplikovaným a málo přehledným majetkoprávním vývojem Kněžic. Pro stavební dějiny kostela je zásadní až rok 1543, kdy Kněžice od rytířů Pětipeských z Chýš získal Brikcí Štampach ze Štampachu,¹³ který krátce nato nechal minimálně vystavět na kostele nový krov, na jehož prvky bylo použito borové</p>

⁷ UBS, s. 97, č. 220; LE V, s. 553n, č. 748. „... ad honorem omnipotentis Dei ecclesiam parochialem in Knyezicz villa sua de lignea structura in structuram lapideam reformare, viginti sexagenas grossorum denariorum argenteorum bonorum Pragensium pro restauracione eiusdem ecclesie deputavit...“

⁸ Jan Karel ROHN, *Antiquitas ecclesiarum, capellarum et monasteriorum, aliarumque aedium sacrarum districtus Zatecensis*, Pragae 1775, s. 30; Bohuslav BALBÍN, *Miscellanea historica regni Bohemiae, decadis I. liber V. Parochialis et sacerdotalis*, Pragae 1683, s. 213; (LE X, L10).

⁹ LC I/1, s. 49 a 50.

¹⁰ Poprvé je doložen Bohuslav *de Chniezicz* v roce 1295, což je zároveň první zmínka o vsi. RBM II, s. 723, č. 1683.

¹¹ Přibližné stanovení úrovně středověké podlahy umožnil drobný záchranný archeologický výzkum v roce 2021. Jeho podnětem byl nelegální výkop v presbytáři. K výraznému navýšení terénu uvnitř i vně kostela došlo v rámci novověkých úprav.

¹² ANM, Sbirka rukopisů, inv. č. 339/II – Georg Adalbert WAHNER, *Sammlung alter und neuer Nachrichten betreffend die Kirchbezirke und derselbe Gotteshause im Leitmeritzer Kreise*, Zweite Abtheilung von M bis Z, fol. 152r.

¹³ J. VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, s. 115. Tento prodej uvádí kolem roku 1530 A. SEDLÁČEK, *Hrady XIV*, s. 383.

dřevo kácené v sezóně 1545/46.¹⁴ Část prvků tohoto krovu byla druhotně použita ve stávající konstrukci, můžeme se tedy pokusit rekonstruovat jeho tehdejší podobu. Podle dlabů pro plátové rybinovité spoje na zachovaných vazných trámech a krokách se pravděpodobně jednalo o krokevní krov s dvojicí hambalků podélně vázaných dvojicí stojatých stolic pod zhlavími spodních hambalků doplněných vysokou rámovou stolicí v ose pod hřebenem. V plných příčných vazbách sloupky bočních stolic byly stabilizovány k vazným trámům vzpěrami běžícími ve směru kroků a sloupky stolice pod hřebenem zajišťovaly symetrické pásky. Otázka je, jestli sloupky stolice pod hřebenem běžely až do vrcholu a sloužily zároveň jako věšadla, nebo jestli končily pod horními hambalky. Vzhledem k volnému rozpětí vazných trámů skoro 9 metrů se ale zdá být první možnost pravděpodobnější. Otázkou rovněž zůstává, zda podnětem k realizaci nového krovu mohl být požár z roku 1523 zaznamenaný na listu 64 v nedochované „Kirchenbuch“, již měl v rukách ještě na počátku 19. století Georg Adalbert Wahner.¹⁵ Uvedený krov však vznikl až dvacet let poté, je proto pravděpodobné, že mu předcházela konstrukce jiná, náležející snad pouze provizorní střeše. Na počátku 20. století byly v kostele ještě zaznamenané tři dnes neznámé náhrobníky se štampachovskými erby.¹⁶ Při koupi Kněžic v roce 1543 je zmiňováno i patronátní právo ke kostelu, z čehož lze odhadovat jeho funkční farní status, který podporuje i dochovaná kamenná křtitelnice z roku 1585. Vrchnost i duchovní byli luteránského vyznání.¹⁷ V roce 1623 zakoupil Kněžice Franz de Couriers († 1633), jemuž náleží v kostele dochovaný epitaf.¹⁸ Po třicetileté válce samostatnost kněžické farnosti skončila a obnovena byla až v roce 1729¹⁹ za markrabat bádenských, kteří Kněžice vlastnili od roku 1664 více než sto let.

Kostel byl po třicetileté válce značně zpusťošen, neboť nově příchozí farář Hoffmann uvádí v roce 1687 formou retrospektivních zápisů ve farní kronice, že za něj byl zborcený kostel dán do pořádku.²⁰ Tomuto prostému konstatování plně odpovídají zápisky z knihy zádušních účtů z téhož roku,²¹ které jako stavitele zmiňují Domenica Rigoniho z Chyš.²² V rámci úprav měl být vztyčen

¹⁴ Veškeré uvedené dendrochronologické datování a odběr vzorků provedl v roce 2019 Ing. Tomáš Kyncl.

¹⁵ ANM, Sbirka rukopisů, inv. č. 339/II – G. A. WAHNER, *Sammlung*, Zweite Abtheilung von M bis Z, fol. 151v.

¹⁶ J. VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, s. 116.

¹⁷ W. ROTT, *Der politische Bezirk Podersam*, s. 334. Tytéž informace přináší také SOKA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852 – spis *Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis* (vloženo u předního příděští) /dále jen *Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis*/, s. [1].

¹⁸ Více k epitafu v. HONYS – P. HRUBÝ, *Šlechtické sepulkrální památky*, s. 101.

¹⁹ Opis zřizovací listiny kněžické farnosti srov. SOKA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, s. 15–23; J. G. SOMMER, *Das Königreich Böhmen 14*, s. 249; W. ROTT, *Der politische Bezirk Podersam*, s. 335.

²⁰ *Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis*, s. [2].

²¹ SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura sign. III K-α 1/I – zádušní účty Kněžice 1627–1693. Z účetních údajů v následujících letech vyplývá, že přestavba kostela se uskutečnila na dluh, který byl postupně splácen.

²² Snad je možné toto jméno ztotožnit či zařadit do příbuzenského vztahu s lounským stavitelem Domenicem Rigou (Riganem, Rigaliem), který stavěl v letech 1704 až 1707 lounské děkanství a v roce 1713 byl činný při stavbě

krov nad sakristií, což je také první doklad o její existenci, a kostel rozšířen. Případné rozšíření, respektive prodloužení lodi k západu, bylo jistě spojeno i s realizací kruchty, jejíž průvlak se podařilo dendrochronologicky datovat do doby po roce 1670. Zároveň lze předpokládat přezdění jižní zdi lodi, která v půdoryse vykazuje stejné deformace jako analogický případ z Minic. V lodi byly zřízeny současné okenní otvory, včetně zadržného otvoru západního, pro nějž bylo zhotoveno a poté zaskleno sedm nových okenních rámců.²³ Přeložen byl i hlavní vstup do kostela ze severu na západ a společně s ostatními vstupy byl opatřen portálem.

V roce 1700 je doložena existence dvou bočních oltářů zasvěcených sv. Barboře²⁴ a sv. Vavřinci, jednoho zvonu zavěšeného v sanktusníkové vížce a dvou zvonů ve zvonici,²⁵ která byla dle účtů vystavěna v roce 1691.²⁶ Hlavice zvonu však nese již letopočet 1690.

V roce 1747 je zmiňována realizace nového rákosového stropu kostela.²⁷ Prameny však již mlčí o tom, že tato akce byla spojena s celkovou výměnou renesančního krovu kostela za současnou konstrukci, která ve velké míře využila prvky předešlého renesančního krovu.²⁸ V roce 1760 je prvně doložena předsíň kostela a o čtyři roky později byl zhotoven nový krov nad sakristií.²⁹ O další čtyři roky později byl zhotoven nový kůr, který z předešlé konstrukce využil shora uvedený profilovaný příčný trám z doby po roce 1670. V roce 1773 byla zvonice, zmiňovaná v 17. století, nahrazena současnou stavbou,³⁰ z roku 1775 pochází ojedinělý zápis zmiňující kryptu.³¹ V roce 1778 je doloženo zřízení západního vstupu do sakristie³² a oprava čtyř opěrných pilířů presbytáře,³³ při níž byly patrně částečně zednický upravovány.³⁴ Informace je podstatná i v tom, že již nezmiňuje pátý severovýchodní pilíř, který tou dobou již neexistoval. Na počátku 80. let 18.

kostela v Cítolibeč; srov. Pavel VLČEK A KOL., *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 548.

²³ SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura sign. III K-α 1/I – zádušní účty Kněžice 1627–1693.

²⁴ Ten byl zřízen roku 1691. OA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura sign. III K-α 1/I – zádušní účty Kněžice 1627–1693.

²⁵ NA Praha, APA I, sign. B 13/18, inv. č. 1358 – Zprávy farářů o stavu far 1700, Žatecko, vikariát Vilémov, fol. 97r–98r. Zvonice je prvně doložena již k roku 1677 – L. ZICH, *Farářské relace*, s. 164.

²⁶ SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura sign. III K-α 1/I – zádušní účty Kněžice 1627–1693.

²⁷ *Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis*, s. [12].

²⁸ Barokní prvky konstrukce z borového a smrkového dřeva byly dendrochronologicky datovány do sezóny 1746/47.

²⁹ SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

³⁰ SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802. Stavbu zvonice v roce 1773 potvrzují také *Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis*, s. [14].

³¹ SOKA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha birmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.

³² *Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis*, s. [15].

³³ SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

³⁴ Avšak současné rozšíření pilíře východoseverovýchodního bylo realizováno až v roce 1824. SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III A K α I, zádušní účty Kněžice 1801–1828.

století byla zásadně opravena, či nově vystavěna márnice.³⁵ V roce 1786 došlo k vydláždění kostela kamennými deskami a patrně byl zcela vyměněn podhled stropu presbytáře.³⁶ O čtyři roky později byl probourán ze sakristie do presbytáře vstup vedoucí na nově osazenou kazatelnu.³⁷

V roce 1803 byly vynaloženy nemalé finanční prostředky na opravu kostelní střechy a depositoryum,³⁸ přičemž z dalších sdělení z téhož roku se dovídáme, že depositoryum bylo při kostele nově postaveno a opravena střecha na sakristii a kostele.³⁹ Zato v roce 1807 byly úpravy hodnoceny jako oprava zříčené sakristie a márnice, která tedy patrně sloužila z části jako deponitář.⁴⁰ I když není zřejmé, jestli nebylo zříčením sakristie míněno pouze zříčení její střechy, nebyly její stavební poměry zřejmě uspokojivé, neboť již v 90. letech 18. století musela být dvakrát zednický opravována.⁴¹ Z některé z těchto oprav pak může pocházet půdorysné zakřivení jejího východního zdiva.⁴² Podstatnější stavební práce na kostele a faře jsou zaznamenány v pramenech až v roce 1837,⁴³ avšak jejich přesnější podstata není nijak konkretizována. Můžeme tak pouze konstatovat, že byl s největší pravděpodobností realizován strop sakristie, jehož trám ze zříčené konstrukce se podařilo dendrochronologicky datovat do roku 1836. Z roku 1841 pochází plán na opravu sanktusníku.⁴⁴ Současné konstrukční provedení sanktusníku ani jeho zastřešení plánu neodpovídá a byl patrně vystavěn nový v průběhu 40. let 19. století,⁴⁵ přičemž nahradil starší konstrukci pocházející z roku 1801.⁴⁶ V roce 1864⁴⁷ byl dle plánů z roku 1859⁴⁸ rozšířen hřbitov na stávající půdorys, do kterého byla začleněna zvonice a márnice. Z roku 1876 pochází plán na nerealizovanou úpravu kostela,⁴⁹ který zachycuje v podstatě dnešní situaci, navíc však zaznamenává ještě funkční přístup na kazatelnu ze sakristie, valbovou střechu nad sakristií a západní předsíň, která je zachycena i na mapě stabilního katastru z roku 1843. Stejnou situaci obsahuje i plán z roku 1898, do něhož je zakreslen návrh na zazdění přístupu na kazatelnu ze sakristie a

³⁵ SOA v Třeboni, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III A K α I, zádušní účty Kněžice 1801–1828.

³⁹ *Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis*, s. [16]; SOKA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.

⁴⁰ SOA v Třeboni, oddělení Český Krumlov, Schwarzenberská ústřední kancelář Hluboká nad Vltavou – střední oddělení, karton č. 880, sign. A 3 K α 2, inv. č. 3586.

⁴¹ SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

⁴² Nemůžeme však ani vyloučit, že tato situace nepochází již z oprav před rokem 1778, kdy atypicky zakřivené zdivo mohlo teoreticky reagovat ještě na existující severovýchodní opěrný pilíř presbytáře.

⁴³ SOKA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.

⁴⁴ SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Postoloprty, plány – nezpracováno.

⁴⁵ Dendrochronologicky se podařilo totiž datovat jeho dva sloupky do let 1841 a na přelom let 1845/46.

⁴⁶ *Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis*, s. [16].

⁴⁷ SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1860–1881.

⁴⁸ SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1804–1859.

⁴⁹ SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Postoloprty – plány.

jeho nahrazení schodištěm přisazeným k severní stěně lodi,⁵⁰ k čemuž patrně došlo až o dva roky později.⁵¹

Pro stavební dějiny kostela chybí ve 20. století relevantní prameny, a tak zásadní informace o úpravách pocházejí až z roku 1971, kdy došlo k celkové opravě kostela.⁵² Práce zahrnovaly úpravy v interiéru, opravu střechy, krovu a fasád, které dostaly tvrdou cementovou omítku. Došlo i ke snesení střechy sakristie nahrazené dnes zřícenou pultovou střechou s mírným sklonem a patrně také byla odstraněna západní předsíň, která je ještě zachycena na snímcích z roku 1967.⁵³ Na nich je v nice západního štítu viditelná také socha sv. Jana Nepomuckého, vyměněná za sochu sv. Judy Tadeáše zaznamenanou na tomto místě v roce 1974.⁵⁴ Může se snad jednat o sádrovou sochu téhož světce uváděnou již v inventáři z roku 1962.⁵⁵

⁵⁰ SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Postoloprty – plány, nezpracované.

⁵¹ SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1882–1902.

⁵² ABL, Biskupská konzistoř 1941–1990, sign. II-A-2 – Stavebně-právní agenda, Kněžice.

⁵³ NPÚ ÚOP v Ústí n. L., Sběrka negativů, sign. 32459, 32460.

⁵⁴ ABL, Biskupská konzistoř 1941–1990, Inventáře kostelů a far 1952–1974, Kněžice 1974.

⁵⁵ ABL, Biskupská konzistoř 1941–1990, Inventáře kostelů a far 1952–1974, Kněžice 1962.

Celkový pohled od jihu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Celkový pohled od jihovýchodu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Detail odhaleného armování jižního opěrného pilíře presbytáře. Foto: Jaroslav Skopec 2019.

Východní průčelí presbytáře v pohledu od východu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Severovýchodní část závěru presbytáře v pohledu od severu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Sakristie v pohledu od severovýchodu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Severní průčelí sakristie v pohledu od severu. Foto: Jaroslav Skopec 2019.

Severní průčelí lodi v pohledu od severu se zazděným gotickým portálem v ose stěny. Foto: Jaroslav Skopec 2019.

Detail zazděného gotického portálu v ose severního průčelí lodi. Foto: Jaroslav Skopec 2019.

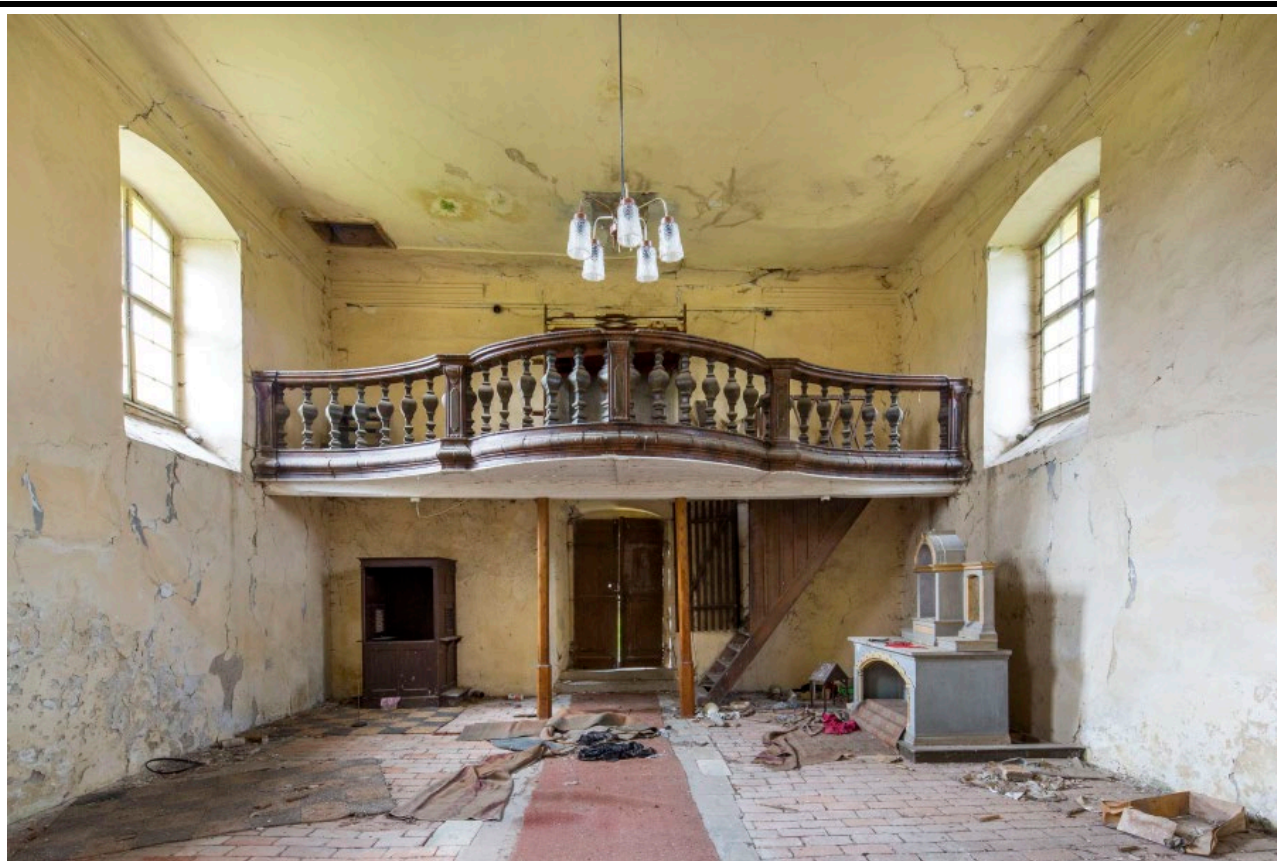
Celkový pohled od jihozápadu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Západní průčelí lodi v pohledu od západu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Detail portálu západního průčelí lodi v pohledu od západu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Interiér lodi v pohledu od východu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Interiér lodi v pohledu od západu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Interiér presbytáře v pohledu od západu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Severní stěna presbytáře se vstupem do sakristie v pohledu od jihu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Jižní stěna presbytáře v pohledu od jihu. Vpravo jsou patrné praskliny v omítce indikující patrně okenní otvor. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Detail náhrobku osazeného na jižní stěně presbytáře. Foto: Marta Pavlíková 2019.

Jihovýchodní stěna závěru presbytáře v pohledu od severu. Dole se nachází druhotně osazené ostění náležející s největší pravděpodobností sanktuáriu. Šípkami jsou vyznačeny dochované fragmenty parapetu a stojek ostění gotického okna. Oblouk vlevo nahoře náleží mladšímu okennímu otvoru. Dole je patrné v druhotné poloze zazděné ostění sanktuária. Foto: Jaroslav Skopec 2019.

Detail křtitelnice umístěné při jihozápadním koutu presbytáře v pohledu od severovýchodu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

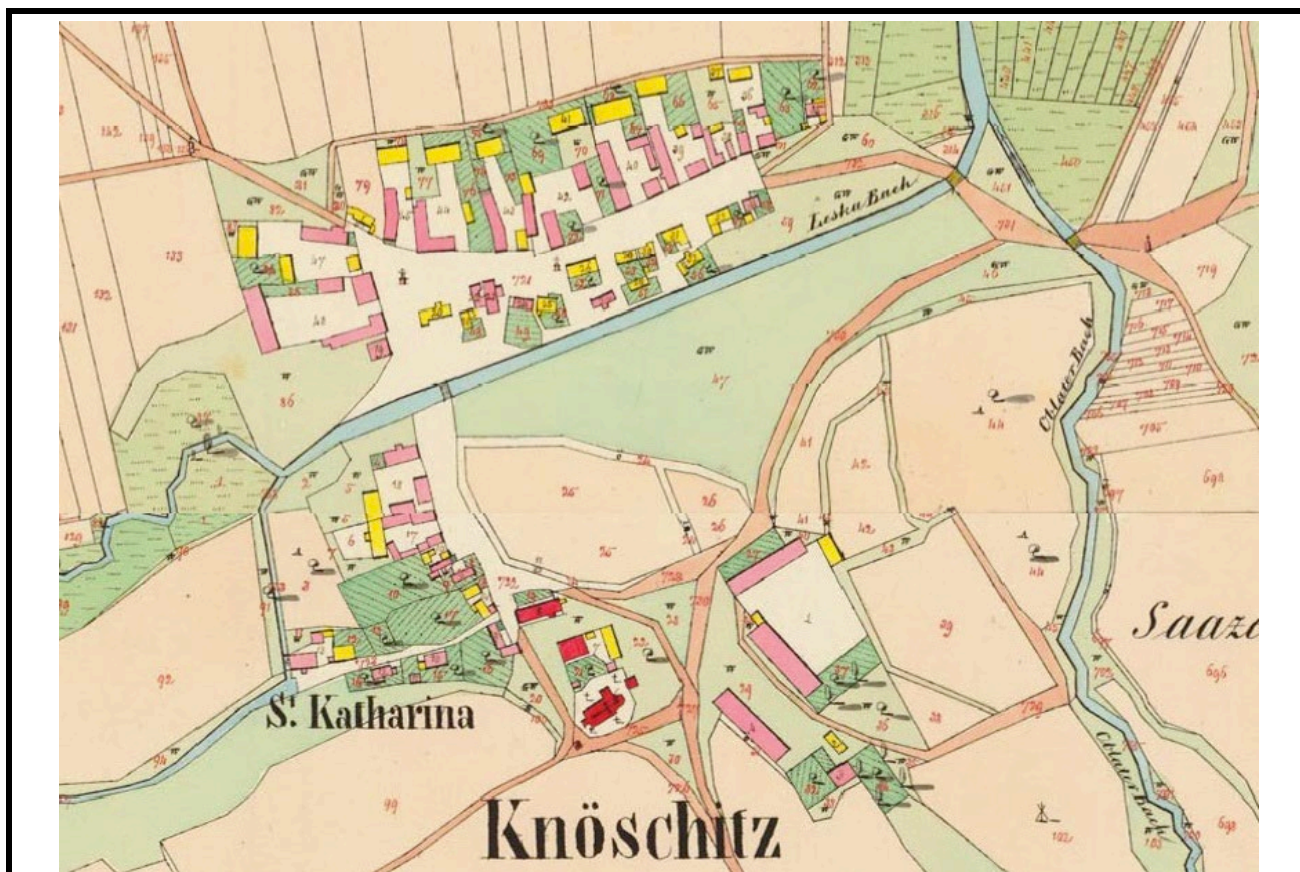
Interiér sakristie v pohledu od jihu. Foto: Marta Pavlíková 2019.

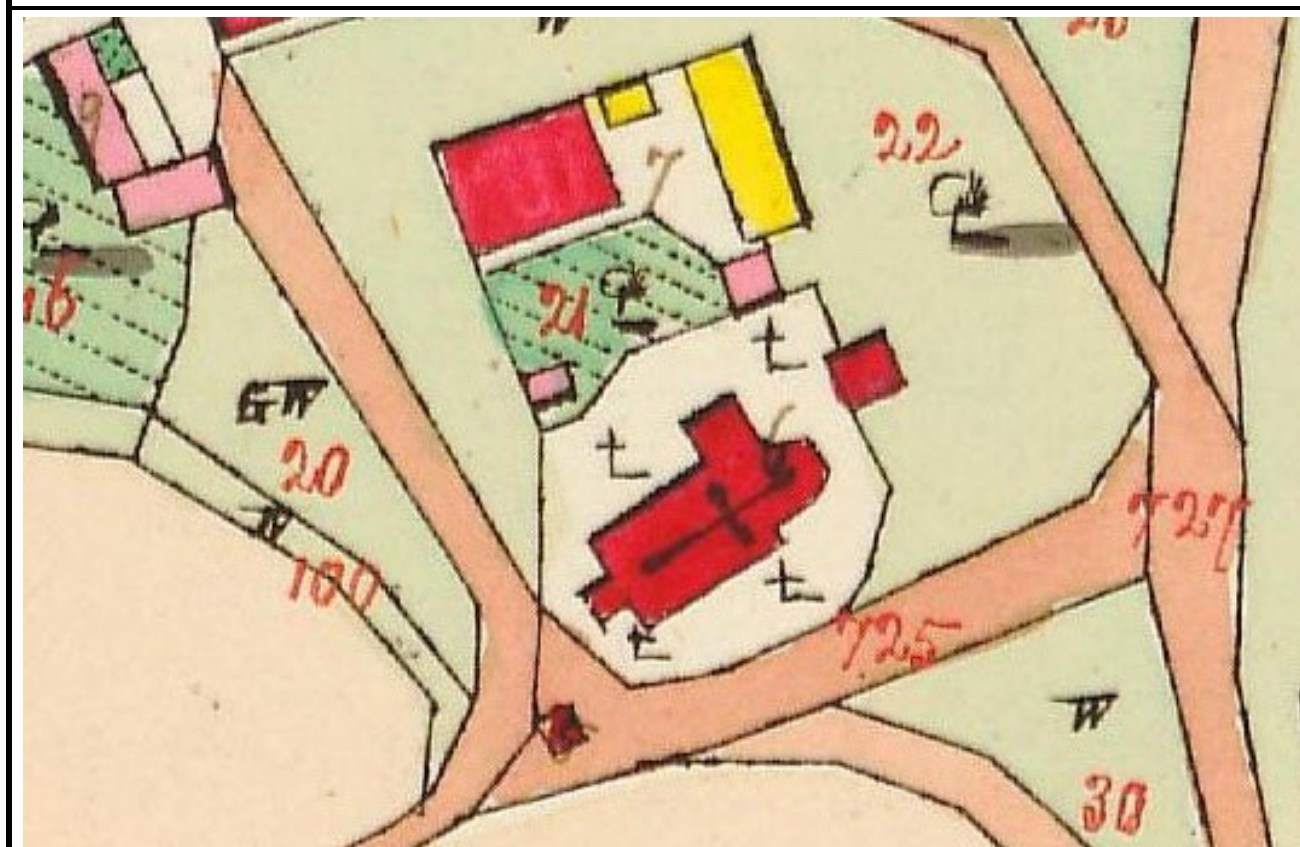
Jižní stěna sakristie v pohledu od severu. Foto: Jaroslav Skopec 2019.

Průhled krovem nad lodí k východu. Na hambalku v popředí jsou patrné dlaby dokládající jeho druhotné využití ze starší konstrukce krovu, pro nějž bylo dřevo kácené v sezóně 1545/46. Foto: Jaroslav Skopec 2019.

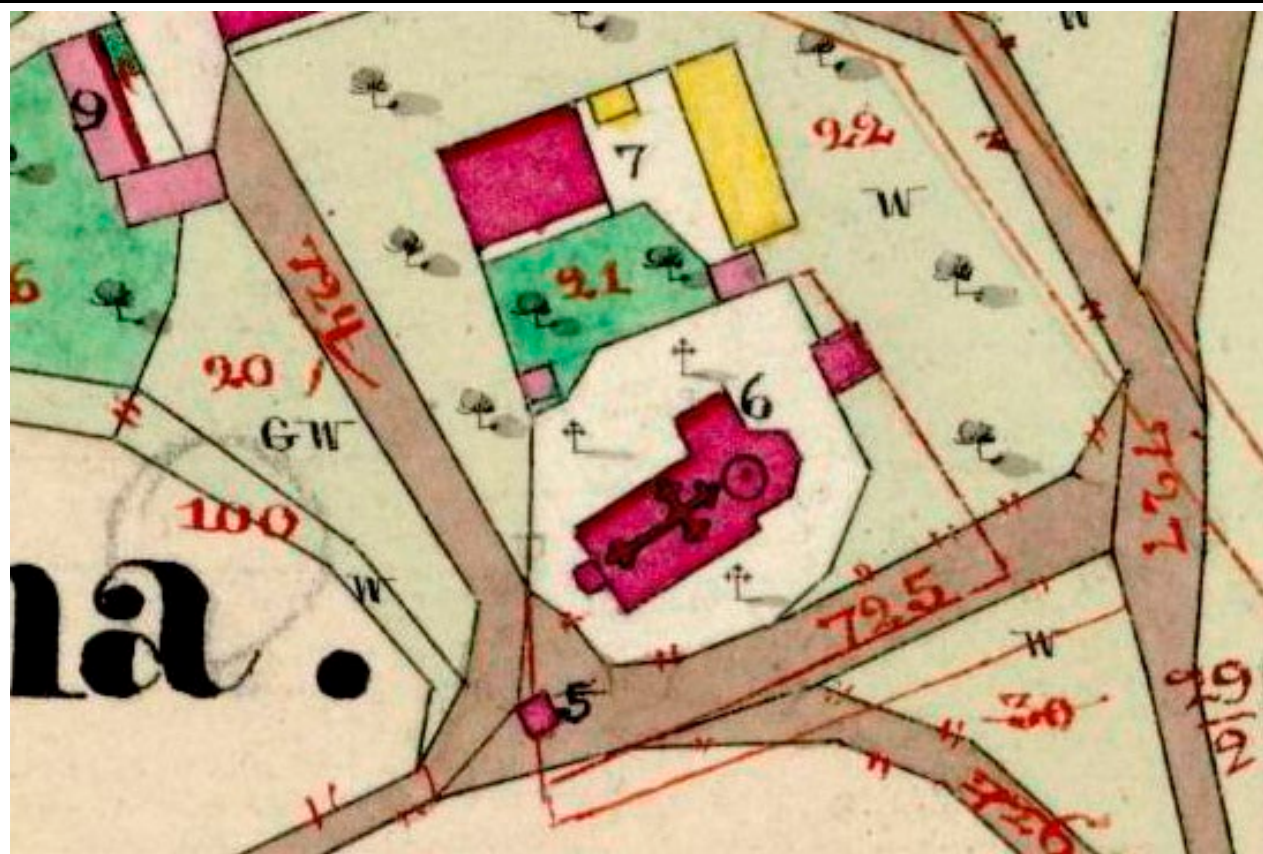
Kněžice na císařském otisku mapy stabilního katastru Čech z roku 1843.

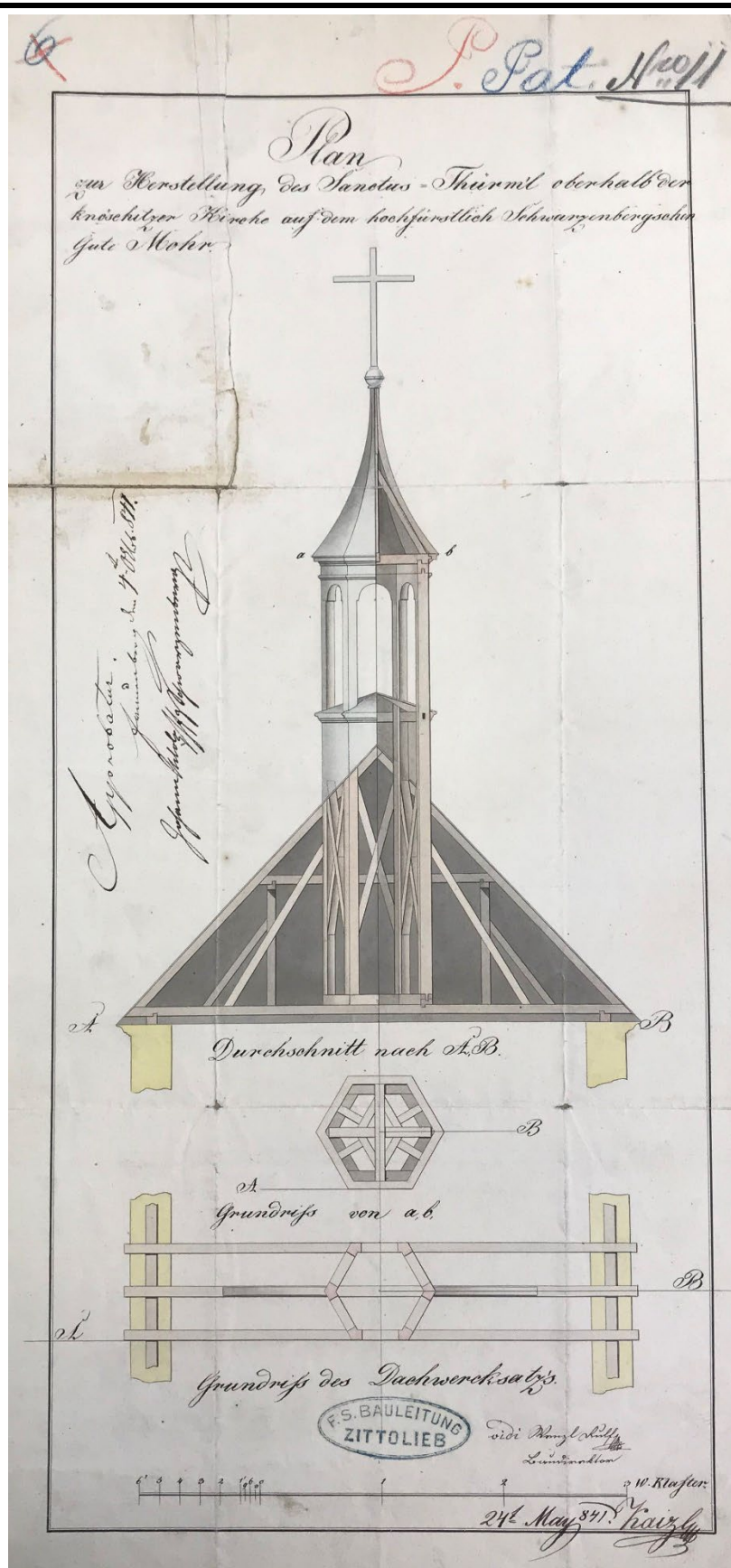
Detail kostela na císařském otisku mapy stabilního katastru Čech z roku 1843.

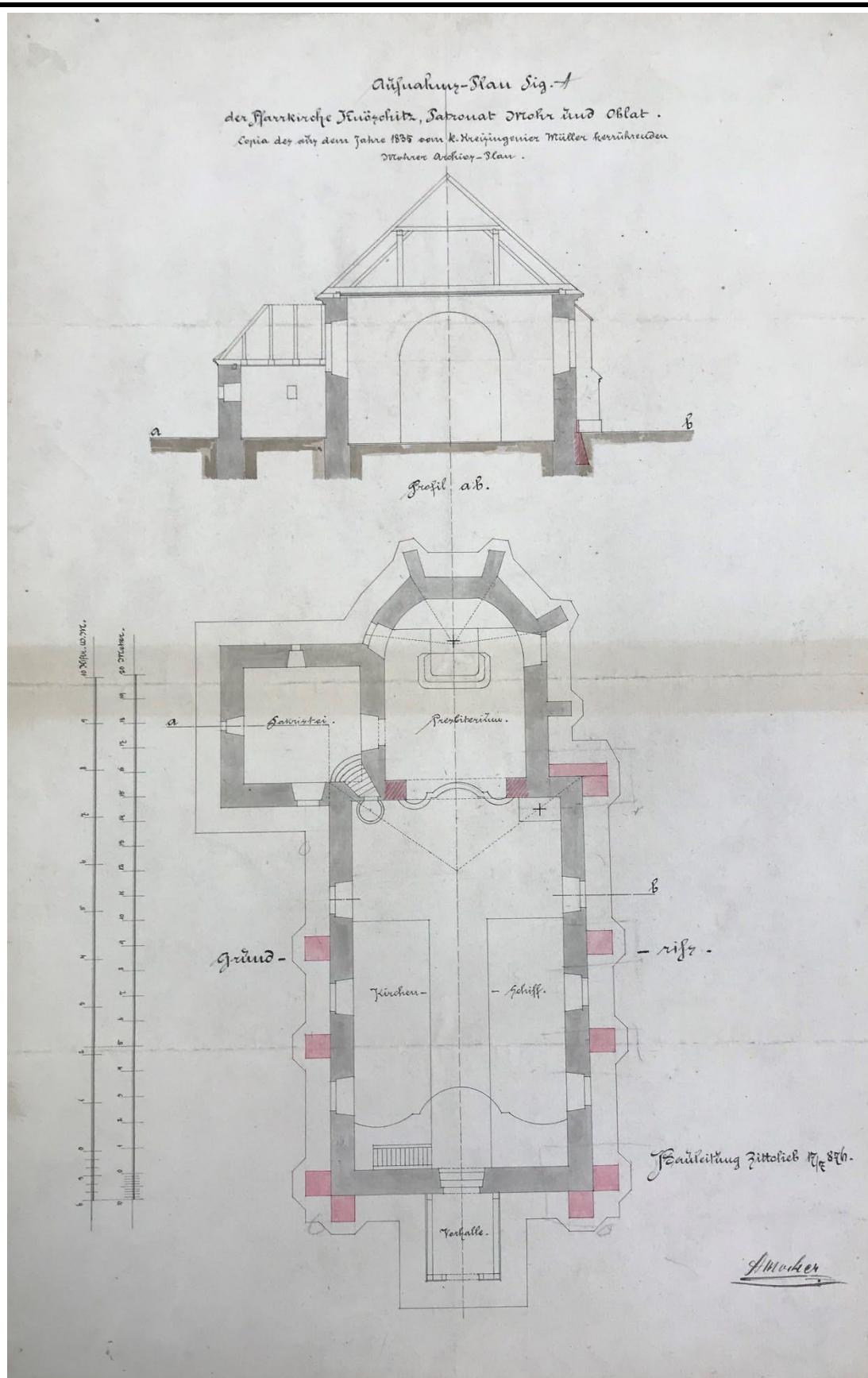
Kněžice na originální mapě stabilního katastru Čech z roku 1843.

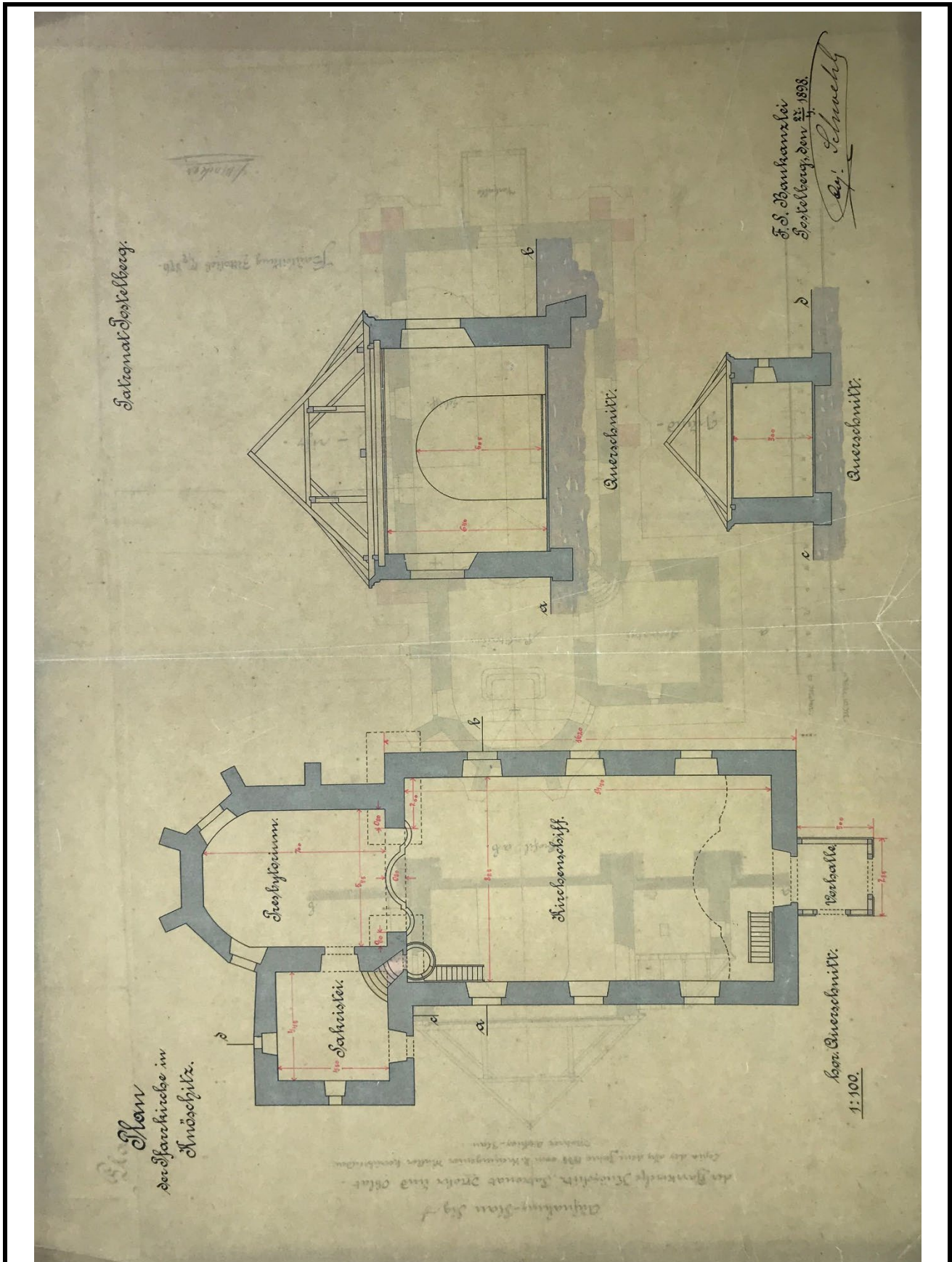
Detail kostela na originální mapě stabilního katastru Čech z roku 1843.

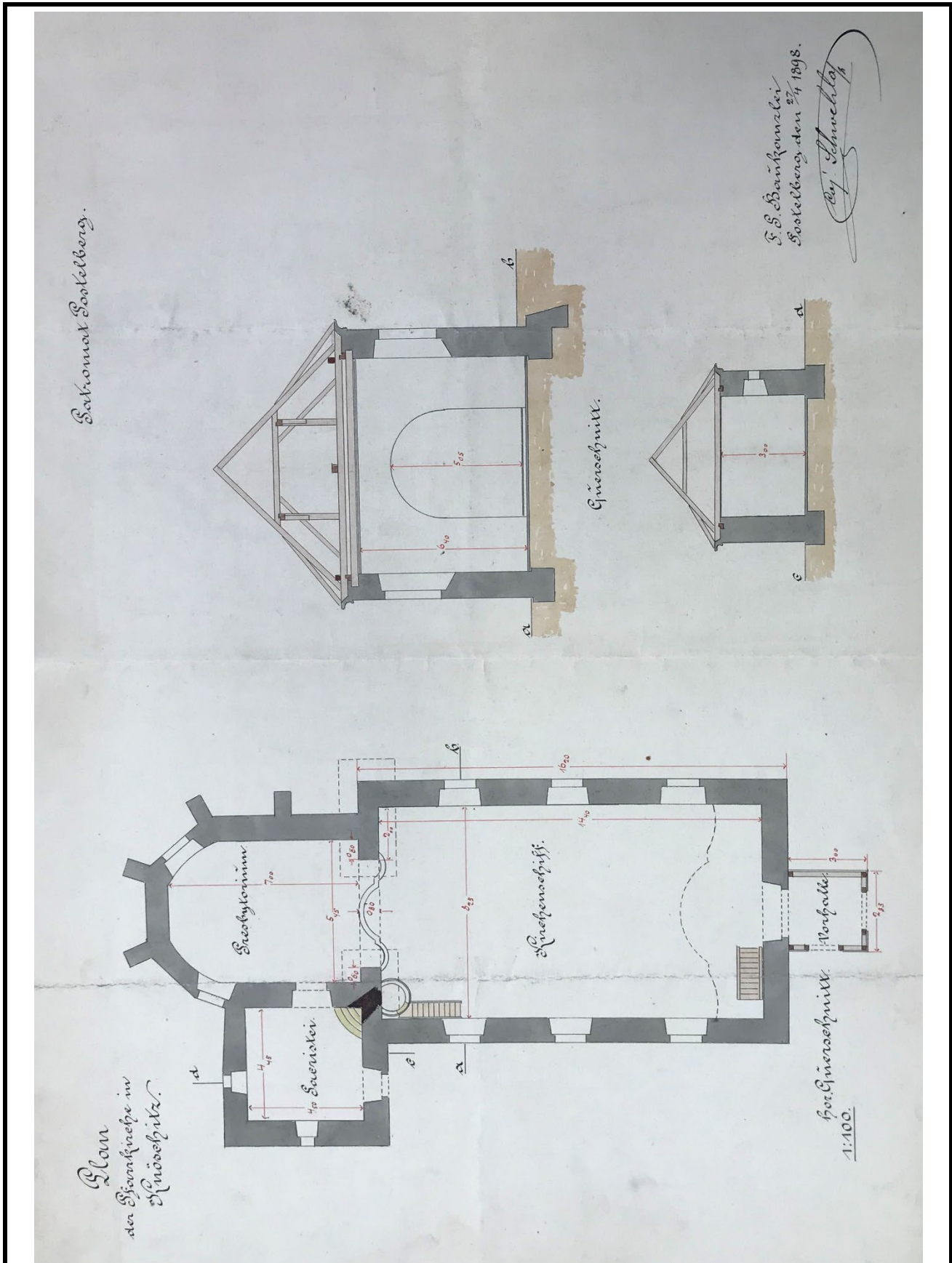
Stavební plán na stavbu sanktusníkové věže od schwarzenberského stavitele Kaizla z roku 1841. (SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty, plány – nezpracováno)

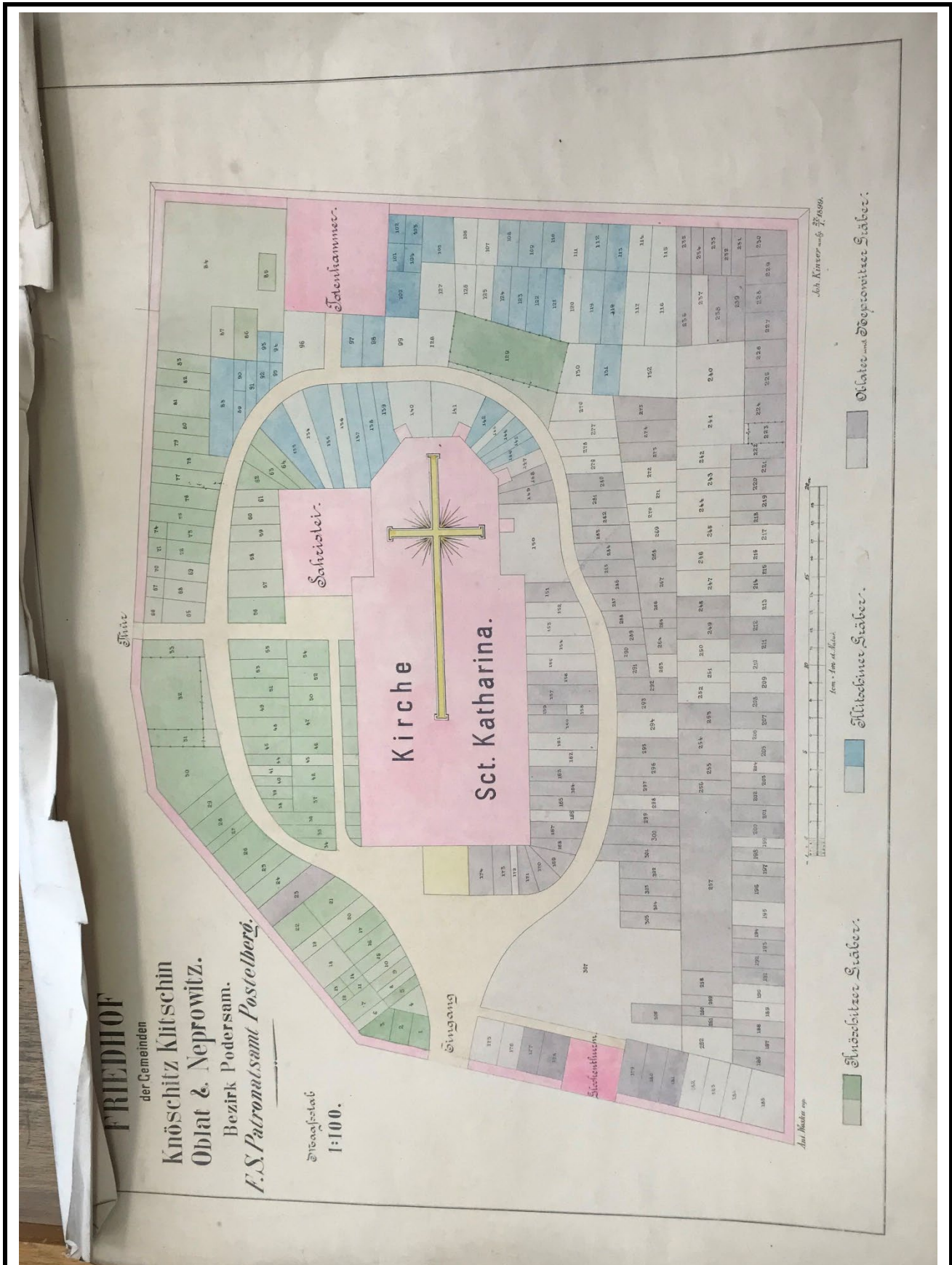
Nerealizovaný stavební plán na úpravu kostela od A. Mockera z roku 1876 (SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – plány).

Stavební plán kostela od Kajetána Švehly (Caj. Schwehla) z roku 1898 (SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – plány, nezpracované).

Stavební plán kostela od Kajetána Švehly (Caj. Schwehla) z roku 1898 (SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – plány, nezpracované). Na plánu je patrná plánovaná úprava vstupu na kazatelnu.

Kolorovaný plán kněžického hřbitova vyhotovený Johannem Kinzerem v roce 1899 (SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – plány, nezpracované).

Zvonice v pohledu od severozápadu. Foto: 1963, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 9383.

Západní štít lodi v pohledu od západu. Foto: 1967, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 32459.

Jižní průčelí lodi v pohledu od jihozápadu. Foto: 1967, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 32462.

Celkový pohled od jihozápadu. Foto: 1990, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 96002.

Celkový pohled od jihozápadu. Foto: 1990, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 96003.

Zvonice v pohledu od severozápadu. Foto: 1990, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 96004.

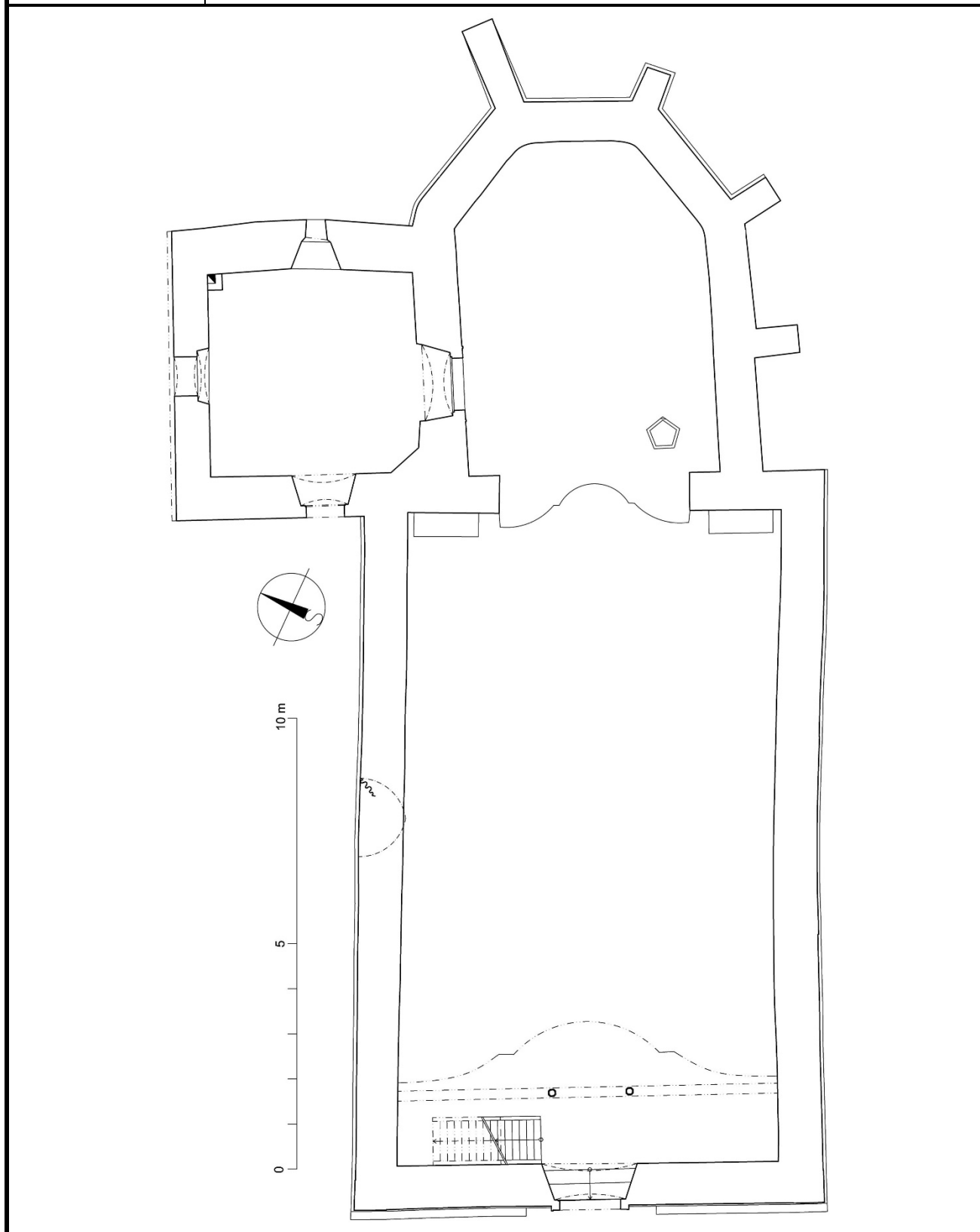

Obraz hlavního oltáře. Foto: 2000, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 137135.

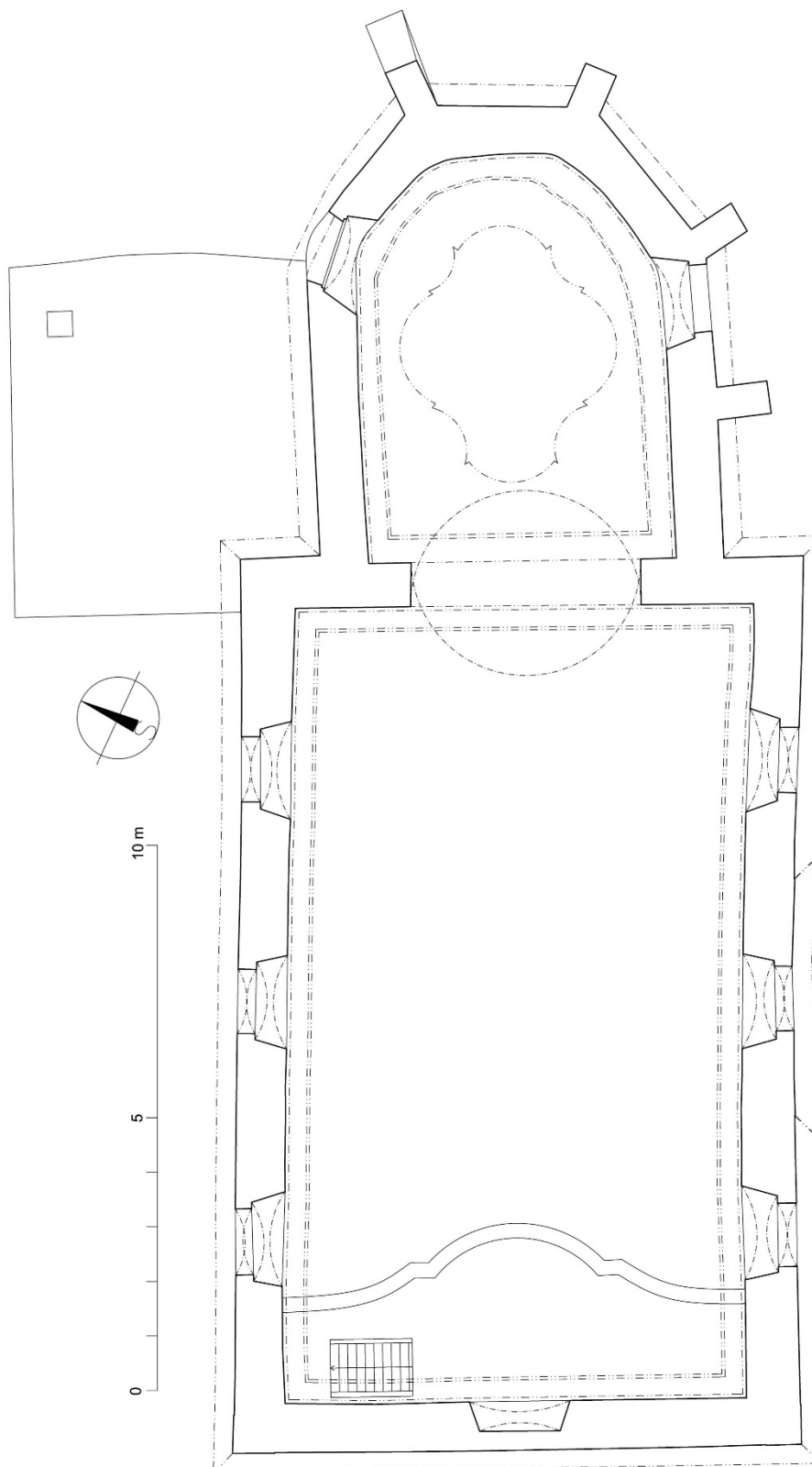

Varhany v pohledu od východu. Foto: 2000, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 140211.

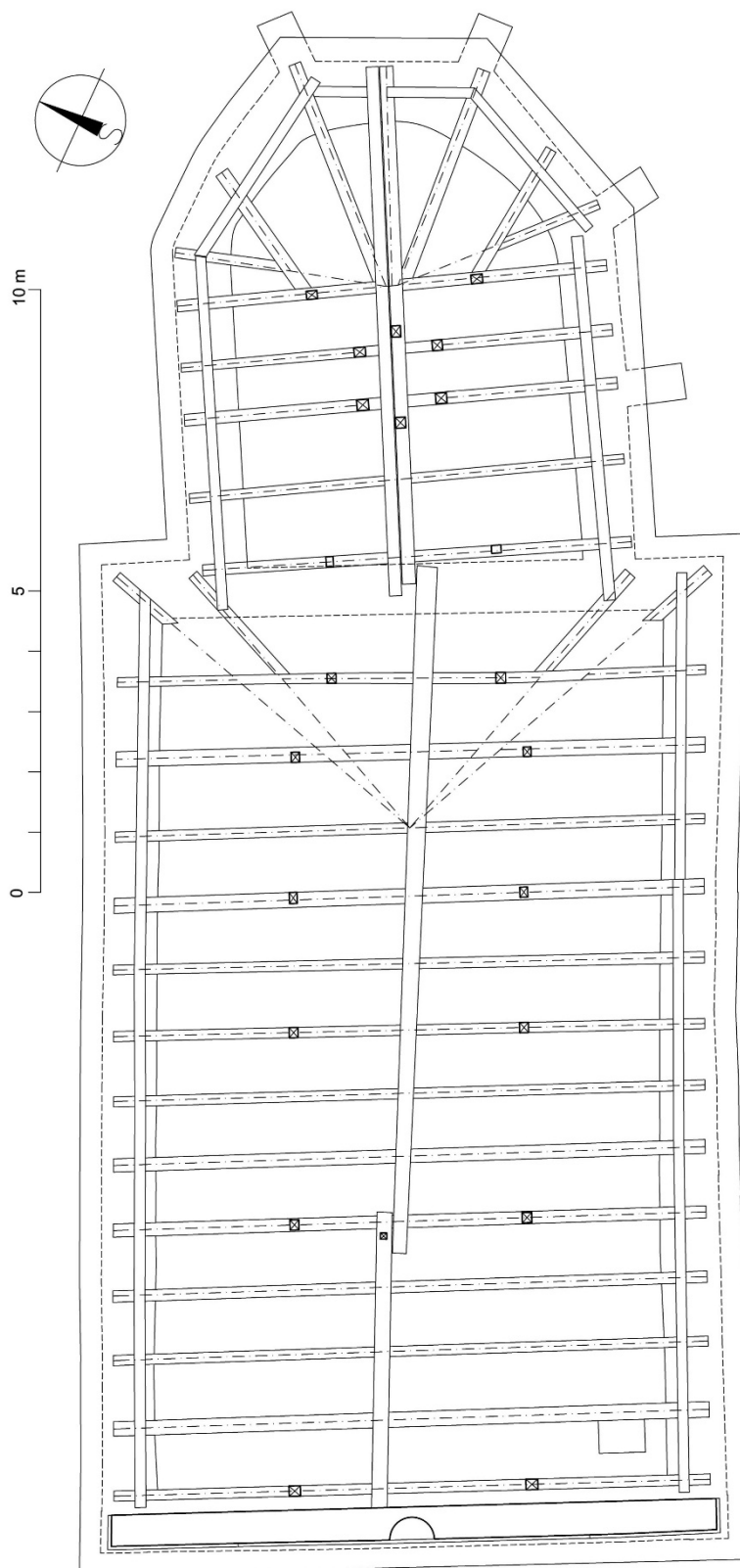
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Tomáš Brož, Miroslav Nový	Rok:	2014-2019
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice.		
Popis:	Půdorys na úrovni vstupu do lodi.		

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Tomáš Brož, Miroslav Nový	Rok:	2019
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice.		
Popis:	Půdorys na úrovni okenních otvorů lodi.		

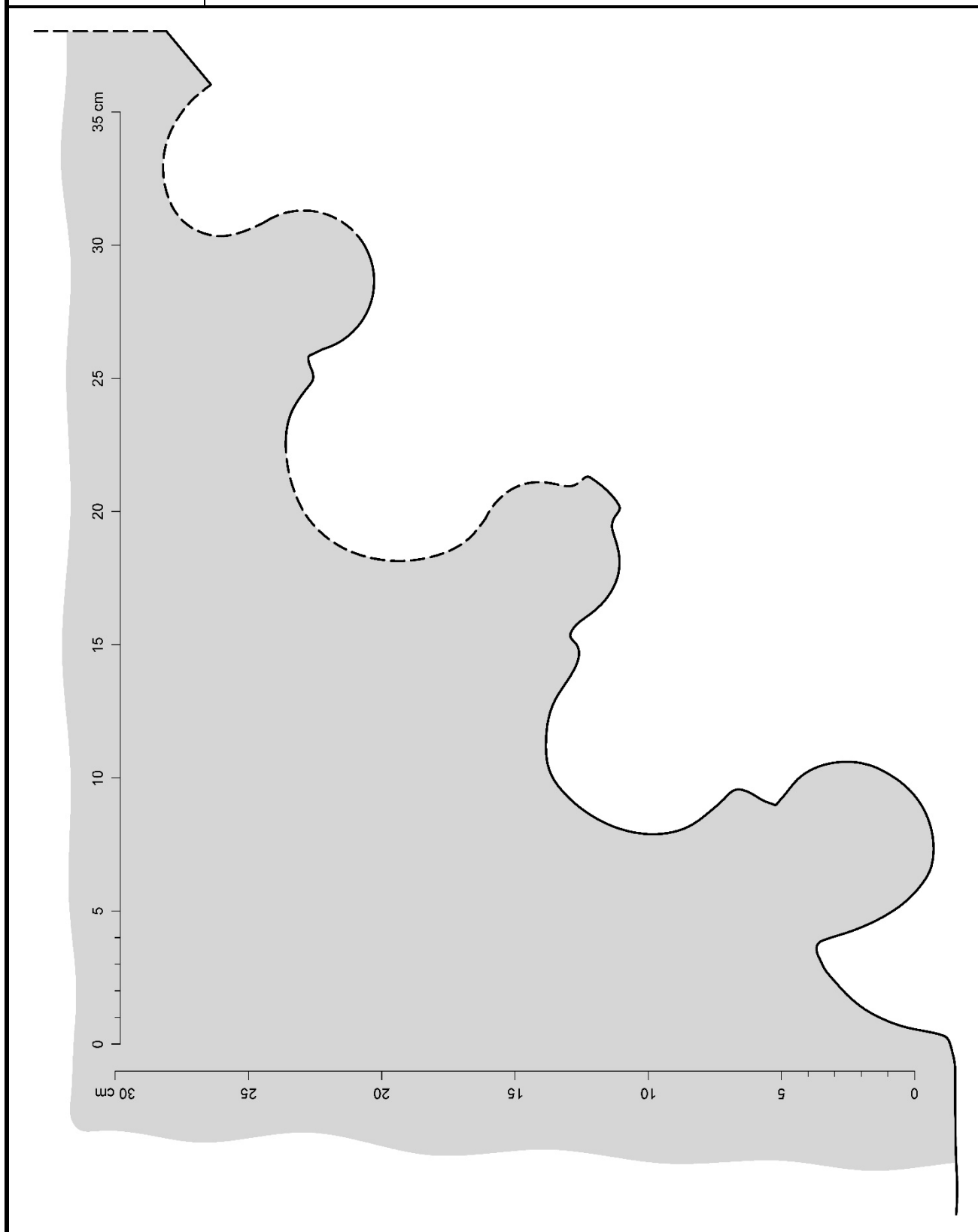

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Miroslav Nový, David Otáhal	Rok:	2019
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, vícesnímková fotogrammetrie.		
Popis:	Půdorys krovu.		

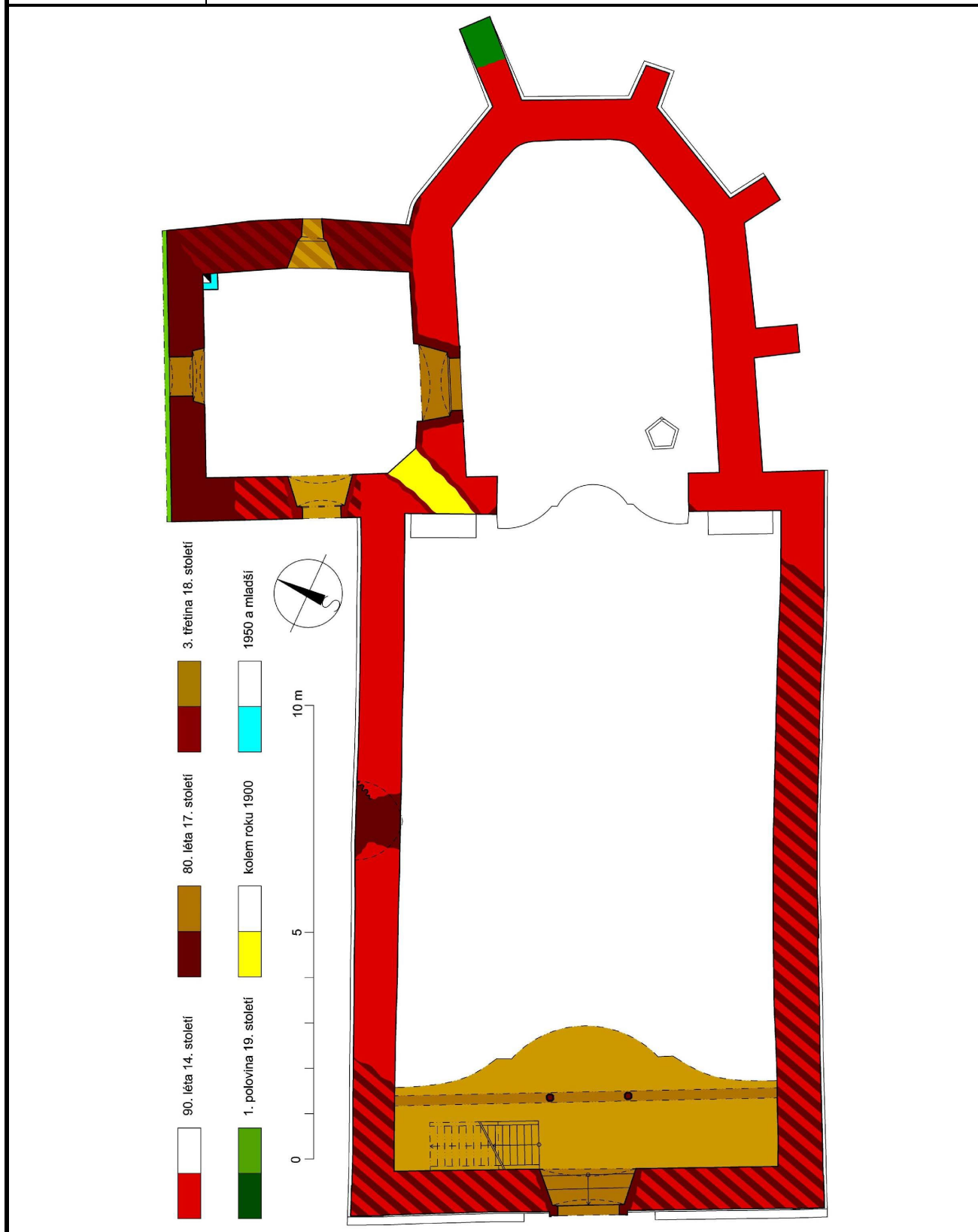

Autor zaměření:	Miroslav Nový	Rok:	2019
Kresba:	Miroslav Nový	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr.		
Popis:	Nahoře podélný řez krovem na lodí mezi 2. a 3. plnou příčnou vazbou od západu s pohledem k jihu. Dole 3. plná příčná vazba krovu nad lodí od západu s pohledem od západu.		

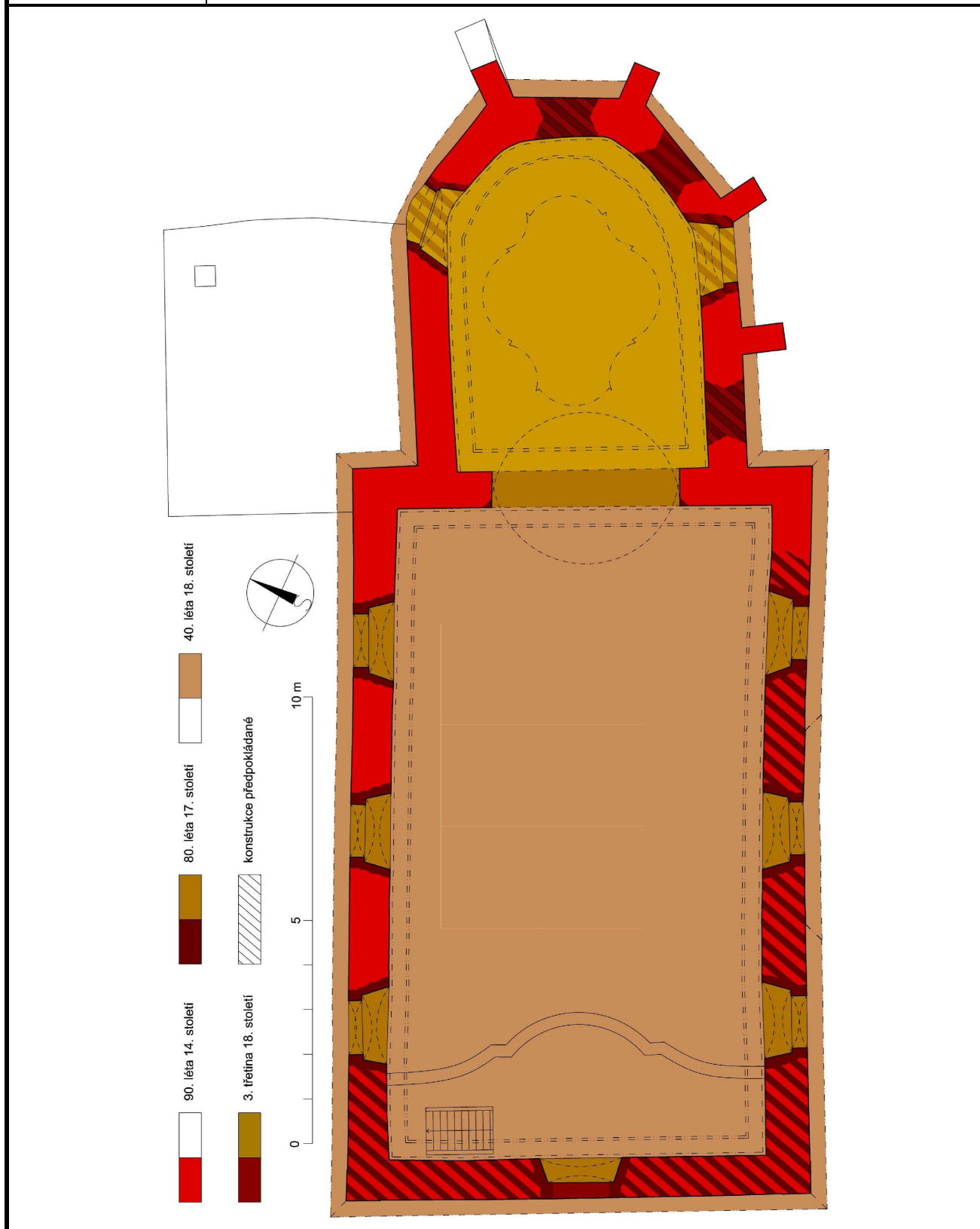
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2019
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Vícesnímková fotogrammetrie.		
Popis:	1. plná příčná vazba krovu nad presbytářem od východu s pohledem k východu.		

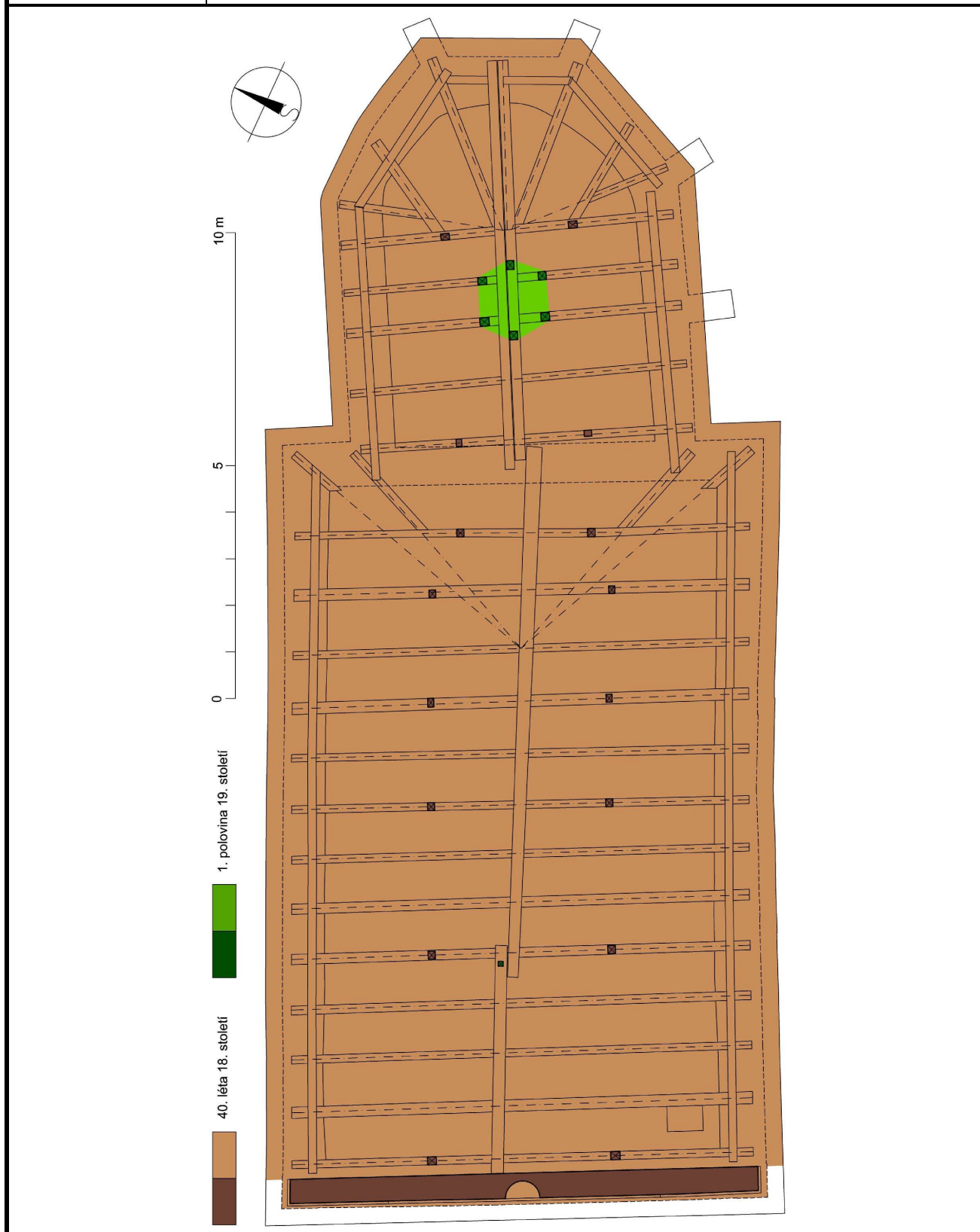
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Miroslav Nový		Rok:	2019
Kresba:	Jaroslav Skopec	Vyhodnocení:	Jaroslav Skopec	
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice.			
Popis:	Půdorys na úrovni přízemí věže.			

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Tomáš Brož		Rok:	2019
Kresba:	Jaroslav Skopec	Vyhodnocení:	Jaroslav Skopec	
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice.			
Popis:	Půdorys na úrovni 1. patra věže.			

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Miroslav Nový, David Otáhal	Rok:	2019
Kresba:	Jaroslav Skopec	Vyhodnocení:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, vícenímková fotogrammetrie.		
Popis:	Půdorys na úrovni 2. patra věže.		

objednal	J. Skopec	kraj / okres	Ustecký / Louny	nadmořská výška	
adresa		obec	Kněžice	zeměpisná šířka	
telefon		ulice (orientační číslo)		zeměpisná délka	
e-mail		číslo popisné		zpracoval	
datum odběru	19. 9. 2019	objekt	kostel sv. Kateřiny	datoval	Kyndl T.

čís.	způsob oprac.	značka	tloušťka cm	délka cm	WK	konstrukce	popis prvku	poznámka	číslo vzorku	dřevina	počet letok. /běl	datum skácení
19					A	krov nad lodi	vazný trám 2. plné vazby od V		Y6964	smrk	39 11	1746 I
20					A	krov nad lodi	vazný trám 3. plné vazby od V		Y6965	smrk	47	1746 I
21					A	krov nad presbytářem	J krokev 1. plné vazby od Z		Y6967	smrk	67	1850/51
22					A	krov nad lodi	SV užlabí, krokev		Y6968	smrk	59	1746/47
23					A	krov nad lodi	S sloupek 2. plné vazby od V	+ foto 45	Y6969	borovice	29 38	1545/46
24					A	krov nad lodi	J krokev 2. plné vazby od V	+ foto 46	Y6970	borovice	61	1545/46
25					A	krov nad lodi	7. S krokev od Z		Y6971	borovice	54 12	1545/46
26					A	krov nad lodi	2. S krokev od Z	+ foto 47	Y6972	borovice	71	1545/46
27					A	krov nad lodi	4. stropní trám od Z		Y6973	smrk	60	1746/47
28					A	sanktusník	JZ sloupek	+ foto 48	Y6974	smrk	70	1841/42
29					A	sanktusník	Z sloupek	+ foto 49	Y6975	smrk	80	1845/46
30					A	kruchta	průvlak		Y6976	borovice	62 +3	1670+ ?
31					A	sakristie	stropní trám		Y6977	smrk	58	1836 I
Y69knežice-kosteIPI						Y6969+70+71+72				borovice	71	1545
Y69knežice-kosteIPC1						Y6964+65+68+73				smrk	62	1746
Y69knežice-kosteIPC2						Y6967+74+75+77				smrk	85	1850

bo-ce05 x PI 8,99; 11; 81,7%; 71; sm-ce05 x PC2 7,27; 8,43; 74,1%; 85;

sm-ce05 x PC1 4,7; 6,68; 83,8%; 62; bo-ce05 x Y6976 5,67; 4,36; 61,3%; 62;

Archivní rešerše – středověk

Jaroslav Havrlant

Dějiny lokality

Název Kněžice nese v Čechách a na Moravě více obcí, tři z nich měly již ve středověku farní kostel (u Jihlavy sv. Jakuba, u Bydžova sv. Petra a Pavla a u Podbořan sv. Kateřiny). Jméno mohlo být odvozeno od skutečnosti, že ves patřila knížeti, knězi nebo muži s příjmením Kněz. Obec leží na potoce Leska, který teče od Krásného Dvora přes Zlovědice a Mory, u Kněžic se do Lesky vlévá Dolánecký potok a o 2 km severněji se Leska vlévá do Liboce. Potok obec rozděluje: Na levé, severní straně je ulicová návěs podél potoka. (Zdá se, že jižní řadu domů na návsi zničila kdysi povodeň). Na pravé, jižní straně stojí kostel, západně od něj býval mlýn s vlastním náhonem a naproti kostelu východním směrem kdysi stávala tvrz a donedávna i hospodářský dvůr. Pod dvorem a kostelem býval rybník či soustava rybníků.

Poprvé je obec zmíněna v dubnu 1295 v přídomku Bohuslava *de Chniezicz*, který vystupuje v Údlicích jako svědek při prodeji Otvic německým rytířům v Chomutově.⁵⁶ Další je až z roku 1358. Tehdy 31. ledna se Petr z Kněžic po smrti Vítka stal farářem v nedalekých Libědicích.⁵⁷ Zajímavé je, že tento Petr v květnu téhož roku spolu s Přechem, laikem z Kněžic, prezentoval *Hzka* z Kněžic novým kněžickým farářem.⁵⁸ Znamená to, že spolumajitelem Kněžic byl kněz a jméno obce tak jakoby zůstávalo věrné svému původnímu významu. Zdá se, že Petr, než přešel do Libědic (15 gr. půlročního desátku), působil jako farář v Kněžicích (9 gr. půl. des.) a i jeho nástupce byl místní. Tento *Hzko* je možná totožný s kněžickým farářem označeným jako *Hinco*, který roku 1375 spolu s farářem Petrem z Libědic, vladky Přechem z Kněžic a Sazemou z Vidhostic prezentují nového faráře do Lomazic (zaniklé obce na dně Nechranické přehradě).⁵⁹ Přechem, Petr a Hrzek byli bratři z Kněžic⁶⁰ a možná i Sazema byl příbuzný.

O Přechemi z Kněžic⁶¹ existují různé zmínky až do března 1393, kdy daroval kněžickému faráři Mikulášovi louku, kterou farář vlastnil již v minulosti. Mikuláš a jeho nástupci jsou povinni modlit se za spásu Přechem a jeho předků, kterých je v kněžickém kostele pochováno velké množství.⁶² Už v červnu 1392 je ale jako majitel vsi uveden Oldřich Cachborův, žatecký rychtář, v roce 1385 purkrabí *in Ratenperk* či *Ratumberk* (?) s přídomkem *de Chmelicz*, tedy snad ze samoty u Staňkovic, které se nyní říká Zámeček.⁶³ Jeho potomci, také žatečtí rychtáři, se později psali Chmeličtí z Vlčí Hory. Ale roku 1386 a v říjnu 1393 je

⁵⁶ *RBM II*, s. 723, č. 1683.

⁵⁷ *LC I/1*, s. 49.

⁵⁸ *LC I/1*, s. 50.

⁵⁹ *LC III–IV*, s. 46.

⁶⁰ Tři bratři byli jmenovaní v roce 1371, *AČ XXVI*, s. 411.

⁶¹ Od tohoto Přechem je třeba odlišit jiného Přechem z Kněžic, který spolu s Mladotou (jinak Mlachem z Kněžic, později z Chotělic) roku 1365 prezentují faráře do Kněžic u Bydžova. A. SEDLÁČEK, *Hrady X*, s. 404.

⁶² *UB Saaz*, s. 99, č. 227; *LE V*, s. 553n, č. 748.

⁶³ *UB Saaz*, s. 97, č. 220; s. 157, č. 345; *LE V*, s. 553n, č. 748; A. SEDLÁČEK, *Hrady XIV*, s. 406.

	<p>Oldřich uveden jako vladyka z Kněžic.⁶⁴ V letech 1406–1409 je uveden Zachariáš z Vlčí Hory a na Kněžicích někdy se svým bratrem Václavem, jindy s Janem,⁶⁵ a v květnu 1419 jsou jmenováni jen bratři Jan a Václav, synové Oldřicha z Vlčí Hory a na Chmelici, kteří dohlíželi na otcovu donaci pro kostel v Kněžicích.⁶⁶ Václav z Vlčí Hory byl na dlouho posledním žateckým rychtářem a toho roku z města odešel či spíše uprchl.⁶⁷</p> <p>Později ves vlastnil Ota z Ilburka, neboť roku 1437 po něm na Kněžicích seděla vdova Anežka.⁶⁸ V roce 1474, po smrti Jindřicha ze Sedčic a Jiřího Vrše ze Sadlna Kněžice (spolu s Radonicemi, Čejkovicemi, Žabokliky, Libědicemi, Oploty a Košticemi) připadly na krále, který zboží propůjčil Benešovi z Veitile, karlíštejnskému purkrabímu a nejvyššímu mincmistrovi, ale nakonec je obdržel Beneš ze Sadlna.⁶⁹ Ke statku kromě tvrze s příkopem, dvora a vsi patřil i kostel. Kolem roku 1530 Václav Pětipeský z Chyš prodal Kněžice Brikcímu ze Štampachu, který se v roce 1564 utopil v tůni u Kněžic.⁷⁰</p>
Dějiny kostela	<p>Kostel se prvně v písemnostech objevuje, jak výše zmíněno, v květnu 1358.⁷¹ Zasvěcení sv. Kateřině, doložené až v 17. století, je typické až pro vrcholný středověk. Také snad nižší částka půlročního desátku 9 grošů⁷² může znamenat spíše mladší založení kostela. Jako faráři zde působili Petr z Kněžic, Hrzek či Hynek z Kněžic a v letech 1386–1406 Mikuláš, který se několikrát objevuje mezi svědky na žateckých listinách. Často zřejmě pobýval v Žatci a kněžickou faru pronajímal. V roce 1397 známe nájemce Jakuba, před rokem 1404 Mikuláše ze Žatce a v lednu toho roku na jeho místo nastoupil Hašek <i>de Michecz</i> (či <i>Michek</i> u Litoměřic). Tehdy byl kněžický farář Mikuláš v Římě, respektive u římské kurie.⁷³ V březnu 1406 se Mikuláš dostal do sporu s patronou kostela i s knězem Mikulášem z Klatov, protože nedovoleně držel ještě druhé farářství při kostele sv. Martina na žateckém předměstí (kostel půlročně platil 15 gr. pap. desátku). On se však odvolával na dispens na dvě benefícia od apoštolského stolce.⁷⁴ Přeci jen si místo kněžického faráře vyměnil s Ondřejem, služebníkem kostela sv. Petra na Vyšehradě, respektive oltářníkem u oltáře sv. Mořice ve vyšehradském kostele, neboť toto beneficium nebylo spojeno s duchovní správou a povinností rezidence. Ale</p>

⁶⁴ UB Saaz, s. 234, č. 554; CIM II, s. 778, č. 610. Bohuslav BALBÍN, *Miscellanea historica regni Bohemiae, decadis I. liber V. Parochialis et sacerdotalis*, Pragae 1683, s. 252: LE XII, G 5; SA III, 150n; RBMV I/4, s. 957n, č. 3950; F. A. HEBER, *České hrady, zámky a tvrze II. Severní Čechy*, Praha 2006, s. 212.

⁶⁵ SA V, s. 79, 82, 89, 110; RT II, s. 62.

⁶⁶ Jan Karel ROHN, *Antiquitas ecclesiarum, capellarum et monasteriorum, aliarumque aedium sacrarum districtus Zatecensis*, Pragae 1775, s. 30; Bohuslav BALBÍN, *Miscellanea historica regni Bohemiae, decadis I. liber V. Parochialis et sacerdotalis*, Pragae 1683, s. 213: LE X, L 10.

⁶⁷ Jindřich TOMAS, [kapitoly] *Vrcholně středověké město a jeho rozvoj v předhusitské době / Husitská doba*, in: Ivana Ebelová – Petr Holodňák (edd.), *Žatec*, Praha 2004, s. 120n, 139.

⁶⁸ AČ XXXVI, s. 622.

⁶⁹ AČ XXXVII/2, s. 1628–1630, č. 169.

⁷⁰ A. SEDLÁČEK, *Hrady XIV*, s. 383.

⁷¹ LC I/1, s. 50.

⁷² RDP, s. 70.

⁷³ SA IV, s. 309–311; MV VI/1, s. 35, č. 49 Vzhledem k následujícímu byl Mikuláš Janův, farář u sv. Martina v Žatci, totožný s Mikulášem, farářem v Kněžicích.

⁷⁴ SA V, s. 59,64n, 68, 79, 80, 82 passim; s. 65, 90 dispens na dvě benefícia.

konfirmace nového kněžického faráře proběhla jen před generálním vikářem Adamem z Nežetic a bývalým farářem Mikulášem bez účasti patronů kostela.⁷⁵ To snad byla příčina, že se později (snad už v srpnu 1406) jako kněžický farář jmenuje Mikuláš z Klatov,⁷⁶ který měl rovněž úzké vazby na Žatec. Už v roce 1400 se objevuje při založení Nového špitálu na žateckém předměstí.⁷⁷ Zajímavá je také zpráva z roku 1410, kdy Mikuláš z Klatov louku u Staňkovic, kterou zdědil po svém strýci Jakubovi, oltářníku u oltáře sv. Mikuláše v žateckém kostele Panny Marie, prodal Mikuláši Gerstnerovi z Tachova, kaplanovi Nového špitálu v Žatci, a jeho nástupcům.⁷⁸ A konečně v lednu 1412 kněžický farář Mikuláš, stejně jako jeho předchůdce Mikuláš, farář u předměstského kostela sv. Martina, s dalšími faráři děkanátu volili nového žateckého děkana.⁷⁹

Ale vraťme se zpět do Kněžic. V červnu 1386 kněžického faráře obdaroval Přeč z Kněžic korcem pšenice a dalšími naturáliemi.⁸⁰ Pro kostel však byl důležitý rok 1392. Tehdy Oldřich Cachborův, žatecký rychtář, věnoval částku 20 kop grošů na obnovu kostela ve své vsi Kněžicích a zdejšímu faráři roční plat 4 kopy ze vsi Neprobylce na ustanovení věčného vikáře.⁸¹ Přísežný konšel Henslin Lipner nebo jiný pověřenec měl během pěti let z Oldřichova majetku po čtyřech kopách grošů ročně dávat peníze **na přestavbu dřevěného kostela na kamenný**. O rok později daroval kostelu půl lánu pole místo desátků a malý rybníček pro spásu sebe i své ženy Anny.⁸² A ještě 25. května 1419 prověřovali Jan a Václav, synové Oldřicha z Vlčí Hory a na Chmelici, otcovu donaci 4 kop grošů na výživu kaplana (věčného vikáře) u kostela v Kněžicích.⁸³ Jistě to souviselo s počátky husitských bouří.

Zda mohl být nájemce fary zároveň zdejším věčným vikářem neboli kaplanem, není jasné. V každém případě se zdá, že rektor kněžického kostela v předhusitské době býval zdejším farářem jen formálně a působil většinou v Žatci, snad ve službách žateckého rychtáře.

⁷⁵ SA V, s. 83, 90, 92, 99, 167.

⁷⁶ UB Saaz, s. 132, č. 292. Už dne 6. 11. 1406 je Ondřej jmenován jen jako služebník vyšehradského kostela (ne jako farář v Kněžicích) a žaloval Mikuláše, někdejšího faráře v Kněžicích, nyní u sv. Martina v Žatci, který byl suspendován. SA V, s. 258.

⁷⁷ LE VI, s. 168, č. 89; UB Saaz, s. 112, č. 259.

⁷⁸ UB Saaz, s. 152, č. 337.

⁷⁹ UB Saaz, s. 160, č. 352.

⁸⁰ UB Saaz, s. 65, č. 160.

⁸¹ UB Saaz, s. 97, č. 220; LE V, s. 553n, č. 748. „... ad honorem omnipotentis Dei ecclesiam parochialem in Knyezzicz villa sua de lignea structura in structuram lapideam reformare, viginti sexagenas grossorum denariorum argenteorum bonorum Pragensium pro restauracione eiusdem ecclesie deputavit...“

⁸² Bohuslav BALBÍN, *Miscellanea historica regni Bohemiae, decadis I. liber V. Parochialis et sacerdotalis*, Pragae 1683, s. 252; LE XII, G 5; SA III, 150n; RBMV I/4, s. 957n, č. 3950; F. A. HEBER, *České hrady, zámky a tvrze II. Severní Čechy*, Praha 2006, s. 212.

⁸³ Jan Karel ROHN, *Antiquitas ecclesiarum, capellarum et monasteriorum, aliarumque aedium sacrarum districtus Zatecensis*, Pragae 1775, s. 30; Bohuslav BALBÍN, *Miscellanea historica regni Bohemiae, decadis I. liber V. Parochialis et sacerdotalis*, Pragae 1683, s. 213; LE X, L 10.

Archivní rešerše – novověk

Martin Barus

Dějiny lokality

Nejstarší písemná zpráva o lokalitě Kněžice pochází z roku 1295, kdy je tato ves zmíněna jako majetek Bohuslava z Kněžic.⁸⁴ Snad zde tehdy mohl stávat i kostel, bezpečně jej však máme doložený až k roku 1352, kdy dle rejstříku papežských desátků odváděl jeho duchovní správce půlročně 9 grošů.⁸⁵ Tito plebáni byli na kněžické farní beneficium ve druhé polovině 14. století pravidelně prezentováni z vůle vladyků z Kněžic – zjevně potomků zmíněného Bohuslava – kteří tuto ves vlastnili přinejmenším do roku 1454.⁸⁶ Za vlády krále Jiřího z Poděbrad patřil tento statek již Sekyrkům ze Sedčic. Zřejmě po vymření tohoto rodu připadly Kněžice jako odúmrtí koruně a král Vladislav Jagellonský je propůjčil Beneši Krabici z Veitmile.⁸⁷ Po jeho smrti přešly Kněžice na rytíře Pětipeské z Chyš a Egerberga. Poté, co v roce 1509 zesnul Jan Pětipeský, zdědil jeho majetky jeho bratr Václav, který je jako vladyka na Kněžicích uváděn ještě v roce 1534 a zemřel zřejmě krátce poté. Vzhledem k jeho bezdětnosti se dědicem statku stal nejmladší ze sourozenců – Jindřich Pětipeský na Skřivanech. Ten 23. června 1543 Kněžice – tedy tvrz, dvůr, ves, louky, pastviny, potoky, rybníky a patronátní právo nad tamním kostelem – prodal Brikcímu Stampachovi ze Stampachu za 1600 kop pražských grošů.⁸⁸

Tomuto rodu patřily Kněžice dalších takřka 80 let. Samotnému Brikcímu do roku 1564,⁸⁹ poté společně jeho třem synům, zletilému Adamovi a nezletilým Brikcímu ml. a Václavovi. Statek pak získal do svého vlastnictví zmíněný Adam, jehož v roce 1579 vystřídal Brikcí ml. a statek následně zdědil jeho syn Václav ml. V roce 1609⁹⁰ se pak vlastníkem Kněžic stal Vilém st. ze Stampachu, který však po neúspěšném angažování se v českém stavovském povstání utekl do Saska a jeho statky propadly koruně.⁹¹

Kněžice pak 13. října 1623 v rámci rozprodávání konfiskovaných statků zakoupil plukovník císařské armády Franz de Couriers, povýšený za své zásluhy v roce do stavu svobodných pánů. Po jeho smrti v roce 1633 zdědil panství jeho starší syn Ferdinand, který jej vlastnil až do své smrti. 11. listopadu 1652 pak

⁸⁴ *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae. Pars II. Annorum 1253–1310*, ed. Josef Emler, Pragae 1882, s. 723.

⁸⁵ *Registra decimarum papalium čili registra desátků papežských z dieceze pražské*, ed. Vácslav Vladivoj Tomek, Praha 1873, s. 70.

⁸⁶ Johann VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg einschliesslich Priesen, Ferbenz, Lišan, Witosses, Nehasis, Semenkovic, Ploscha, Tattina, Hraidisch, Selovic, Tveršic, Koppertsch, Selmic, Praschin, Gross-Lippen, Nečenic, Weberschan, Kněžic, Mohr, Lenešic, Opočna, Imling, Neuschloss, Tauchovic, Lippenz, Hřivic und Netluk*, Prag 1893, s. 114.

⁸⁷ J. VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, s. 114–115.

⁸⁸ J. VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, s. 115.

⁸⁹ Brikcí byl 14. dubna 1564 nalezen mrtvý v náhodu asi 160 kroků nad kněžickým rybníkem mlynářským čeledínem, z vraždy byl obviněn mlynář Wolf, který byl však nakonec osvobozen; J. VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, s. 115.

⁹⁰ Stalo se tak po Václavově tragickém úmrtí – ve svatodušní úterý 9. června 1609 byl před východem slunce zabit v souboji s Václavem Horou z Očelovic, který byl po vleklé soudní při nakonec omilostněn; J. VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, s. 115.

⁹¹ J. VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, s. 115–116.

kněžické panství za 10 000 zl. rýnských a 300 zlatých klíčného zakoupil tehdejší nejvyšší zemský sudí Maximilián Valentin z Martinic.⁹² Ten zároveň vlastnil sousední Mory a oba statky fakticky spojil fakticky v jeden celek nazývaný už vesměs jako panství (později velkostatek) Mory. V té době hospodařili v Kněžicích tři sedláci a osm chalupníků, dva grunty jsou uváděny jako pusté⁹³ V roce 1677 je pak v Kněžicích doloženo 92 duší, tj. obyvatel, kteří již přistupují ke svátosti eucharistie, tedy zhruba starších 10 let.⁹⁴

18. května 1655 prodal Maxmilián Valentin Martinic statek Mory (s Kněžicemi) hraběnce Silvii Kateřině Černínové, rozené Carreto de Millesimo.⁹⁵ Tato pozoruhodná barokní šlechtična a velmi schopná hospodářka byla tehdy již vdovou po Heřmanu Václavu Černínovi z Chudenic, a tak poněkud překvapilo, že se v roce 1659 ve svých 53 letech vdala za Leopolda Viléma markraběte bádenského, význačného avšak o 20 let mladšího říšského aristokrata.⁹⁶ Ten také po smrti Silvie Kateřiny v roce 1664 zdědil její česká panství, která mu odkázala již čtyři roky předtím a která se tak na dlouhá desetiletí stala majetkem bádenských markrabat.

Když v roce 1671 zemřel Leopold Vilém Bádenský, své statky včetně Mor odkázal své druhé manželce Marii Františce, rozené hraběnce Fürstenbergové, a dvěma jejich nezletilým synům – Leopoldu Vilémovi a Karlu Bedřichu Ferdinandovi. Dospělosti se z nich dožil pouze první jmenovaný, který však trpěl vadou řeči (byl fakticky němý), nikdy se neoženil a správu nad panstvími až do své smrti v roce 1702 fakticky vykonávala jeho matka Marie Františka. Když v roce 1716 Leopold Vilém zemřel, připadly jeho české statky jeho vzdálenému synovci Ludvíku Jiřímu Bádenskému, majiteli Ostrova nad Ohří a dalších panství, synovi proslulého „turkobijce“ Ludvíka Viléma Bádenského (jehož otec Ferdinand Maxmilián byl bratrem Leopolda Viléma, druhého manžela zmíněné Silvie Kateřiny Černínové) a jeho manželky Sibylly Augusty, rozené Sasko-Lauenburské.⁹⁷ Když však v roce 1761 zemřel Ludvík Jiří bez mužských dědiců, statky zdědil jeho bezdětný bratr August Jiří a po jeho skonu přešla v roce 1773 příslušná panství včetně Mor na dceru Ludvíka Jiřího Alžbětu Augustu Bádenskou, provdanou za Michaela Václava z Althanu. Ta však na českých panstvích nelpěla, a tak v roce 1783 prodala tzv. lovosickou doménu, tedy panství Lovosice, Kamýk, Vršovice a Mory, svému synovci Janovi

⁹² J. VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, s. 116.

⁹³ *Popis Čech r. 1654: souhrný index obcí, osad a samot k berní rule. I, Rekonstrukce ztracených částí ruly – hlavní změny statků do r. 1779 resp. 1848 – seznam majitelů deskových statků – mapy krajského rozdělení Čech, komunikací a Kladska v době ruly*, ed. Karel Doskočil, Praha 1953, s. 618.

⁹⁴ Leoš ZICH, *Farářské relace z radonického vikariátu z let 1676/77* (diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy), Praha 2017, s. 164.

⁹⁵ J. VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, s. 117.

⁹⁶ Osobě Silvie Kateřiny věnovala dosud nejsoustavnější pozornost ve své nepublikované diplomové práci Veronika Boháčová, ovšem druhé manželství této šlechtičny zpracovala pouze v náznacích; srov. Veronika BOHÁČOVÁ, *Život barokní šlechtičny. Sylvie Kateřina hraběnka Černínová, rozená Carretto-Millesimo* (diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze), Praha 2007.

⁹⁷ Johann VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Lobositz inclusive der Güter Sulevic, Chinic, Boreč, Wopparn, Veselí, Wostray, Weiss-Aujezd, Velemín, Kuttmirsch, Dubkovic, Roscholka, Šíma und Kamaik*, Prag 1894, s. 16–20.

Nepomukovi I. ze Schwarzenberga – Alžbětina matka Marie Anna byla sestrou Janova otce Josefa Adama ze Schwarzenberga.⁹⁸

Schwarzenbergové, konkrétně jejich hlubocká větev, vlastnili panství a později velkostatek Mory více jako sto let. V přímé posloupanosti se jednalo o knížata Jana Nepomuka I., Josefa II., Jana Adolfa II. a Adolfa Josefa. Z té doby máme již také poměrně přesné údaje o zalidnění obce – k roku 1787 mělo v obci stát 38 domů,⁹⁹ pro rok 1846 se uvádí 41 domů obývaných 218 obyvateli,¹⁰⁰ v roce 1869 v jejích 41 domech žilo 257 obyvatel, v roce 1900 stálo v Kněžicích 50 domů obývaných 246 osobami.¹⁰¹

Schwarzenbergové však morský statek během 19. století propachtovávali – 1. dubnu 1838 na šest let Karlu Leopoldu Stieberovi, majiteli panství Kostrčany (u Lubence), za 16 000 zl. rakouské měny ročně,¹⁰² od 1. dubna 1848 se pak pachtýřem stal místní podnikatel Karel David Körbl.¹⁰³ Nejpozději od 70. let 19. století však Schwarzenbergové vystupují opět jako patroni kostela, a to až do října 1903, kdy zmíněný kníže Adolf Josef prodal statek Mory za 419 000 K firmě Hielle a Dittrich z Krásné Lípy.¹⁰⁴ Tato firma pak morský statek vlastnila až do roku 1925, kdy jej získal Republikánský Svaz československých nájemců a statkářů, tedy stavovská organizace sdružující v první řadě nájemce dvorů, statků a velkostatků vzniklá již v roce 1919.¹⁰⁵ Alespoň takto zachycují situaci diecézní katalogy kněžstva, reálná situace však byla zřejmě poněkud složitější¹⁰⁶ a s ohledem na nezpracovanost klíčového archivního fondu Velkostatek Mory není možné v tomto ohledu podat ucelený výklad.¹⁰⁷

Také Kněžice byly postiženy odsunem původního německého obyvatelstva po druhé světové válce, které nebylo v plné míře nahrazeno nově příchozími

⁹⁸ J. VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Lobositz*, s. 20, 33–34.

⁹⁹ Jaroslav SCHALLER, *Topographie des Königreichs Böhmen. Siebenter Theil. Saatzer Kreis*, Prag – Wien 1787, s. 98.

¹⁰⁰ Johann Gottfried SOMMER, *Das Königreich Böhmen; statistisch-topographisch dargestellt. Vierzehnter Band. Saazer Kreis*, Prag 1846, s. 249.

¹⁰¹ *Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005. I. Díl*, Praha 2006, s. 400–401.

¹⁰² Archiv Biskupství litoměřického (dále jen ABL), Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 24.

¹⁰³ ABL, Sběrka farních pamětních knih, farní kronika Mory 1696–1875, s. 35, W. ROTT, *Der politische Bezirk Podersam*, s. 391–392.

¹⁰⁴ Wenzel ROTT, *Der politische Bezirk Podersam (Gerichtsbezirke Podersam und Jechnitz). Eine Heimatskunde für Schule und Haus*, Podersam 1902, s. 337.

¹⁰⁵ *Catalogus universi cleri dioecese Litomericensis tum saecularis tum regularis anno 1926*, Leitmeritz 1925, s. 187. K samotnému svazu, který se v roce 1939 musel přejmenovat na „Svaz českých statkářů a nájemců“ srov. Libuše NECKÁŘOVÁ, *Republikánský Svaz československých statkářů a nájemců 1919–1943. Inventář*, Praha 1957, s. 1–6 (dostupné <http://www.badatelna.eu/fond/2219/reprodukce/?zaznamId=347341&reprod=421895>).

¹⁰⁶ Ve farní pamětní knize je zmíněno k roku 1928 zmíněno sídlo patronátního úřadu ve Velkém Očihově a zároveň nezámek statkáře Rydla o opravy kostela, zároveň ve stejném roce vystupuje jako zástupce patronátu majitel dvoru v Morech Alois Rathouský, který je o devět let později označen jako velkostatkář v Morech a hlavní přispěvatel na opravu kostela (Státní oblastní archiv v Litoměřicích – Státní okresní archiv Louny /dále jen SOkA Louny/, Farní úřad /dále jen FÚ/ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 78, 83). Zmíněný Republikánský Svaz československých nájemců a statkářů je jako však jako patron kostela zachycen ještě na jaře 1939 (*Catalogus universi cleri dioecese Litomericensis tum saecularis tum regularis anno 1939*, Leitmeritz 1939, s. 150), o dva roky později jím je „Besitzer der Herrschaft Podersam-Teutschenrust; Vewalter Deutsche Siedlungsgesellschaft Karlsbad“ (*Handbuch der Diözese Leitmeritz 1941*, Leitmeritz 1941, s. 194). O poválečném vývoji zprávy absentují zcela.

¹⁰⁷ Tato skutečnost zásadním způsobem limituje také výklad stavebních dějin kostela. Laskavostí správce dotyčného fondu PhDr. Aleše Františka Plávka mi byl umožněn přístup alespoň do zádušních účtů.

osadníky. Nejlépe to ukazují statistická data – v roce 1930 žilo v obci v 56 domech 294 osob, o 20 let později stálo v Kněžicích již pouze 48 domů, v nichž bydlelo 129 obyvatel.¹⁰⁸

Dějiny kněžické farnosti lze v základu rekonstruovat již v předhusitské době. Tamní kostel se samostatným duchovním správcem je doložen již v roce 1352, kdy platil půlročně 9 grošů papežského desátku,¹⁰⁹ jménem známe i některé předhusitské plebány.¹¹⁰ Kněžické farní beneficium zřejmě zůstalo obsazené v pohusitském období. V 16. století to snad lze odvodit s odkazem na patronátní právo ke kněžickému kostelu zmíněné při koupi tamního statku v roce 1543,¹¹¹ dokladem mohou být i níže podrobněji popsání náhrobníky, které dokládají, že kostel sloužil jako pohřebiště vlastníků statku. Klíčovým důkazem v tomto ohledu je však především kamenná renesanční křtitelnice z roku 1585.¹¹² A také existence starého farního obydlí, zmiňovaného při obnově samostatné farnosti na počátku 18. století.¹¹³ Knězičtí duchovní správci, které však neznáme jménem, byli v této době – tedy ve druhé polovině 16. století – luteránského vyznání.¹¹⁴

Po Bílé hoře však samostatnost kněžické farnosti skončila. Od roku 1624 spravoval Kněžice Jan Vagner, křižovník s červenou hvězdou a farář na inkorporované faře tohoto řádu v Pšově.¹¹⁵ Ačkoliv zápisy v kněžické farní pamětní knize informují pro období 30. až 60. let 17. století o příslušnosti tamního kostela k farnosti Libědice,¹¹⁶ jiné potvrzení této skutečnosti se mi nepodařilo dohledat. Naopak k roku 1651 jsou Kněžice uvedeny jako (stále?) součást farnosti Pšov.¹¹⁷ Od roku 1655 příslušely Kněžice k nově vzniklé farnosti v Žaboklíkách, v roce 1673 byly přefařeny k farnosti Dolany¹¹⁸ a od roku 1687 náležely k farnosti Blšany.¹¹⁹ Od té se v roce 1695 oddělila samostatná farnost Mory, k níž byly Kněžice příslušné se statutem komendátního, resp. filiálního kostela.¹²⁰

¹⁰⁸ *Historický lexikon*, s. 400–401.

¹⁰⁹ *Registra decimarum papalium*, s. 70.

¹¹⁰ J. VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, s. 114.

¹¹¹ Tamtéž, s. 115.

¹¹² Emanuel POCHE KOL., *Umělecké památky Čech 2*, Praha 1978, s. 74.

¹¹³ Státní oblastní archiv v Litoměřicích – Státní okresní archiv Louny (dále jen SOKA Louny), Farní úřad (dále jen FÚ) Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, s. 15. Existenci farní budovy v Kněžicích naopak k roku 1677 popírá tzv. farářská relace (může se však jednat o zohlednění možného funkčního využití tohoto objektu); srov. L. ZICH, *Farářské relace z radonického vikariátu z let 1676/77*, s. 169.

¹¹⁴ . ROTT, *Der politische Bezirk Podersam*, s. 334. Tytéž informace přináší také SOKA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852 – spis Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis (vložen u předního příděstí) /dále jen Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis/, s. [1].

¹¹⁵ František ŠTĚDRÝ, *Znovuzřízení katolické duchovní správy po roce 1620*, Sborník historického kroužku 26, 1925, s. 35.

¹¹⁶ Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. [1]–[2].

¹¹⁷ Eliška ČÁŇOVÁ, (ed.): *Status animarum pražské arcidiecéze z roku 1651*, Sborník archivních prací 29, 1979, s. 53.

¹¹⁸ Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. [5].

¹¹⁹ Tamtéž, s. [5].

¹²⁰ SOKA Louny, FÚ Mory, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1878–1938, s. 2.

	<p>Samostatná farnost byla v Kněžicích obnovena v roce 1729 za pozoruhodných okolností. Farnost Mory v rozsahu z let 1695 až 1729 zahrnovala Mory a Kněžice (jakožto součásti panství Mory), Kličín (panství Pětipsy), Oploty a Neproblyce (panství Oploty). A tehdejší vlastník oplotského panství František Karel Pecelius von Adlersheim se rozhodl s odkazem na předchozí samostatnost kněžické farnosti a spolupatronátní právo vlastníka oplotského panství ke kněžickému kostelu,¹²¹ zřídit při něm svébytnou farnost, jejíž beneficium, včetně stavby nové fary zajistil z vlastních prostředků. K nové farnosti byly vyčleněny vsi Kněžice, Kličín, Oploty a Neproblyce.¹²² Zmíněné spolupatronátní právo bylo ze strany vlastníků oplotského panství uplatňováno, jak dokazují prezentace některých duchovních na kněžické farní beneficium v 18. a 19. století.¹²³ Jak vyplývá z některých níže citovaných pramenů, na opravách kostela se v některých případech podíleli oba patroni, někdy pouze Schwarzenbergové, ve druhé polovině 19. století máme doloženo také tzv. konkurenční řízení, tedy dohodu na spoluúčasti ze strany záduší, patrona i přifařených obcí. níže citovaných zádušních účtů. Pokud to ale prameny dovolují poznat, větší vliv na opravy kněžického kostela měl schwarzenberský patronát, do jehož registratur (dnešních archivních fondů) byly ukládány dokumenty související s těmito opravami včetně klíčových zádušních účtů.</p>
Dějiny kostela	<p><u>Kostel v letech 1526 až 1747</u></p> <p>Nejen stavební dějiny kněžického kostela mohla zásadním způsobem přiblížit „<i>Kirchenbuch</i>“, založená při tomto chrámu v roce 1511, již měl v rukou ještě na počátku 19. století Georg Adalbert Wahner a který si z ní (konkrétně z listu 64) opsal, že kněžický kostel v roce 1523 vyhořel.¹²⁴ Jinak však ke stavebním dějinám kostela v 16. století nelze mnoho sdělit. Unikátní památkou na tuto dějinnou etapu kněžického kostela zůstává kamenná renesanční křtitelnice datovaná nápisem do roku 1585. Její hojná reliéfní výzdoba zobrazuje zřejmě donátorský pár, čemuž by odpovídalo i pět reliéfně vyobrazených erbů, z nichž dva patří rodu Stampachů, který v té době Kněžice vlastnil, a také křest Páně. Tomuto odpovídá i v nápisu přítomná citace</p>

¹²¹ Toto je však zmíněno i ve farní relaci z roku 1677 (L. ZICH, *Farářské relace z radonického vikariátu z let 1676/77*, s. 162) a obdobném prameni z roku 1700 (Národní archiv, Archiv pražského arcibiskupství I, sign. B 13/18, inv. č. 1358 – Zprávy farářů o stavu far 1700, Žatecko, vikariát Vilémov, fol. 97r).

¹²² Opis zřizovací listiny kněžické farnosti srov. SOKA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, s. 15–23; Johann Gottfried SOMMER, *Das Königreich Böhmen; statistisch-topographisch dargestellt. Vierzehnter Band. Saazer Kreis*, Prag 1846, s. 249; ROTT, s. 335.

¹²³ Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. [13], [16].

¹²⁴ Archiv Národního muzea, Rukopisy, inv. č. 339/II – Georg Adalbert Wahner, Sammlung alter und neuer Nachrichten betreffend die Kirchbezirke und derselbe Gotteshause im Leitmeritzer Kreise, Zweite Abtheilung von M bis Z, fol. 151v. Obdobně je v zápiscích vložených ve farní kronice (Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. 7) zmíněna jakási účetní kniha (s největší pravděpodobností kniha zádušních účtů) uložená v Oplotech (dnes rovněž nezvěstná), z níž jsou do zápisků opsány některé záznamy o zádušním účetnictví kněžického kostela. Jedná se však pouze o informace o finančních operacích, zápisky o opravách a dalších souvisejících výdajích zde chybí.

z Markova evangelia „*Nechte maličkých přijít ke mně*“. Užití tohoto nápisu je možné spojit s luterskou konfesí tehdejších patronátních pánů.¹²⁵

Ještě na počátku 20. století zaznamenal Johann Veselý v kostelním interiéru pod lavicemi vlevo v lodi tři náhrobníky se stampachovskými erby. S ohledem na dobu, kdy tento rod Kněžice vlastnil, je lze datovat nejpravděpodobněji do druhé poloviny 16. století – nic bližšího k nim ovšem nevíme, neboť do současnosti se nedochovaly.¹²⁶

Využívání kostela jako nekropole majitelů kněžického statku plně dokládá i našťestí dochovaný epitaf Franze de Couriers, který od roku 1623 až do své smrti o deset let později vlastnil Kněžice a pohřben byl zřejmě poblíž hlavního oltáře. Zmíněný epitaf, který reliéfně zobrazuje Franze de Couriers v rytířské zbroji klečícího před krucifixem, se totiž ještě na počátku 20. století nacházel právě za hlavním oltářem, v současnosti je zazděn do jižní zdi presbytáře.¹²⁷ Za tohoto majitele byla v roce 1627 založena kniha účtů kněžického záduší. V pěkné vazbě z druhotně použitého středověkého pergamenu se tento rukopis zachoval až do dnešních dnů, leč pro období konce 20. a počátku 30. let 17. století jsou v něm evidovány pouze příjmy záduší, které nám z hlediska našeho zájmu nepřinášejí žádné informace. V knize pak následuje dlouhá cezura a nové položky do ní byly vepsány až na konci 80. let 17. století.¹²⁸

Další relevantní zprávy ke kněžickému kostelu tak přináší až tzv. farářská relace z roku 1677. Zde je prvně bezpečně uvedeno zasvěcení tohoto kostela sv. Kateřině,¹²⁹ o jeho vzhledu či stavebním stavu však žádné podrobnosti nepřináší. Cenný je naopak přiložený inventář, evidující však – jak bylo tehdy obvyklé – pouze mobiliář. V kostele se nacházel zřejmě jen jeden oltář (zmíněno je „*portatile unu[m] consecratu[m]*“), vybaven byl kalichem s patenou, zlatou monstrancí, kasulí a dalšími základními liturgickými oděvy a textiliemi, jednou velkou a dvěma malými korouhvemi, z knih zde byl k dispozici misál a agenda. Inventář rovněž zmiňuje existence zvonice (*Cam[panulam unam]*) a tři zvony, dva prostření a jeden menší („*mediocres duas, et minorem unam*“), bez uvedení konkrétního vztahu mezi těmito zvony a zvonící.¹³⁰

Příchod faráře Hoffmanna do Kněžic v roce 1687 je retrospektivními zápisky ve farní kronice doplněn stručnou informací o zborceném kostele („*Collapsam Ecclesiam*“), který dal tento duchovní do pořádku, stejně jako kostelní účty a

¹²⁵ Křtitelnici (pokud je mi známo) nebylo dosud bohužel věnována větší pozornost. V základu je zmíněna pouze v klasickém přehledném památkářském díle – E. POCHÉ KOL., *Umělecké památky Čech 2*, s. 74. Dva z erbů na křtitelnici patří nepochybně Stampachům, další s parožím ve štítu lze připsat Strojeticům ze Strojetic a zbylé se zatím bohužel nepodařilo identifikovat.

¹²⁶ J. VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, s. 116; Vít HONYS – Petr HRUBÝ, *Šlechtické sepulkrální památky Lounska*, Ústí nad Labem 2013 (= Acta Universitatis Purkynianae, Facultatis Philosophicae. Studia historica 13), s. 101; neviduje je už ani E. POCHÉ KOL., *Umělecké památky Čech 2*, s. 74.

¹²⁷ J. VESELÝ, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg*, s. 116. Podrobný opis epitafu přináší V. HONYS – P. HRUBÝ, *Šlechtické sepulkrální památky Lounska*, s. 101–103.

¹²⁸ Státní oblastní archiv v Třeboni, oddělení Třeboň (dále jen SOA Třeboň), Velkostatek Mory, stará registratura sign. III K-α1/I – zádušní účty Kněžice 1627–1693.

¹²⁹ L. ZICH, *Farářské relace z radonického vikariátu z let 1676/77*, s. 162.

¹³⁰ Tamtéž, s. 166.

farní práva.¹³¹ Tomuto prostému konstatování plně odpovídají zápisky z již zmíněné knihy zádušních účtů. K toku 1687 jsou totiž podrobně zaznamenány výdaje ke stavbě nového kostela v Kněžicích („zu *Erbauung der Kirchen zu Knöschitz*“). Konkrétně stavitel („*Baumeister*“) „*Dominico Rigoni*“ z Chyš¹³² obdržel za rozšíření („*vergrosserung*“) kněžického kostela celkem 118 zl. Kameníku z Chomutova bylo za dodání kamene na kostelní dveře a stupně („*zur Kirchen Thur und Staffeln*“) vyplaceno 15 zl., tesaři obdrželi za vyhotovení nové střechy, már („*Bahr*“) a blíže neurčených schůdků 22 zl. 24 kr. a dále za vyhotovení potřebného lešení, osazení střechy nad sakristií a snesení původní krytiny z kostela a presbytáře 2 zl. 20 kr. Žatecký truhlář Hans Feider vyrovil za 3 zl. nové kostelní dveře a za 5 zl. 45 kr. sedm nových okenních rámu. Kování a zámeček na tyto dveře vyrobil za 5 zl. zámečník z Brodů, potřebné kování k oknům zase za 2 zl. vyhotovil zámečník z Kadaně. Různé kovářské práce v celkové hodnotě 4 zl. 24 kr. odvedl oplotský kovář. Kadaňský sklenář vyrobil zmíněných sedm nových oken za 24 zl. 30 kr. Nádeníci za pomoc při celé stavbě obdrželi celkem 21 zl. 43 kr. 3 pf. Za hřeby vydalo záduší 2 zl. 37 kr., za stavební dřevo 16 zl. 46 kr., za prkna 25 zl. 25 kr., za 34 ½ prutů („*Rutten*“) stavebního kamene úřadu v Libořicích i s poplatkem lamači 20 zl. 7 kr. 3 pf., za dalších devět prutů kamene tentokrát z želečského („*Schelster*“) kamenonomu 13 zl. 30 kr. za dovoz 36 strychů vápna ve třech fůrách z Kadaně 8 zl. a za dovoz 367 kusů dlažebních cihel („*PflasterZiegl*“) ve dvou fůrách 1 zl. Adam Reyßig obdržel nejprve 7 kr. za vyzvednutí potřebných prken v Chomutově, dále 3 kr. na potřebné clo za koně a povoz a ještě 10 kr. za dovoz kamene ke kostelním dveřím z Čeradic. Ze zádušních prostředků byl ještě vyplacen 1 zl. za rozbití a likvidaci dřeva ze starého kostela. Kaštický kovář obdržel 11 kr. za svaření 22 starých tyčí k oknům („*Fenster Stable*“) a 18 kr. za výrobu 18 nových. K oknům bylo ještě dokoupeno 32 háků za 1 zl. 4 kr. Celkové výdaje záduší (o jiných zdrojích finančních prostředků nemáme zprávy a nelze je asi příliš předpokládat) tak činily 312 zl. 35 kr. 3 pf.¹³³

V roce 1691 byla ještě přistavěna či postavena („*Aufsezung*“) zvonová věž („*Glocken Thurmb*“), za což tesař Mathes Unger obdržel 8 zl. 34 kr. 2 pf.¹³⁴ V následujícím roce byl v kostele zřízen nový oltář sv. Barbory – truhlář z Veliké Vsi obdržel 25 zl. 30 kr., sochař z „*Türlowan*“ 18 zl. a malíř 6 zl. Z celkové sumy 108 zl. 30 kr. však záduší platilo pouze 27 zl. 7 kr. 3 pf., zbytek byl věnován různými dobrodinci.¹³⁵ V roce 1693 byla k tomuto novému oltáři ještě za 1 zl. 15 kr. 5 pf. pořízena nová oltářní mřížka, kterou stejně jako novou zpovědnicí v ceně 3zl. 51 kr. 3 pf. vyrobil truhlář z Veliké Vsi.¹³⁶ K roku 1695 máme

¹³¹ Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. [2].

¹³² Snad je možné toto jméno ztotožnit či zařadit do příbuzenského vztahu s lounským stavitelem Domenicem Rigou (Riganem, Rigaliem), který stavěl v letech 1704 až 1707 lounské děkanství a v roce 1713 byl činný při stavbě kostela v Cítolibeč; srov. Pavel VLČEK A KOL., *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 548.

¹³³ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura sign. III K-α 1/I – zádušní účty Kněžice 1627–1693. Z účetních údajů v následujících letech vyplývá, že přestavba kostela se uskutečnila na dluh, který byl postupně splácen.

¹³⁴ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura sign. III K-α 1/I – zádušní účty Kněžice 1627–1693.

¹³⁵ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura sign. III K-α 1/I – zádušní účty Kněžice 1627–1693.

¹³⁶ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura sign. III K-α 1/I – zádušní účty Kněžice 1627–1693.

doloženou marginální zprávu o pořízení nového stojanu „zum Lavour“ v sakristii.¹³⁷ V roce 1697 postavil pro kněžický kostel děčínský varhanář Johann Caspar Neumann za 110 zl. šestirejstříkový pozitiv s dvoustopým principálem.¹³⁸

Ucelenější pohled na celý kostel přináší další farářská relace z roku 1700. Kněžický kostel byl tehdy obklopen hřbitovem ohraničeným zdí. V interiéru se kromě hlavního oltáře sv. Kateřiny nacházely také dva boční oltáře zasvěcené sv. Barboře a sv. Vavřinci. Zmíněny jsou i tři zvony, přičemž na menší z nich se zvoní při pozdvihování.¹³⁹ Přiložený inventář, evidující opět pouze kostelní mobiliář, zaznamenává četné stříbrné liturgické náčiní, 16 kovových svícňů, 6 korouhví, varhany, 4 obrazy malované na plátně („in tela“) a 15 na papíře („*imagines ex chartis*“), potřebné liturgické oděvy, textilie i knihy, tři dřevěné krucifixy, baldachýn pro procesí na Boží Tělo a dva (oltářní) zvonky v sakristii. Dva zvony visely ve věži („in turri“) a jeden zvon byl v kostele a sloužil na zvonění při čtení evangelia a při pozdvihování během mše („*Campana in Ecclesia pulsande pro Evangelio et elevatione*“) – jednalo se tedy o zvon v sanktusové vížce.¹⁴⁰

V roce 1701 pak pro kostel ulil (či možná spíše jen přelil) ústecký zvonář Balthasar Cromelius pro kněžický kostel, resp. tamní zvonici (kde je doložen na počátku 19. století), nový zvon, který nesl nápis, „* GOSS MICH ZV AVSIG BALTHASAR CROMELIVS 1701“.¹⁴¹ K roku 1716 máme zaznamenán dar stříbrného pozlaceného kalichu, který kněžickému kostelu věnoval sedlák z Kličina Georg Gamisch.¹⁴²

V roce 1735 byly sepsány tzv. autentiky, tedy potvrzení pravosti ostatků svatých, které byly později vloženy do oltářních kamenů, jež se staly součástí hlavního oltáře sv. Kateřiny a bočního oltáře sv. Barbory.¹⁴³ Kdy přesně byly oltářní kameny s těmito autentikami do uvedených oltářů vloženy, netušíme.

První samostatný kněžický farář František Arnošt Prokop Čech (Czech) byl velkým dobrodincem své farnosti i kostela, zmínit lze např. bohatě nadanou mešní nadaci, z níž mělo záduší nezanedbatelné příjmy, při svém odchodu na odpočinek v roce 1747 nadto ještě kostelu věnoval malou monstranci osahující údajný zlomek sv. Kříže („*Kreuzpertikel*“), která měla být vystavována a líbána ve sváteční dny.¹⁴⁴

Kostel v letech 1747 až 1802

¹³⁷ Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. [6].

¹³⁸ Tomáš HORÁK, *Varhany a varhanáři Lounska, Žatecka a Podbořanska*, Ústí nad Labem 2003, s. 60.

¹³⁹ Národní archiv, Archiv pražského arcibiskupství I, sign. B 13/18, inv. č. 1358 – Zprávy farářů o stavu far 1700, Žatecko, vikariát Vilémov, fol. 97r–98r.

¹⁴⁰ Tamtéž, fol. 100r–100v.

¹⁴¹ Archiv Národního muzea, Rukopisy, inv. č. 339/II – Georg Adalbert Wahner, Sammlung alter und neuer Nachrichten betreffend die Kirchbezirke und derselbe Gotteshause im Leitmeritzer Kreise, Zweite Abtheilung von M bis Z, fol. 152r.

¹⁴² Tamtéž, fol. 152r.

¹⁴³ Oltářní kámen v oltáři sv. Kateřiny obsahoval ostatky mučedníků sv. Celestýna a sv. Klementie, oltářní kámen v oltář sv. Barbory rovněž ostatky těchto dvou světců a nadto ještě mučedníka sv. Amadea; srov. SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek snatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, s. 33.

¹⁴⁴ Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. [9].

Stejně jako předešlé inventáře, také ten z roku 1747 eviduje pouze kostelní mobiliář, ovšem vzhledem k torzovitosti dochovaných pramenů z první poloviny 18. století, představuje cennou sumu informací. V kostele se nacházely dva stříbrné kalichy, stříbrná monstrance a stříbrné svícny. Ve zvonici byly zavěšeny dva velké zvony, ve zvoničce (tj. sanktusce) na kostele pak jeden malý zvon. Na oltářích – v inventáři jsou jmenovitě zmíněny oltáře sv. Kateřiny a sv. Vavřince a na dalším místě dva boční oltáře („*duobus Altaribus parvis*“), takže v se kostele nepochybně nacházely tři oltáře, jak doložil již inventář z roku 1700 – stálo 14 cínových svícnu. Kromě četných liturgických oděvů, textilií, knih či krucifixů inventář zachycuje také sochy postavené na hlavním oltáři, konkrétně sochu Panny Marie „*in Majori altari*“, doprovázenou napravo sochou sv. Kateřiny a nalevo sochou sv. Barbory, které do kostela ze sbírek zbožných farníků („*ex Elmosina piorum Parochianorum*“) pořídil druhý kněžický farář Anton Nitsche.¹⁴⁵ Rovněž díky zbožným darům se podařilo (inventář však neuvádí kdy) opravit („*renovata*“) dvě boční oltáře („*duobus Altaribus parvis*“) a sochu sv. Jana Nepomuckého, zmíněny jsou rovněž opravené sochy Panny Marie Immaculaty a Zmrtvýchvstalého Krista.¹⁴⁶

Rovněž v roce 1747 měl být v kostele osazen rákosový strop,¹⁴⁷ bližší podrobnosti k této stavební akci však nemáme. Ve stejném roce varhanář Bergmüller z Vroutku přeladil kněžické varhany do francouzského tónu a rozšířil je o pedál, za což obdržel 40 zl.¹⁴⁸ O dva roky později věnoval kněžický rychtář Matthaeus Ponerth do kostela obrazy zobrazující sv. Rodinu a dále sv. Annu s Pannou Marií.¹⁴⁹

V roce 1753 byl z popudu zmíněného faráře Nitscheho vyhotoven nový hlavní oltář sv. Kateřiny. Zatímco výrobu samotného oltáře mělo hradit záduší¹⁵⁰ (zádušní účty však nejsou z této doby dochovány a citované narativní prameny částku neuvádí), štafírování oltáře v ceně 100 zl. hradili částečně také farníci. Vyšší částky za tímto účelem však věnovali pouze obyvatelé Oplot – rychtář Johann Stöss dal 40 zl., sedlák Johann Wenzl Stöhr 10 zl., pekařský mistr Johann Georg Wahner 4 zl. a sedlák Johann Schmid 4 zl.¹⁵¹ Část prostředků byla ještě vybrána o titulárním svátku sv. Kateřiny, zbytek uhradilo záduší.¹⁵² Obraz sv. Kateřiny věnovala její jmenovkyně a velká příznivkyně kněžického kostela Kateřina Stöhrin, rozená Arnoldová, manželka vrchnostenského

¹⁴⁵ Nitsche přišel do Kněžic v roce 1747, k tomuto roku je datovaný také citovaný inventář, je však možné, že byl sepsán až poněkud později.

¹⁴⁶ SOKA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, s. 3–6.

¹⁴⁷ Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. [12]

¹⁴⁸ T. HORÁK, *Varhany*, s. 60.

¹⁴⁹ SOKA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, s. 12

¹⁵⁰ Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. [12].

¹⁵¹ Poslední jmenovaní však tyto částky věnovali až v letech 1757 a 1758; srov. Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. 12; SOKA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, s. 12.

¹⁵² SOKA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, s. 12

inspektora z Lovosic.¹⁵³ Obraz byl opatřen nápisem „*Beati, qui non viderunt, et crediderunt. Jo. 22 K 29 V*“,¹⁵⁴ tedy citací z Janova evangelia „Blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili“.

Kněžický kostel byl zřejmě v té době oblíbený, neboť v roce 1760 mu Anna Maria Seidel z Kadaně věnovala malou sochu Panny Marie Mariazellské v malé prosklené skříňce, která se později – tedy zřejmě na počátku 19. století – nacházela na oltáři sv. Jana Nepomuckého¹⁵⁵ A později, není však jasné kdy přesně, byly díky této dávkyni opatřeny barvou sochy („*imaginibus*“) Panny Marie a sv. Floriána, které se nacházely na bočním oltáře sv. Barbory.¹⁵⁶ Rovněž pro rok 1760 je zaznamenán výdaj 27 kr. za opravu kostelních oken.¹⁵⁷ V následujícím roce pak zedník Josef Schuch z Třebčic (není uvedeno, ze kterých) během dvou a půl dne vydláždil kostelní předsíň, za což obdržel 52 kr. 3 pf.¹⁵⁸ V roce 1763 byla uzavřena smlouva s loketským varhanářem Josefem Pleyerem na postavení nových varhan, které měly nahradit svého již nepoužitelného předchůdce.¹⁵⁹ K úhradě příslušné částky 160 zl. však došlo až v roce 1768.¹⁶⁰

V roce 1764 pak nádeníci sundali starou půdu, resp. zřejmě krov („*altern Söhler*“) nad sakristií, a za 1 zl. 35 kr. udělali novou. Snad s touto opravou souvisela i platba 11 zl. 34 kr. tesařům, nákup prkenných (24 kr 4½ pf.) a šindelových (3 zl. 36 kr.) hřebů a 52 kop šindele (15 zl. 36 kr.), přičemž je však uvedeno, že tento materiál sloužil na nutnou opravu kostela i školy.¹⁶¹ V roce 1765 byly kryskému kameníkovi Josefu Peyerovi za vyrobení 15 loktů kamenných desek určených do kostelního presbytáře za oltářní mřížku vyplaceny 4 zl., za samotné položení kamenné podlahy, což představovalo 6 dnů práce, pak obdržel 3 zl. Doprava materiálu z Kyrů na dvou fůrách si pak vyžádala 1 zl. 30 kr. Kromě toho ještě záduší vyplatilo zedníkům za blíže neurčenou práci v kostele 5 zl. 59 kr.¹⁶² V roce 1766 pak byla na již připravené místo osazena nová oltářní mřížka, jíž za 17 zl. 30 kr. vyrobil truhlářský mistr Anton Hubert z Libědic. Potřebné zámečnické práce na tomto novém mobiliárním vybavení kostela za 4 zl. 16 kr. provedl zámečnický mistr ze Širokých Třebčic Anton Triefel. Zmíněný truhlářský mistr Anton Hubert ještě vyrobil novou zpovědnici, kterou natřel olejovou barvou, za což obdržel 5 zl. 30 kr., a také 6 nových okenic(?) („*Wetter Laden*“), které natřel červenou

¹⁵³ Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. [12]; SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, s. 12; Archiv Národního muzea, Rukopisy, inv. č. 339/II – Georg Adalbert Wahner, Sammlung alter und neuer Nachrichten betreffend die Kirchbezirke und derselbe Gotteshaus im Leitmeritzer Kreise, Zweite Abtheilung von M bis Z, fol. 152r.

¹⁵⁴ Tamtéž, fol. 152r.

¹⁵⁵ Zápis dle Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. [12]. Datace tohoto pramene do počátku 19. století je orientační. Obdobným způsobem líčí tento dar také SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, s. 13.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 13.

¹⁵⁷ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

¹⁵⁸ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

¹⁵⁹ Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. [14]; T. HORÁK, *Varhany*, s. 60–61.

¹⁶⁰ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

¹⁶¹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

¹⁶² SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

barvou a upevnil na zvonici, k čemuž potřeboval 24 hřebíků – za celou tuto práci si účtoval 5 zl. 30 kr. Za dovezení těchto výrobků z Libědic do Kněžic obdržel Anton Goehl z Kněžic 18 kr. V témže roce ještě záduší vyplatilo 2 zl. a 12 kr. zedníkovi Christophu Schmiedovi z Nepobylic za opravu hřbitovní zdi a nádeníci, kteří mu pomáhali, obdrželi celkem 8 zl.¹⁶³

Rovněž v roce 1766 obdrželo záduší od neznámého dárce ještě 60 zl., za něž byla u jménem neznámého maštovského řezbáře („*a Maschaviensis Sculptore*“) pořizena sochařská výzdoba hlavního oltáře, konkrétně sochy sv. Apolonie a sv. Alžběty, sochy dvou andělů umístěné u tabernáku a sochy sv. Jana Nepomuckého a sv. Barbory umístěné na oltářní branky.¹⁶⁴

V roce 1767 byl hlavní oltář sv. Kateřiny, který byl již mnoho let kvůli nedostatku kostelních prostředků po stránce truhlářské práce špatný a potřeboval štafírování („*so viele Jahr her wegen nicht hinlängl gewesen Kichen Vermög in der Tischler Arbeith bloß und ihn Staffirten gestanden*“), štafírován žateckým štafirníkem Johannem Jacobem Richterem za 215 zl.¹⁶⁵ Dle zápisu v pamětní knize se zřejmě nejednalo o celkovou částku, neboť určité prostředky na Richterovo vyplacení měly pocházet také od různých dobrodinců. Zároveň však měl tento řemeslník štafírovat také nedávno pořizenou oltářní mřížku.¹⁶⁶ Záduší nadto ještě vyplatilo 1 zl. Christianu Knabovi, u nějž Richter během práce v Kněžicích bydlel. Dále obdržel kadaňský malíř Franz Roth za „*verfertiges Kriegl*“ 11 zl. a tesařům byly za blíže nespécifikované práce vyplaceny 3 zl. 42 kr.¹⁶⁷

V roce 1768 byl za 39 zl. vyroben nový kůr a tamní lavice, kronikářský zápis dále uvádí neurčitou platbu ze zádušních prostředků za novou zpovědnici.¹⁶⁸ Zádušní účty ji však nevidují, ostatně nová zpovědnice byla do kostela pořizena o tři roky dříve, a pro rok 1768 zaznamenávají pouze drobný výdaj 50 kr. na kovářské práce.¹⁶⁹ Oproti tomu teprve v roce 1769 byly dle účtů uhrazeny náklady za o rok dříve vyhotovený kůr („*Muscanten-Chor*“) – 35 zl. obdržel libědický truhlář Anton Huberth a 4 zl. 18 kr. jménem neuvedený zámečník z Širokých Třebčic. Zřejmě s tím souvisí i konečná výše zmíněná platba varhanáři Pleryerovi, neboť varhany byly zřejmě osazeny až na nový kůr. Ve stejném roce pak ještě záduší vyplatilo oplotskému kováři Josephu Juglovi 3 zl. za různou práci 3 zl.¹⁷⁰ Z darů různých dobrodinců bylo ještě v témže roce pořizeno za 30 zl. celkem 6 kovových svícňů pro hlavní oltář¹⁷¹

¹⁶³ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802. Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. [14] uvádí cenu 16 zl.

¹⁶⁴ SOKA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.

¹⁶⁵ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

¹⁶⁶ SOKA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.

¹⁶⁷ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

¹⁶⁸ Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. [14].

¹⁶⁹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

¹⁷⁰ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

¹⁷¹ SOKA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr. Tyto svícny však byly v noci z 6. na 7. listopadu 1789 ukradeny; srov. Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. [14].

Zápis v zádušních účtech z roku 1770 o vydání 54 kr. kněžickému tesařskému mistrovi Adreasu Beerovi za vyhotovení dvou podpěr u staré zvonice („*Zen Stützn beym alten Glockenhauß*“) a za přípravu stavebního dřeva naznačuje značné problémy této samostatně stojící stavby. Tato měla být alespoň částečně nahrazena novou, alespoň tak lze objasnit další záznam v účtech z téhož roku, kdy bylo vydáno 29. zl. 3 kr. za dřevo, které bylo zakoupeno od hraběcího úřadu v Maštvě na nově projektovanou makovici zvonice („*neu projectierten Knöpfl Glockem Turm*“).¹⁷² V následujícím roce bylo od vrchnosti zakoupeno 6 prken („*SchlagBretten*“) za 1 zl. 6 kr., dále 8250 ks šindele za 33 zl., a množství šindelových a dalších hřebů celkem za 8 zl. 36 kr 1 pf. Od libědického hospodářského úřadu bylo zakoupeno celkem 7 sáhů kámen (Mauer Stein) za 4 zl. 33 kr. na stavbu zvonice („*zu dem neu erbaueten Glockenthurm*“). Tesařům bylo za nespécifikovanou práci vyplaceno 13 zl. 15 kr.¹⁷³

V roce 1772 byl od Johanna Dony zakoupen šindel – konkrétně nejdříve 3605 kusů za 13zl. 31 kr a ¾ pf., dále 1850 kusů za 7zl. 42 kr. a k tomu příslušné hřeby za 1 zl. 37 kr. 1 pf. – určený k pokrytí kostelní střechy.¹⁷⁴ Vzhledem k tomuto zápisu je možné uvažovat, že i šindel pořízený v předchozím roce byl použit spíše na kostel než na zvonici. Za samotné dvojité pokrytí kněžické kostelní střechy v sedmi pracovních dnech bylo vyplaceno tesařskému mistrovi Andrasu Bárovi za 4 ½ dne po 24 kr. celkem 1 zl. 48 kr., tovaryšovi Prokopu Bárovi za 5 dlouhých dnů 1 zl. 30 kr. a 3 krátké dny 45 kr., tovaryši Frantzi Kanischovi za 3 krátké dny 45 kr., Franzi Waagnerovi za 6 dnů 1 zl. 30 kr., nádeníkovi Frantzi Krumbholzovi za 9 ½ dne 1 zl. 16 zl. a nádeníkovi Mathiasi Mayerovi za 3 ½ dne 28 kr.¹⁷⁵ Kromě této velké stavební akce byl jménem neznámým pražským zlatníkem přelit prastarý („*uralten*“) stříbrný kalich, který byl nyní čistě vypracován a i s patenou silně pozlacen, za což záduší vydalo 13 zl. a další 3 zl. byly za výrobu futrálu uhrazeny knihvazači.¹⁷⁶

V roce 1773 byla postavena nová zvonice. K této potřebě („*zum neu erbauenden Glocken Haus*“) bylo od vrchnosti za 4 zl. 6 kr. zakoupeno stavební dřevo. Další prkna (15 ks „*halbe Spint Bretten*“ a 1 kopa a 5 ks „*gemeine Bretten*“) a 2050 kusů šindele byla celkem za 23 zl. 21 kr. 1 ½ pf. zakoupena od Gerga Zirkela v Radonicích. 500 cihel určených pro vyzdění kleneb („*Gewölb Ziegl*“) bylo za 4 zl. 15 kr. zakoupeno od milíčevského hospodářského úřadu. V Buškovcích bylo od Procopa Stieße zakoupeno 5 sáhů černého základového kamene („*Grundstein*“) za 3 zl. a od milíčevského hospodářského úřadu 12 sáhů bílého zdícího kamene („*Mauer Stein*“) za 6 zl. 34 strychů bílého vápna zakoupilo záduší za 34 zl. od Mathse Sieba z „*Schebraken*“. Potřebné železo pak bylo za 9 zl. 56 kr. 5 5/6 pf. pořízeno u thunovského hospodářského úřadu v Pětipsech. Hřeby pak stály 8 zl. 11 kr. Za stavbu 6 ½ lokte vysoké a 5 loket široké zvonice s podezdívkou, kdy tloušťka zdá činila 1 ¾ lokte zaplatilo záduší

¹⁷² SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

¹⁷³ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

¹⁷⁴ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

¹⁷⁵ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

¹⁷⁶ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802; Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. [14].

zedníkům Thomasi Götzlovi za 37 dnů práce 14 zl. 11 kr., Bernardu Wenlovi za 36 ½ dne 13 zl. 59 kr. 3 pf., Mathesi Mayerovi za 14 dnů 5 zl. 22 kr. a Wenzelu Steinbergerovi za 13 ½ dne 5 zl. 10x 3 pf. (celkem 38 zl. 43 kr.). Za přípravu dřeva, výstavbu dvou zvonových stolic a samotné dřevěné části zvonice, její následné osazení, zbití dohromady, pokrytí šindelem a osazení 6 (zřejmě zvukových) oken („*chalouFenster*“) a dveří obdržel tesařský mistr Andreas Bäer za 40 ¾ dne 18 zl. 20 kr. 1½ pf., tovaryši Procop Bäer za 38 ¾ dne 13 zl. 33 kr. 4½ pf., Johannes Kräham za 20 dnů 7 zl., Wenzl Waagner za 27 ½ dne 9 zl. 37 kr. 3 pf. a Wenzl Neudert za 6 dnů 2 zl. 6 kr. Morský kovář obdržel za různou práci na zvonici 12 zl. 59 kr., žatecký klempířský mistr Carl Nikischovi za plechovou makovici („*Knopf*“) a špičku („*Stiefl*“) 8 zl. Další 4 zl. 3 kr. vyplatilo záduší za omalování železného španělského kříže (Spanischen Creutz) barvami a pozlacení jeho rohů a vrcholové hvězdy („*an Ecken und oberhalb dem Stern doppelt mit guten Gold zu vergolden*“). Dále byl 1 zl. 18 kr. zaplacen žateckému provaznickému mistrovi Carlu Hebmannovi za 2 provazy ke zvonům, 51 kr. podbořanskému řemenáři za nový řemen ke zvonům („*Glocken Rühm*“) a kněžickému ševci Gottfriedu Rosenbüchlerovi 6 kr. za připevnění tohoto zvonového řemene. Nádeníci obdrželi celkem 15 zl. 40 kr. za vykopání 3 lokty širokých, 5 loktů dlouhých a 3 lokty hlubokých základů, vykopání jámy na hašení vápna, přehazování písku, přinášení věci a další pomocné práce. Za dovoz 6 sáhů černého základového kamene z Buškovic vydalo záduší 15 zl. a za dovoz 16 ½ sáhu bílého zdícího kamene ze Siřemi („*Cyrau*“) 41 zl. 15 kr. Dále bylo nakoupeno 500 kusů cihel v Milíčevsi za 1 zl. 30 kr., 45 fůr písku za 5 zl. 15 kr., 27 fůr hlínu, resp. jílu („*Lain*“) za 3 zl. 9 kr. a 17 soudků („*Väßer*“) vody za 1 zl. 42kr.¹⁷⁷

Z roku 1775 pochází ojedinělý zápis zmiňující existenci krypty v kněžickém kostele. 21. srpna tohoto roku byl to krypty jako vůbec první pohřben tři dny předtím zesnulý kněžický farář Bernard Starck.¹⁷⁸ O devět let později ho následoval jeho nástupce v úřadě kněžického farář Josef Olberth.¹⁷⁹ Další pohřby do této krypty již zřejmě s ohledem na josefínská nařízení neproběhly, ostatně inventář z roku 1802 již krypty vůbec nezmiňuje.¹⁸⁰

K roku 1775 je dále zaznamenána nové pokrytí střechy fary a sakristie, na níž bylo použito 8655 kusů šindele zakoupených od Johanna Georga Zirklera v Radonicích za 32 zl. 27 kr. 2¼ pf., dále 1800 kusů šindele zakoupených u vrchnostenského úřadu za 6 zl. 47 kr. 1½ pf., 13 000 dvojitých šindelových hřebů pořízených za 14 zl. 57 kr. a 1 českou měřici vápna („*Merzen Kallch böhm. Maaß*“) za 3 kr. 4 ½ pf. (celkem stál materiál 54 zl. 15 kr. 2¼ pf.). Tesařům bylo za práci zaplaceno 10 zl., nádeníkům 2 zl. 30 kr., za další drobné práce obdržel zedník 27 kr. a kovář 16 kr. Nadto ještě jménem neuvedený bednář z Neprobylic obdržel 6 kr. za opravu nádoby na svčenu vodu.¹⁸¹

¹⁷⁷ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802. Stavbu zvonice v roce 1773 potvrzují také Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. [14].

¹⁷⁸ SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.

¹⁷⁹ SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.

¹⁸⁰ Archiv Biskupství litoměřického, Archiv far I, Kněžice, inventář 1802.

¹⁸¹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

V roce 1776 byla nově zakryta střecha presbytáře a na faře byl vyhotoven nový rákosový strop – obě tyto stavební akce však byly prováděny zároveň, a tak nelze rozčlenit jednotlivé výdaje. Záduší od Johana Georga Meckera nakoupilo 35 prken („*halbe Spintbretten*“) za 8 zl. 45 kr. a 2965 kusů šindele za 10 zl. 40 kr. 3 pf. Od správy panství byl zakoupen jeden kmen na trámy (*1 Stam PalkenHolz*) za 2 zl. 18x a 3 kmeny na příčky („*3 Stam RieglHolz*“) za 4 zl. 12 kr., 9 strychů vápna za 9 zl. a 4 kopy a 15kusůhřebů 42 kr. V účtech jsou dále uvedeni jen řemeslníci pracující na faře, takže je otázka, jak byli placeni tesaři, kteří pokládali šindel na střechu kostelního presbytáře. Za zmínku však stojí položka 1 zl. 55 kr. 3 pf., které byly vyplaceny staviteli Adamu Sieglvi z Klášterce nad Ohří¹⁸² jakožto diety v hodnotě 45 krejcarů za den při prohlídce („*Besichtigung*“) kněžického kostela a fary a vyhotovení nákresu a projektu nového rákosového stopu („*dann fertigung des Rißes und Projects über die neu gemachten Rohrdecke*“) na faře.¹⁸³ Z tohoto mj. plyne, že vypracování samotného projektu bylo v režii patrona.

V roce 1778 byla podniknuta drobná vysprávka střechy kněžického kostela, která spočívala ve zdvojení („*Dopplung*“) šindelové pokrývky, za což byly tesařům vyplaceny 2 zl. 39 kr.¹⁸⁴ O rok později zaznamenávají kostelní účty vydání 5 zl. 22 kr. 3 pf. zedníkům na opravu 4 poškozených pilířů („*4 mangelhaften Pfeilern*“) na kostele a 7 zl. zámečnickovi za pořízení nového zámku („*Blatenschloß*“) se dvěma klíči na hlavních kostelních dveřích.¹⁸⁵ Oproti tomu spis *Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis* zaznamenal k tomuto roku prolomení („*hinausgebrochen*“) nového vchodu ze sakristie na hřbitova také vybílání kostela a jeho celkové vylepšení („*hin und wieder ausgebessert*“).¹⁸⁶ Ovšem kněžická pamětní kniha datuje vznik nového vchodu ze hřbitova do sakristie („*et ex Coematerio ad Sacristiam ingressus factus*“) do roku 1780, stejně jako opravu kostela a zřízení nové márnice.¹⁸⁷ Její výstavu do roku 1780 datují i *Monumenta*, přičemž sdělují, že její cena dosáhla 198 zl. 51 kr. 2½ pf.¹⁸⁸ Příslušné zápisy v zádušních účtech tento rozpor nejsou schopny příliš rozřešit, neboť k roku 1780 zaznamenávají výdaj 45 zl. 55 kr. 3 pf. podbořanskému stavebnímu mistrovi Bischofovi, jeho tovaryšům a jednomu učedníkovi za práce v kostele i vně kostela, které jsou rozepsány v příloze účtů, která se však nedochovala. Nádeníkům za pomoc těmto řemeslníkům při vylepšování kostela („*Verbesserung der Kirche*“) bylo ještě vyplaceno 15 zl. 48 kr. Dále bylo za 168 kusů bílých kamenných desek („*weise steinerne Platten*“) z Klučku u Žatce na podlahu kostela zapláceno 15 zl. 30 kr., za jejich dovoz sedlákům z Kličina 5 zl., za 1 strych a 2 věrtele bílého vápna v Žatci 2 zl. 42 kr.

¹⁸² Zřejmě je totožný s Adamem, příp. Johannem Adamem, Sieglem, činným v 60. a 70. letech na Podbořansku a Karlovarsku; P. VLČEK A KOL., *Encyklopedie architektů*, s. 597–598.

¹⁸³ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

¹⁸⁴ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

¹⁸⁵ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

¹⁸⁶ *Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis*, s. [15]

¹⁸⁷ SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.

¹⁸⁸ *Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis*, s. [15].

a Antonu Glatzovi z Kněžic za dovoz písku z Kličina za 8 a půl dne celkem 6 zl. 22 kr. 3 pf.¹⁸⁹

K avizovaným pracím námárnici pak dle účetních záznamů došlo až v roce 1781 – vzhledem jejich charakteru však není možné přesně určit, zda se jednalo o novostavbu nebo (a to asi spíše) o opravu již stojícího objektu. Záduší však mělo v tomto roce i mnohé další stavební výdaje. Výše zmíněný podbořanský zednický mistr Anton Bischof společně s tovaryši a učedníkem obdržel celkem 19 zl. 36 kr. za úplné omítnutí a začištění dvou vnitřních stran sakristie a vylepšení zbývajících stran zvenku i zevnitř. Dále zcela nově nahodili a začistili márnici („*das Beinhüsl*“), obepnuli ji novou římsou („*einem Gesimes umzogen*“) a nově postavili kus hřbitovní zdi dlouhé 15 loktů, vysoké 2 lokty a široké 1 loket. Antonu Heegerovi[!] z Kněžic bylo za výpomoc těmto zedníkům v době 12 2/3 dne vyplaceno celkem 2zl. 32 kr. Tesař Mathes Schnell, který s učedníkem vylepšil „*die Köhl*“ na střeše kostela a pokryl (zřejmě šindelem) novou hřbitovní zeď, obdržel ze záduší 6 zl. 30 kr. Také jemu pomáhal zmíněný nádeník Heeger, za což mu bylo za devět dnů práce vyplaceno 1 zl. 30 kr. Johannu Stöhrovi, Josefu Moysesovi a Wenzelu Fischerovi z Kličina, kteří zvnějšku i zevnitř (myšleno po obou stranách) hřbitovní zeď nahodil a začistil (k čemuž použil „*Strohlain*“, tedy zřejmě hliněnou mazaninu – „*Lain*“ je hlína či jíl, „*Stroh*“ sláma) bylo zapláceno 6 zl. Šest sáhů stavebního kamene, který byl potřebný ke stavbě, zdi za 2 zl. 24 kr. nalámal v buškovickém lomu tamní zednický tovaryš Anton Stephan. A za dovoz tohoto kamene, písku a hlíny (jílu) do Kněžic obdrželi Ludwig Geyer a Wenzel Stöhr z Kličina celkem 22zl. 30 kr.¹⁹⁰ Z dalších materiálů dodal 10 strychů vápna Žid Joseph Katz z Tuchořic (9 zl. 10 kr.), celkem 6000 kusů šindele Johann Georg Roth (19 zl. 32 kr.) a vrchnostenský úřad v Morech šindelové hřeby (1800 kusů dvojitých hřebů po 13 kr. 2 pf za 2zl. 12 kr. a 4500 kusů jednoduchých po 56 kr. 4pf. za 4zl. 15 kr.). Nové dveře do márnice vyhotovil libědický truhlář, který rovněž zabeđnil („*verschlagen*“) schody na kůr, za což obdržel 2 zl. 34 kr. Za drobnou výpomoc v této práci bylo oplotskému kováři vyplaceno 5 kr. Dveře v márnici byly ještě opatřeny zámkem a potřebným kováním, které za 1 zl. 45 kr. dodal zámečník z Třebčic (není uvedeno jakých). A kromě márnice byla pro kostel vyrobena také nová pokladna, za níž záduší zaplatilo podbořanskému truhlářskému mistrovi Augustinu Lafsovi celkem za truhlářskou i zámečníckou práci 6 zl. 33 kr.¹⁹¹

V dalších letech víme pouze o dílčích opravách na faře, v roce 1783 byl buškovickým cínařem za 1 zl. 15 kr. přelita stará kropenka („*Weihkässtl*“).¹⁹² K roku 1784 máme na kostele doloženo vykonání blíže nespecifikované, ale vysoce potřebné práce („*höchstsnötigen Arbeit*“), zřejmě související se střechou, neboť vydaných 22 zl. získat truhlářský mistr z Blišan.¹⁹³ V roce 1785 byla za 1 zl. 12 kr. opravena kostelní okna a další 2 zl. 20 kr. byly vyplaceny tesařům za přeložení kostelní střechy. K tomuto účelu bylo zakoupeno 6000

¹⁸⁹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

¹⁹⁰ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

¹⁹¹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

¹⁹² SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

¹⁹³ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

kusů dvojitých šindelových hřebů celkem za 6zl, dále 15 kop „*ganze Brettnägel*“ za celkem 2 zl. 30 kr. a 5 kop „*halbe Brettnägel*“ za 45 kr.; celkem za všechny hřeby bylo vydáno 9 zl. 15 kr. Rovněž máme zaznamenán výdaj 2 zl. 45 kr. na neurčené (tj. netušíme, zda byly provedeny na faře či v kostele) zámečnické práce.¹⁹⁴

Úvodní zápis v zádušních účtech pro rok 1786 deklaruje, že původní rákosový strop („*Rohrboden*“[!]) v presbytáři byla již velmi nedostatečná („*sehr mangelbar*“), kostel sám byl velmi tmavý („*sehr schwarz*“) a v základě vadný („*in Grund Mangelbar*“), lavice nepoužitelné a cihlami tvořená dlažba zcela nepochozí („*ganz ungangbar*“), takže bylo přistoupeno k opravě, na níž se shodli oba patronáty a také biskupská konzistoř. Účetní záznamy jsou velmi jednoduché. Blšanskému zedníkovi bylo za 60 dnů práce vyplaceno 30 zl. a jeho tovaryšům za celkem 304 dnů (tj. v součtu odpracovaných dnů všemi tovaryši) 121 zl. 36 kr. Dále je již zmíněn materiál – za 2438 kamenných desek („*Blatten Steinen*“), počítaných v ceně za 12 kr. za čtvrt lokte, celkem 48 zl. 36 kr., za dovoz tohoto materiálu v 11 fůrách 25 zl. 15 kr., za 35 fůr písku 8 zl. 45 kr., k tomu je poznamenána nádenická práce (snad za nakládku písku) trvajících 4 ½ dne v ceně 45 kr., dále je účtováno 136 fůr hlíny (jílu) a písku, neurčený počet fůr s vodou za 1 zl. 30 kr. Za šestidenní hašení vápna – zřejmě se jednalo o 25 strychů pořízených z lipenského panství za 25 zl. již v roce 1785 – bylo dáno 1 zl. 12 kr., k čemuž je třeba připočítat dalších 39 kr. na dřevo určené k bednění hasící jámy. Záduší ještě platilo 3 zl. 9 kr. za 3000 kusů hřebů k chycení rákosu („*Rohrzwecken*“), 10 zl. za 38 strychů vápna na bílení a 1 zl. 54 kr. za jeho dovoz. Následně se v účtech objevují záznamy o (opětovném) přeložení střechy. Tesařský mistr obdržel za tuto činnost a za opravu neurčených dveří za 5 dnů práce 2 zl., jeho tovaryši za celkem 20 dnů 7 zl. K tomu bylo zapotřebí 3100 kusů šindele (13 zl. 57 kr.) a 200 dvojitých šindelových hřebů (2 zl. 12 kr.), nadto je ještě uvedeno 67 prken („*Spintbretten*“) použitých na rákosový strop a lešení („*auf Rohrboden und gerüstr*“) za 13 zl. 24 kr. Za výrobu šesti nových kostelních lavic, jejich dovoz z Toužimi a opravu zbývajících starých kostelních lavic bylo zapláceno 62 zl. 50 kr., k čemuž účetní záznamy uvádí ještě výdaj 5 zl. za 25 kop laťových hřebů. Za opravu poškozených oken (není zřejmé, zda na kostele) vydalo záduší 14 zl. 1 kr., za zámečnické práce na dveřích 6 zl. 6 kr. a za kovářské práce 10 zl. 32 kr.¹⁹⁵

Uvedené účetní záznamy lze interpretovat tím způsobem, že byl vyměněn a vybělen rákosový strop v presbytáři, do kostela byla dána nová kamenná podlaha a šest nových kostelních lavic, přičemž zbývajících byly opravy a vyhotoveny byly ještě některé další drobnější práce. Příslušný kronikářský záznam vše zestručňuje v prostém zápisu sdělujícím, že v roce 1786 byla kostelní podlaha vydlážděna kamennými deskami.¹⁹⁶

V roce 1787 následovala oprava a štafírování křtitelnice a oltářní mřížky, za což bylo kadaňskému štafírníkovi zapláceno 10 zl.¹⁹⁷ V následujícím roce byla

¹⁹⁴ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

¹⁹⁵ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

¹⁹⁶ Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. [16].

¹⁹⁷ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

za 47 zl. opravena hřbitovní zeď („*Kirchenmauer*“) a márnice.¹⁹⁸ V roce 1789 zaplatilo záduší 1 zl. 7 kr. za vylepšení jedné mešní konvičky a přelití dalšího páru tohoto liturgického náčiní. Celkem 36 kr. pak obdržel neznámý kovář za vyhotovení železných součástí kostelních lavic, háku ke kostelnímu oknu a háku a vzpěry u dveří na hřbitov. Za opravu kostelních oken bylo zapláceno skláři 1 zl. 6 kr.¹⁹⁹

V roce 1790 byly boční oltář (neuvádí se však jeho zasvěcení) a kazatelna zcela nově vyhotoveny („*ganz neu hergestellt*“), za což jménem neznámý lounský sochař obdržel 107 zl. 6 kr. a rovněž neznámý kadaňský štafírník 105 zl. Tento řemeslník nadto ještě obdržel za renovaci hlavního oltáře 14 zl. S tím souvisel i výdaj 3 zl. určený sochaři a truhláři za osazení kazatelny, (bočního) oltáře a opravu hlavního oltáře. Nová kazatelna byla osazena nepochybně na trochu jiné místo, než ta původní, neboť k ní bylo nutné probourat zeď, tento otvor zaklenout a vyhotovit k ní schůdky, za což – a také za přípravu zdi na osazení bočního oltáře – obdržel zedník a nádeníci 47 zl. K tomu bylo třeba 24 strychů vápna (24 zl.), 500 cihel, 5 konví vápna (1 zl.), barvy k natírání (21 kr.), dvě prkna (44 kr.) a ½ kmenu dřeva („*½ Stam Standholz*“; 1zl. 36 kr.). Tento materiál již spíše souvisí s výrobou bočních trámů (zábradlí?; „*Seitenbalken*“) a schůdků ke kazatelně, za což obdrželi tesaři 1 zl. 6 kr. Za pobití dvířek na kazatelnu obdržel zámečník z Krásného Dvora 2 zl. a kovářské práce u kazatelny a bočního oltáře byly vyčísleny na 4zl. 4 kr. Kromě toho bylo do kostela pořízeno šest nových velkých dřevořezbových oltářních svícňů, které nahradily stejný počet kovových svícňů odcizených z kostela v noci z 6. na 7. listopadu 1789,²⁰⁰ a za něž záduší zaplatilo 12 zl., a ještě další dva menší svícny za 3 zl. Za pozlacení všech nových svícňů bylo ještě téhož roku zapláceno 21 zl. 45 kr.²⁰¹

V roce 1791 byly za 12 zl. naladěny a vyčištěny varhany a za 20 kr. k nim byl pořízen nový pulpit. Dále byl za 50 zl. štafírován celý kůr. Nádeníkům, kteří k tomuto stavěli lešení, bylo dáno 20 kr. a kněžickému tesařskému mistrovi a jeho tovaryšům za 4 ½ dne prací na kůru bylo dáno 1 zl. 42 kr., resp. 1 zl. 16 kr. Materiálově byla na tuto opravu třeba prkna nakoupená za 2 zl. 36 kr. v Chomutově a také půl kopy hřebů za 35 kr. U sakristie byl připevněn nový okap, za což tesařský mistr obdržel 42 kr. a dva tovaryši celkem 31 ½ kr. K této práci bylo třeba 100 kusů šindele, 150 běžných hřebů a 45 „*Brettnägel*“, celkem za 42 kr. 1½ pf. A ještě v roce 1791 byla vyspravena a vybílena zeď v sakristii, což trvalo 4 dny a za tuto práci obdržel zednický tovaryš 1 zl. 36 kr. a jeho přidavač 40 kr.²⁰²

V souvislosti s poměrně velkým přírůstkem kostelních parament, která byla šita v roce 1792 z látek nakoupených v předchozím roce, byla vyrobena nová skříň na tyto textilie, za níž záduší vyplatilo jménem neuvedenému

¹⁹⁸ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

¹⁹⁹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

²⁰⁰ Tuto krádež eviduje Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. [14].

²⁰¹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

²⁰² SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

truhlářskému mistrovi 7 zl.²⁰³ V roce 1794 máme doložen jen spravení sakristie, za něž bylo zedníkům vyplaceno 1 zl. 42 kr. Opět je ale zmíněno přeložení velmi poškozené („*sehr mangelbaren*“) kostelní střechy, za jejíž opravu obdrželi tesaři 10 zl. 9 kr a k jejich potřebě bylo dálo nakoupeno 8000 kusů šindele za 40 zl. 51 kr. a také 12 000 dvojitých šindelových hřebů za 13 zl. 12 kr. Částka 2 zl. 1 kr. byla ještě uhrazena za vylepšení kostelních oken.²⁰⁴

V roce 1795 víme o drobném vylepšení kostelní předsíně, za což dostali tesaři 20 kr. Za další drobné práce obdržel oplotský kovář 25 kr. Naopak celkem 14 zl. byla vyplaceno kadaňskému klempířskému mistrovi za vyhotovení lunuly do monstrance, neboť původní byla před několika lety ukradena.²⁰⁵ V roce 1796 proběhla dílčí oprava zvonice, především se vyzdívalo přízemí („*vermauerung des Thürstockes*“) – zednický mistr Josef Eberle za pět dnů práce obdržel 2 zl. 30 kr, jeho tovaryš Karl Starb za pět dnů 2 zl. a nádeník Anton Heger za rovněž pět dnů 1 zl. Na tuto opravu potřebovali ještě 2 strychy vápna za 2 zl. Tytéž sumy za stejný počet odpracovaných dnů obdrželi tito řemeslníci v roce 1796 ještě jednou, tentokrát ovšem za nahození hřbitovní zdi („*Kirchenmauer*“). K tomuto úkolu potřebovali 1 strych vápna za 1 zl. a písek, za jehož dovezení byl rovněž účtován 1 zl.

V roce 1797 bylo opětovně opravováno pokrytí hřbitovní zdi, tentokrátě těžce poškozené vichřicí. Tovaryšům tesařského mistra Prokopa Beera bylo vyplaceno 1 zl. 24 kr. Potřebný materiál, tedy 600 kusů šindele, 800 šindelových hřebů a 30 „*Brettnägel*“, stál celkem 3 zl. 46 kr. Ve stejném roce ještě kadaňský štafírník Josef Walter obdržel 30 kr. za opravu kánonových tabulek. Oplotskému kováři bylo vyplaceno 24 kr. za zhotovení zvonového ucha („*Glockemarmes*“) a podbořanskému řemenářskému mistrovi 45 kr. za řemen ke zvonu. Zvonice byla zároveň opatřena třemi zámky, které za 2 zl. 15 kr. vyrobil morský kovář. Drobná oprava byla provedena také na kostelních oknech – oplotský kovář za ni obdržel 12 kr a zedníci za začištění oken 48 zl.²⁰⁶

K roku 1798 máme zaznamenánu jen pořízená drobných kovových součástí na kostelní dveře, za což oplotský kovář obdržel 1 zl. 25 kr., a dále opravu kostelních oken v ceně 1 zl. 24 kr. A také bylo v Kryrech nalámáno 10 sáhů zdícího kamene na budoucí opravu fary²⁰⁷ – v následujícím roce se však opravoval i kostel, takže nelze vyloučit použití kamene i pro tento účel. Konkrétnější informace o opravě kostela z roku 1799 však nemáme, účetní zápisy jsou společné pro opravu kostela i fary a udávají pouze přehled vyplácených řemeslníků bez specifikace jejich činnosti. Oplotský zednický mistr obdržel 230 zl. 55 kr., v čemž byl uhrazen i potřebný materiál, kněžický tesařský mistr 108 zl. 5 kr. 3 pf. rovněž včetně platby za materiál, truhláři 12 zl, zámečník také 12 zl., skláři 14 zl., klempíři 163 zl. 1 kr. 3 pf také včetně materiálu (není

²⁰³ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

²⁰⁴ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

²⁰⁵ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802. Informaci o pořízení nové lunuly (byť formulovanou jako pořízení malého tabernáku na uchovávání eucharistie) potvrzují také kronikářské záznamy – SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.; Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. [16].

²⁰⁶ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

²⁰⁷ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

však jasné, co se plechovalo), hrnčíř 15 zl. (ten zřejmě pracoval na faře), morský kovář 6 zl. 16 kr., morský Žid za 74 sáhů železa 6 zl. 74 kr. a bednář 16 kr.²⁰⁸ Kronikářský zápis oproti tomu k roku 1799 uvádí pořízení dvou „*Torglaten*“ u hlavního oltáře prostřednictvím dobrodinců – Mokera a Wenzela Stöhra z Neprobylic.²⁰⁹

V roce 1800 provedl opravu v té době již zničených („*ruiniert*“) varhan Franz Grobel z Pruněrova za 13 zl. 30 kr. Zároveň byl za 1 zl. 30 kr. vybílen presbytář a za 2 zl. 44 kr. opravena okna.²¹⁰ V roce 1801 měla být nově postavena věž nad presbytářem, za což mělo záduší vydat 302 zl. 36 kr.,²¹¹ v účetní knize však tento zápis chybí.²¹² Naopak eviduje výrobu nových hlavních dveří do kněžického kostela, jejichž výroba včetně pobití přišla na 11 zl. 35 kr.²¹³ Pro rok 1802 je doložena oprava kostelních oken provedená za 7 zl. 28 kr. sklářem z Širokých Třebčic.²¹⁴

Kostel v letech 1802 až 1902

V roce 1802 byl sepsán další kostelní inventář, který eviduje vesměs pouze mobiliář a o kostelní stavbě jako celku mnoho informací nepodává a do nějž byly vepisovány, někdy nedatované, a tudíž nerozlišitelné přípisky zřejmě v průběhu dalších dvou desetiletí. I přes tato omezení představuje unikátní dobový pohled do kněžického kostela. V něm se nacházel sv. oltář sv. Kateřiny, u něhož stály dvě lampy pořízené dobrodinci v roce 1799, a boční oltář sv. Jana Nepomuckého zřízený v roce 1790, na němž se nachází sochy Panny Marie Mariazellské. Na kůru byly varhany se šesti rejstříky a pedálem a další početné hudební nástroje. V kostele se dále nacházely tři stříbrné kalichy (jeden z nich byl v roce 1810 zabaven), měděná monstrance s ostatkem sv. Kříže, měděné ciborium, pacifikál (tento popis liturgického náčiní spíše odpovídá situaci po roce 1810) a také početná paramenta a další liturgické textilie. Dále v roce 1805 pořízený baldachýn a dvě korouhve. Z obrazů to bylo Ukřižování namalované na plátně uchovávané v depozitoriu („*Depositorio*“; což je však prostor vybudovaný až v roce 1803 – srov. níže), Panna Maria Dobré rady rovněž na plátně uchovávaná v sakristii, obrazy Panny Marie a Nejsvětější Trojice zavěšené v presbytáři (dar Magdaleny Melzerové z Německých, dnes Nových, Třebčic z roku 1808) a obrazy křížové cesty z roku 1815. U vstupu do sakristie byl zavěšen velký dřevěný krucifix (dar kněžického mlynáře Karla Pohnerta z roku 1815), další krucifixy (jeden z nich daroval opět v roce 1808 již zmíněná Magdalena Melzerová) byly rozvěšeny v kostelním interiéru. V sakristii se nacházela socha Zmrtvýchvstalého Krista, v depozitoriu pak sochy sv. Jana Nepomuckého, sv. Tadeáše, sv. Agáty, sv. Apoleny a sv. Doroty.²¹⁵

²⁰⁸ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802.

²⁰⁹ Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. [16].

²¹⁰ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III K α I, zádušní účty Kněžice 1757–1802. Tomáš Horák datuje zmíněnou opravu varhan již do roku 1799; srov. T. HORÁK, *Varhany*, s. 61.

²¹¹ Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. [16].

²¹² SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III A K α I, zádušní účty Kněžice 1801–1828.

²¹³ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III A K α I, zádušní účty Kněžice 1801–1828.

²¹⁴ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III A K α I, zádušní účty Kněžice 1801–1828.

²¹⁵ Archiv Biskupství litoměřického, Archiv far I, Kněžice, inventář 1802.

Výdaje záduší byly v roce 1803 značné – dosáhly celkem 541 zl. 18 kr. 3 pf. Za 14 500 kusů střešového šindele k depozitoriu a kostelní střeše („*Depositorium und Kirchendachung*“) bylo Wenzelu Sacherovi z Radonic vyplaceno 130 zl. 30 kr., žateckému kupci Jungwirthovi za 15 balíků šindelových hřebů 30zl., Christophu Mayerovi za 4000 kusů šindele 35 zl. 30 kr. (nebylo totiž započítáno 30 kr., které představovaly srážku za vadný šindel) a zednickému mistrovi Josefu Eberlemu za 10 strychů vápna 12 zl. 30 kr., za 3 sáhy kamene („*Mauerstein*“) 3 zl. 45 kr., za dalších 18 strychů vápna 12 zl. 30 kr. a za 1200 zdících cihel 20 zl. 24 kr. Tesařům bylo placeno za pokrytí kostelní střechy – mistru Beerovi za 10 dnů celkem 5 zl., tovaryšovi za 13 dnů 5 zl. 51 kr., nádeníkovi Habedemu za 13 dní po 3 zl. 15 kr. a dalšímu tovaryšovi za 9 dnů 4zl. 3 kr. Dále obdržel Adalbert Wolf z Kněžic za zednické práce trvajících 14 dnů 4zl. 40 kr. Za práci na opravě kostela bylo vyplaceno již zmíněnému zednickému mistrovi Josefu Eberlemu za 8 dní 6 zl., tovaryšovi Nikolausovi Zacherovi za 12 dní 7 zl. 12 kr., dalšímu tovaryši za 7 dnů 4zl. 12 kr., tovaryšovi Baumovi za 5 dnů 3 zl. advěma nádeníkům za 10 ½ dne práce 3 zl. 30 kr. Za další část stavby (zřejmě také kostelní) obdrželi titíž zedníci celkem 22 zl. 32 kr. (mistr Eberle za 4 dny 3 zl., tovaryš Zacher za 12 dnů 7 zl. 12 kr., tovaryš Wenl za 6 dnů 3 zl. 36 kr., tovaryšWenzel Schneider za 7 dnů 4 zl. 12 kr., tovaryš Josef Schneider za 2 dny 1 zl. 12 kr. a nádeník Georg Aunert za 10 dnů 3 zl. 20 kr.). Potom opět nastoupili tesaři pod vedením mistra Adalberta Beera, který za 14 dnů práce obdržel 8 zl. 24x, jeho tovaryš Anton Haberl za 13 dnů 6 zl. 30 kr., tovaryš Vincenc Beer za 14 dnů 7 zl. a nádeník Josef Jäger za 2 dny 30 kr. Další účetní položka na straně výdajů týkající se 16 zl 47 kr. se týká opět zednických prací – mistru Eberle zde pracoval tři dny, dva tovaryši 11 dnů a nádeník 4 dny. Dále následuje v účtech (zřejmě chronologicky) další nákup 4000 kusů šindele, za který bylo Wenzelu Kauerovi z Radonic zapláceno 40 zl. a jménem neznámému Židovi z Vilémova (u Kadaně) za 5 strychů vápna 7 zl. Dále účty zaznamenávají opětovnou činnost zedníků mistra Eberlemu, který strávil na stavbě dva dny, tovaryš Baum 5 dnů, tovaryši Zacher a Wenl 2 ½ dne a dva nádeníci čtyři dny, za což celkem obdrželi 8 zl. 58 kr. A následná výdajová položka 24 zl. 57 kr. byla opět připsána zedníkům - mistr Eberle pracoval 9 dnů, tovaryš Schneider 11 dnů, další tovaryši 10 a 2/3 dně a nádeník 6 dnů. K tomu byl dokoupen další materiál – 1600 kusů zdících cihel (28 zl.), 1 ¼ strychu bílého vápna (3zl.) a 2 zednické štětky („*mauerpenselen*“; 1 zl.). Další práce pak na stavbě vykonali tesaři, jimž bylo celkem vyplaceno 21 zl., přičemž mistr Albert Beer pracoval 11 dnů, tovaryš Anton Haberl 13 dnů a tovaryš Vincenc Beer 14 dnů. Skláři Martinu Herschmannovi z Širokých Třebčic bylo za dvě oválná okna včetně ráků pro kněžické depozitorium („*für in das Knesitzer Depositorium*“) zapláceno 9 zl. 20 kr. Vrchnostenskému úřadu bylo také vyplaceno 19 zl. 15 kr. za různé dřevo ke stavbě kostelní depozitoria („*Kirchendepositorium*“). Dokoupeno bylo také 11 balíků šindelových hřebů po 900 kusech celkem za 17zl. 3 kr., 9 kop laťových hřebů za 2 zl. 33 kr. a 10 kop

„*ganze Brettnägl*“ za 13 kr. A jako poslední byla zaznamenána úhrada 3 zl. morskému kováři za 7 nových želez a mzdu jeho pomocníků.²¹⁶

Tyto účetní záznamy nepochybně odpovídají sdělení narativních pramenů, podle nichž bylo v tomto roce 1803 u kostela postaveno „*depositorium*“ a tesařský mistr Adalbert Beer opravil střechu sakristie a kostela.²¹⁷ Totéž v podstatě tvrdí i zpráva vrchnostenské kanceláře v Morech z 30. října 1807 adresovaná schwarzenberské ústřední správě, podle níže byla v Kněžicích v roce 1803 opravena zřícená („*einfallengeweste*“) sakristie a ve stejném stavu se nacházející márnice.²¹⁸ O částečném snesení již poškozené márnice z roku 1780 a její nové výstavbě právě v roce 1803 se zmiňuje i další kronikářský zápis.²¹⁹ Na základě „kombinace“ těchto pramenů a s přihlédnutím k tomu, že dle výše citovaného inventáře z roku 1802 je zřejmé, že sakristie a depositorium nebyly identickými prostory, je možné tvrdit, lze uvažovat o tom, že jako zmíněný depozitář sloužila zřejmě část márnice.

V roce 1804 věnoval Carl Moker kostela dva malé kovové svícny k hlavnímu oltáři, pořízeny byly také nový baldachýn a korouhve.²²⁰ Další dva kovové svícny od žateckého cínaře Carla Kullenberga a liturgický textil věnovala do kostela v roce 1806 Barbara Stöhr z Kněžic.²²¹ V témže roce provedl kněžický tesařský mistr Adalbert Beer a jeho tovaryši opravu střechy na kostelní střeše, věži a také na faře, stáji a hřbitovní zdi („*Kirchen Mauer*“). Samotný mistr strávil na stavbě 14 ½ dne a jemu i dvěma tovaryšům bylo vyplaceno 18 zl. 37 kr. 3 pf. Dále bylo třeba 8000 kusů střešního šindele za 100 zl., k čemuž bylo dokoupeno dalších 2000 kusů za 25 zl., dále 9000 kusů šindelových hřebů za 20 zl. 1 kr 3 pf. a ještě přikoupených dalších 300 ks za 5 zl. 51 kr.²²² Tyto opravy potvrzuje i dobový kronikářský záznam.²²³ Dále byl ještě za 2 zl. 20 kr. opraven zámek na kostelních dveřích a kostelní okna.²²⁴

V roce 1807 byl do kostela pořízen nový Boží hrob a do sakristie klekátko, vše celkem za 40 zl.²²⁵ Zároveň bylo oplotskému zednickému mistrovi za 3 ¼

²¹⁶ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III A K α I, zádušní účty Kněžice 1801–1828.

²¹⁷ Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. [16]; SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr. („*depositorium est refectum, ejusque tecta nec non Ecclesiae ipsius Sacristiae ec Atril ex toto restaurata sunt per Adalbertum Bär fabrum lignarium*“).

²¹⁸ Státní oblastní archiv v Třeboni, oddělení Český Krumlov (dále jen SOA Třeboň-Český Krumlov), Schwarzenberská ústřední kancelář Hluboká nad Vltavou – střední oddělení, karton č. 880, sign. A 3 K α 2, inv. č. 3586 – Stavby a stavební opravy kostelů v obcích: Kněžice, Mory, Opočno, Nečemice, Postoloprty, Skupice, Bitozeves, Sušany, Havraň, Hradiště, Břvany; stavby a stavební opravy far v obcích: Mory, Opočno, Blažim, Postoloprty, Bitozeves, Sušany, Havraň, Hradiště; totéž i školy 1801–1855, složka Kněžice.

²¹⁹ Monumenta antiqua Ecclesiae Parochialis Knöschicensis, s. [15].

²²⁰ SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.

²²¹ SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.

²²² SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III A K α I, zádušní účty Kněžice 1801–1828.

²²³ „*ad templum tecta, aediculae, parochiae partem ac horrei per Adalbertum Bär ac Antonium Haberl ex toto restaurata sunt*“; SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.

²²⁴ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III A K α I, zádušní účty Kněžice 1801–1828.

²²⁵ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1804–1859 (v předchozí citované účetní knize z let 1801–1828 nejsou dochovány některé ročníkové svazky, ty se však dochovaly v jiné řadě stejných účtů). Podle

dne práce na různých opravách vyplaceno 2 zl. 55 kr. 3 pf.²²⁶Během následujícího roku věnovala Magdalena Melzerová, selka z Širokých Třebčic, výše v inventáři zaznamenané obrazy Panny Marie Pomocné, Nejsvětější Trojice a také krucifix; další krucifix pak kostelu darovala v roce 1810.²²⁷ Pro účetní rok 1808²²⁸ máme ještě doloženu opravu zámku v sakristii za 39 kr, zavěšení nového okapu u kostela, za což obdržel tesař Beer 2 zl. 27 kr. a také platbu 2 zl. 30 kr. oplotskému zednickému mistrovi za nespecifikovanou opravu.²²⁹ V roce 1809 pak záduší vyplatilo 4 zl. 34 kr. truhlářskému mistrovi Kremserovu za opravy kostelních lavic.²³⁰

V roce 1810 proběhlo jako jedna z posledních snah o odvrácení státního bankrotu zabavování kostelního stříbra. Z kněžického kostela byly odevzdány stříbrné lampy a dva stříbrný kalich s patenou, jeden z nich kostelu v roce 1716 věnoval sedlák Georg Gammisch z Kličina.²³¹ Ještě v roce 1810 se farář Johann Kral rozhodl opatřit kostelův nový stříbrný kalich. Objednal ho u pražského zlatníka Regera a celkem za něj bylo zapláceno 139 zl., přičemž se na jeho pořízení četnými dary podíleli také knězičtí farníci, kteří shromáždili 29 zl. 63 kr., zbytek zřejmě pocházel z farářových prostředků, neboť v zádušních účtech není takovýto výdaj uveden.²³² Zároveň však byly v období od 1. listopadu 1809 do 31. října 1810 částečně opraveny oba dva oltáře, na což poddaní z Oplot přispěli částkou 8 zl. 9 kr, a na křtitelnicu byla dána socha Křtu Páně, výrobek žateckého sochaře Godefrida Langa, za nějž bylo zapláceno 40 zl.²³³Nejednalo se však o výdaje ze zádušní pokladny. Ta totiž v uvedeném účetním roce 1810 hradila „pouze“ 30 kr. zámečnickovi Korlibovi za opravu kostelního zámku, 2 zl. 30 kr. truhláři za opravu zpodělnice, 20 kr. za nákup hřebů potřebných k této opravě, 47 kr. skláři Ignatzi Mannovi za opravu kostelních oken poškozených vichřicí, 1 zl. 30 kr. zedníkovi za opravu hřbitovní zdi („*Kirchemnauer*“) a dále za šest dnů opravu zříceného rohu hřbitovní zdi („*ein Stück eingefallenen Kicheneckmauer*“) a opravu okolních části hřbitovní zdi, spočívající v jejím nahození, začištění a nabílení, za což oplotský zednický mistr Josef Eberle obdržel 9 zl., tovary Franz baier 8 zl. 15 kr. a tovaryš Anton Baier rovněž 8 zl. 15 kr; dále 6 zl. 30 kr. za jeden strych bílého vápna a 3 zl. 36 kr. za 1 strych zdícího vápna („*Mauerkalch*“).²³⁴O celkové ceně oprav, jejich

kronikářského zápisu měl samotný Boží hrob stát 35 zl.; srov. SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.

²²⁶ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1804–1859.

²²⁷ SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.

²²⁸ Počínaje právě rokem 1808 se začaly účty vést dle účetního nikoliv kalendářního roku. Účetní rok 1809 trval od 1. listopadu 1808 do 31. října 1809; SOA Třeboň, Velkostatek Mory, sign. III A K α I, zádušní účty Kněžice 1801–1828.

²²⁹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III A K α I, zádušní účty Kněžice 1801–1828.

²³⁰ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III A K α I, zádušní účty Kněžice 1801–1828.

²³¹ SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.

²³² SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.; SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1804–1859.

²³³ SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.

²³⁴ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1804–1859.

rozsahu či vykonavatelích však nemáme bližší informace, příslušný roční svazek zádušních účtů se nedochoval.²³⁵

20. května 1814 přijel do Kněžic litoměřický biskup Chlumčanský, aby zde následujícího dne vykonal vizitaci a biřmování.²³⁶ Této významné události předcházela dílčí oprava kněžického kostela – v interiéru byla jedna opadající stěna („*Wandmauer*“) nově nahozena, začištěna a vybílena, těžce popraskané („*stark zersprengte*“) deponitorium (postavené v roce 1803!) vylepšeno stejně jako opadající hřbitovní zeď, která byla z jedné strany nově nahozena. Novou omítku ze strany od vesnice obdržela také škola. Jménem neuvedený zednický mistr za tuto práci, která mu zabrala 30 dnů, obdržel 30 zl., jeho starší tovaryš za 14 dnů 14 zl. a ostatní tovaryši za celkem 36 pracovních dnů 24 zl. Za vápno bylo zapláceno 25 zl. 54 kr. a za jednu malířskou, resp. bílicí štetku („*Weisspürsten*“) 1 zl. 30 kr. Dále obdržel tesař Beer za opravu střechy sakristie a blíže neurčených dveří, což mu zabralo celkem dva dny, 1 zl. 52 kr. 3 pf. K tomu ještě potřeboval 150 kusů šindele za 1 zl. 30kr. Celkové výdaje dosáhly 98 zl. 46 kr. 2 pf., avšak v zádušních účtech byly nakonec škrtnuty a jejich úhradu tak zřejmě převzal někdo jiný, snad patronát.²³⁷ K roku 1814 měla být ještě Antonien Neidlem a Georgem Grafem z Oplot opravena hřbitovní zeď, za což mělo záduší vydat 24 zl.²³⁸ – tato položka se však v zádušních účtech neobjevuje.²³⁹

V roce 1815 se zásadním způsobem proměnila vnitřní výzdoba kostela. Nejprve zadal v únoru tohoto roku Anton Schwamberger, sedlák z Oplot, se svým synem Franzem Josephem, z Neprobylic, u malíře („*Kunstmaler*“) Jakoba Vaita z Kadaně výrobu křížové cesty do kněžického kostela. Dílo, které stálo celkem 112 zl. (94 zl. pro malíře a 28 zl. pro truhláře), bylo hotovo na Květnou neděli, tj. 19. března 1815.²⁴⁰ Malíř Vait se zřejmě osvědčil, neboť ve dnech 13., 14., 15., 16., 18., 19. a 20. září namaloval na vnitřní zdi kostela obrazy čtyř evangelistů, za což obdržel 70 zl., které byly vybrány mezi místními farníky.²⁴¹ Dále ve dnech 9., 10., 11., 12., 13. a 14. října 1815 namalovat týž umělec (v zápise nyní uveden jako „*Fait*“) na strop presbytáře Poslední Večeři Páně, přičemž náklady 60 zl. hradila Susana Melzerová z Neprobylic.²⁴² A konečně ve dnech 4., 6., a 7. listopadu 1815 přemaloval Jakob Vait obraz sv. Kateřiny na hlavním oltáři, přičemž příslušnou částku 45 zl. uhradil mlynářský mistr z Kněžic Karl Pohnert. Tento dobrodinec ještě předtím (zřejmě také

²³⁵ Srov. SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III A K α I, zádušní účty Kněžice 1801–1828.

²³⁶ SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.

²³⁷ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III A K α I, zádušní účty Kněžice 1801–1828.

²³⁸ SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.

²³⁹ Srov. SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III A K α I, zádušní účty Kněžice 1801–1828.

²⁴⁰ SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.

²⁴¹ SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.

²⁴² SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.

v roce 1815) nechal u sochaře Johanna Wagnera z Valče za 23 zl. zhotovit krucifix, který byl zavěšen nad dveřmi do sakristie.²⁴³

Z dalších let máme doloženu až opravu zámku na kostelních dveřích z účetního roku 1820, za níž bylo neznámému zámečnickovi zapláceno 1 zl. 36 kr. Ve stejném roce obdržel tesař Beer za opravu kostelních lavic včetně nákupu potřebných hřebů 4 zl. 51 kr.²⁴⁴ V účetním roce 1821 je zaznamenán výdaj 6 zl. 34 kr. za opravu oken a jejich nové zazdění.²⁴⁵ V účetním roce 1823 byly za 7 zl. vídeňské měny natřeny velmi opotřebované („*abgechabten*“) oltářní stupně a také zpořádky.²⁴⁶

Zřejmě někdy z počátku 20. let 19. století pochází pozoruhodné takřka encyklopedické dílo Georga Adalberta Wahnera, který shromáždil základní informace o všech kostelích litoměřické diecéze. Pro Kněžice příliš zásadních sdělení nepřináší, zaujme však především zmínkou, že ve zvonici se nachází dva zvony, jeden z roku 1701 (srov. výše) a druhý menší je nepochybně starší s gotickým písmem.²⁴⁷

V účetním roce 1824 bylo neznámému zedníkovi vyplaceno 3 zl. 6 kr. vídeňské měny za vylepšení pilíře („*des Pfeilers*“), dále je doložena oprava oken (4 zl. vídeňské měny) a tesařskému mistrovi Karlu Bauerovi bylo za opravu kostelní střechnovým šindelem vyplaceno, včetně nákladů za materiál, 9 zl. 45 kr. vídeňské měny.²⁴⁸ V účetním roce 1825 došlo k vylepšení omítky („*Anwurfes*“) kostela, za což záduší vydalo 4 zl. 56 kr. vídeňské měny, a k dílčí opravě obvodní zdi hřbitova za 40 kr. vídeňské měny.²⁴⁹ V účetním roce 1828 jsou mezi výdaji záduší vedeny platby 36 kr. vídeňské měny neznámému zedníkovi za opravu depositoria a přízemí zvonice („*Thurstockes*“), dále 50 kr. vídeňské měny za opravu zámku, 9 zl. 49 kr. vídeňské měny za přeladění varhan a jen velmi stručně upřesněná suma 414 zl. 17 kr. vídeňské měny za pokrytí kostela a márnice oplotským tesařem Karlem Bauerem, včetně nákupu potřebného materiálu.²⁵⁰ V účetním roce 1829 je doložena pouze oprava zámku (40 kr. vídeňské měny) a oprava már („*Todtenbahren*“; 30 kr. vídeňské měny).²⁵¹

V první polovině 30. let 19. století máme zaznamenány jen drobnější opravy. V účetním roce 1832 opravu sudu na svěcenou vodu (20 kr. vídeňské měny), kánonových tabule (19 kr. vídeňské měny), kostelní svítilny (24 kr. vídeňské měny) a řezeb („*Laubwerk*“) na hlavním oltáři (45 kr. vídeňské měny).²⁵² V účetním roce 1833 opět za opravu svítilny 30 kr. vídeňské měny,

²⁴³ SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.

²⁴⁴ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III A K α I, zádušní účty Kněžice 1801–1828.

²⁴⁵ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III A K α I, zádušní účty Kněžice 1801–1828.

²⁴⁶ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, sign. III A K α I, zádušní účty Kněžice 1801–1828.

²⁴⁷ Archiv Národního muzea, Rukopisy, inv. č. 339/II – Georg Adalbert Wahner, Sammlung alter und neuer Nachrichten betreffend die Kirchbezirke und derselbe Gotteshause im Leitmeritzer Kreise, Zweite Abtheilung von M bis Z, fol. 152r.

²⁴⁸ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III A K α I, zádušní účty Kněžice 1801–1828.

²⁴⁹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III A K α I, zádušní účty Kněžice 1801–1828.

²⁵⁰ SOA Třeboň, Velkostatek Mory, stará registratura, sign. III A K α I, zádušní účty Kněžice 1801–1828.

²⁵¹ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1804–1859.

²⁵² SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1804–1859.

za opravu oken 1 zl. 15 kr. vídeňské měny a za opravu zámku 45 kr. vídeňské měny.²⁵³ V účetním roce 1834 pak byl opravován zámek v sakristii (2 zl. 27 kr. vídeňské měny) a nepomyšlskému varhanáři Johannu Müllerovi bylo za opravu varhan vyplaceno 7 zl. konvenční měny.²⁵⁴ V průběhu účetního roku 1835 byly opraveny kostelní lavice (40 kr. vídeňské měny), hlavní oltář (1 zl. vídeňské měny) a zastřešení hřbitovní zdi (2 zl. vídeňské měny)²⁵⁵ A pro účetní rok 1836 jsou v účtech zaznamenány výdaje na opravu oltáře a svítilny (45 kr. vídeňské měny) a kovářské práce na hlavním oltáři (58 kr. vídeňské měny).²⁵⁶

V roce 1837 došlo k dohodě ohledně výdajů na opravě kostela a fary v Kněžicích mezi oběma příslušnými patronátními úřady v Morech a Oplotech, která byla projednávána již od září 1835. Podle plánu mělo být za opravy kostela zapláceno příslušným řemeslníkům vyplaceno 639 zl. 30 kr., potřebný materiál stál 460 zl. 8 kr., jeho dovoz byl vyčíslen na 114 zl. 2 kr. a pro nádeníky bylo počítáno s částkou 61 zl. 36 kr. Z tohoto mělo záduší zaplatit 570 zl. a oba patroni po 123 zl. 19 kr. 3 pf. na řemeslníky a 349 zl. 38 kr. 3 pf. (všechny částky jsou ve vídeňské měně) za materiál, přičemž se počítalo také s přispěním farně příslušných obcí, které měly především zajišťovat dovoz materiálu.²⁵⁷

Záduší skutečně své povinnosti splnilo – v účetním roce 1837 je zaznamenáno vyplacení 500 zl. vídeňské měny stavbyvedoucímu („Bauführer“) Karla Bauerovi, který měl dle zápisu vést poslední tři roky stavby na faře a v kostele.²⁵⁸ Bližší určení prováděných prací není uvedeno, zpřesnění celé záležitosti nepřináší ani zápis ve farní kronice, podle nějž v červenci, srpnu a září roku 1837 proběhla oprava kostela a fary, jíž prováděl Karl Bauer z Oplot.²⁵⁹ Témuž, který je však označen jako pachtýř stavby („Baupachter“), bylo ještě v roce 1839 dopláceno za pokračující práce 58 zl. 9 kr. vídeňské měny.²⁶⁰ K proplacení dle dohody zbývajících necelých 12 zlatých již zřejmě nedošlo.

V účetním roce 1838 bylo varhanáři Johannu Müllerovi za opravu měchů u varhan vyplaceno 7zl. 30 kr. vídeňské měny.²⁶¹ O dva roky později pak bylo opětovně opravena zpovědnice (6 zl. 30 kr. vídeňské měny) a křtitelnice (12 zl.

²⁵³ V tomto roce byla zároveň za 1265 zl. vídeňské měny opravena fara; SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1804–1859.

²⁵⁴ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1804–1859. Tomáš Horák uvádí varhanářovo jméno jako Konstantin a opravu varhan datuje kolem roku 1830; srov. T. HORÁK, *Varhany*, s. 61.

²⁵⁵ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1804–1859.

²⁵⁶ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1804–1859.

²⁵⁷ SOA Třeboň-Český Krumlov, Schwarzenberská ústřední kancelář Hluboká nad Vltavou – střední oddělení, karton č. 756, sign. A 3 K α 2, inv. č. 2878 – Stavby a opravy při kostele, faře a farních budovách: Mory, Kněžice 1837–1851. Tato dohoda velmi přesně demonstuje problémy společného patronátu nad kostely a zároveň dokládá, že předmětem pachtu morského panství fakticky nebyla patronátní povinnost vůči kostelu, resp. že se jí Schwarzenbergové nevzdali.

²⁵⁸ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1804–1859.

²⁵⁹ SOkA Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.

²⁶⁰ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1804–1859.

²⁶¹ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1804–1859.

30 kr. vídeňské měny), dále je v účtech zaznamenán výdaj 41 zl. 20 kr. konvenční měny za nespecifikované opravy.²⁶²

Zřejmě v roce 1841 byla opravena sanktusová věžička kněžického kostela. Ve zprávě vrchnostenské kanceláře v Morech ze 7. srpna 1841 je uvedeno, že sanktuska je ve špatném stavu a za větru může spadnout a poškodit střechu kostela. Ke zprávě byl přiložen rozpočet v hodnotě 363 zl. 42 kr. 5 pf. vídeňské měny, který předpokládal, že řemeslníkům bude zapláceno 212 zl. 39 kr. 3 pf., za materiál bude vynaloženo 119 zl. 16 kr. 2 pf. a jeho dovoz přijde na 32 zl. 47 kr., přičemž nádeníci mají být placeni mimo tento rozpočet ze zádušních prostředků nebo mají jejich mzdu zajistit přifařené obce. Pražské schwarzenberské stavební ředitelství s tímto záměrem souhlasilo a 4. října 1841 jej na Hluboké potvrdil kníže Jan Adolf Schwarzenberg.²⁶³ Zdá se tedy, že opravu plně hradil patronát, ovšem vzhledem k datu odsouhlasení výdajů není jisté, zda se oprava uskutečnila ještě v roce 1841 nebo až v roce následujícím. Nápomocné v tomto nejsou ani zádušní účty, které v roce 1841 nezaznamenávají žádný výdaj na opravy kostela a v následujícím roce pouze opravu zámku v depositories (30 kr. vídeňské měny) a ve zvonici (také 30 kr. vídeňské měny).²⁶⁴

K opravě sanktusky se však dochoval stavební plán, který byl signovaný 24. května 1841 schwarzenberským stavitelem Kaizlem,²⁶⁵ později byl opatřen schvalovací poznámkou stavebního ředitele Wenzela Rulfa²⁶⁶ a razítkem schwarzenberského stavebního ředitelství v Cítolibeč. Ačkoliv je dnes plán uchovávan samostatně, byl zřejmě součástí výše citovaných spisů, neboť se na něm nachází aprobační přípisek knížete Schwarzenberga ze 4. října 1841. Plán samotný obsahuje dva půdorysy sanktusky, jeden v úrovni krovu a druhý v úrovni lucerny, a také bokorys celé sanktusky, jejíž lucerna měla být oplechována a osazena jednoduchým latinským křížem.²⁶⁷

V roce 1843 probíhalo v Kněžicích mapování pro potřeby tzv. stabilního katastru. Mapy vzešlé z této činnosti zachycují tamní kostel v půdorysné podobě, jakou v podstatě známe i dnes. Celá stavba je zakreslena jako kamenná, pouze předsíň představená před západní průčelí byla dřevěná. Ve východní části hřbitova stála kamenná budova na čtvercovém půdorysu – márnice, která však stála spíše vně kostelní zdi, resp. její západní stěna byla součástí hřbitovní zdi. Jihozápadně od kostela, avšak zcela vně kostelního

²⁶² SOA Třeboň, Velkostatek Mory – nezpracováno, jednotlivé účty za celé panství v jednotlivých ročníkových svazcích, léta 1840–1852.

²⁶³ Příslušnou korespondenci srov. SOA Třeboň-Český Krumlov, Schwarzenberská ústřední stavební správa České Budějovice, karton č. 224, sign. 12b, inv. č. 682 – Patronátní stavby – kostel Kněžice, Mory 1841–1848; SOA Třeboň-Český Krumlov, Schwarzenberská ústřední kancelář Hluboká nad Vltavou – střední oddělení, karton č. 756, sign. A 3 K α 2, inv. č. 2878 – Stavby a opravy při kostele, faře a farních budovách: Mory, Kněžice 1837–1851.

²⁶⁴ SOA Třeboň, Velkostatek Mory – nezpracováno, jednotlivé účty za celé panství v jednotlivých ročníkových svazcích, léta 1840–1852

²⁶⁵ Drobné spíše genealogické informace k němu přináší P. VLČEK A KOL., *Encyklopedie architektů*, s. 292.

²⁶⁶ Toto jeho pracovní zařazení s doplňkem, že byl také přísežným zemským zeměměřičem, přináší Tamtéž, s. 564.

²⁶⁷ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty, plány – nezpracováno.

areálu, fakticky uprostřed křižovatký místních komunikací, se pak nacházela samostatně stojící zvonice.²⁶⁸

V roce 1845 máme v účtech doložen výdaj 50 kr. vídeňské měny za opravu kostelních oken. V následujícím roce byly pořízeny dva provazy ke zvonům za 1 zl. 36 kr. vídeňské měny.²⁶⁹ Ovšem v noci z 13. na 14. 6. 1846 došlo k vloupání do kostela přes dveře ze hřbitova do sakristie, způsobeny však byly jen malé škody.²⁷⁰ Snad proto byl v následujícím roce opraven zámek u sakristie (30 kr. vídeňské měny) a dále bylo ještě kněžickému kováři za neurčené opravy zaplaceno 1 zl. 15 kr.²⁷¹

Dne 14. dubna 1847 byla ve vrchnostenské kanceláři v Morech sepsána žádost o uhrazení nutných oprav na faře a kostele v Morech a kostele v Kněžicích. V tomto objektu se jednalo především o špatný stav kostelní střechy, přičemž otálení s opravou bude znamenat jen prohloubení problémů, neboť již v době sepsání zprávy byl strop místy promáčený a na několika místech hrozilo jeho zřícení. Přiložený rozpočet počítal s celkovou částkou 523 zl. 37 kr. 3 pf. konvenční měny, přičemž řemeslníci měli obdržet 70 zl. 22 kr., materiál měl stát 348 zl. 47 kr. a pro jeho dovoz a nádeníky bylo počítáno se 107 zl. 28 kr. 3 pf. Tento záměr finálně schválil kníže Jan Adolf Schwarzenberg 6. června 1847.²⁷² V čem přesně však oprava střechy spočívala, netušíme, snad se mohlo jednat již o její pokrytí taškovou krytinou, které je však doloženo (byť ne s absolutní jistotou) k roku 1882. V každém případě se však jednalo o akci hrazenou patronátem, o níž nemáme ze zádušních účtů žádné další zprávy.

V daném období však kostel zřejmě prošel větší opravou, neboť v účtech za rok 1849 je poznámka, že na základě schválení gubernia byl povolen (relativně velký) výdaj 1162 zl. 38 kr. konvenční měny na stavební opravy, avšak ve skutečnosti byly provedeny jen ty nejnutnější práce, za něž záduší vydalo 232 zl. 35 kr. konvenční měny. V následujících letech však v opravách nebylo zřejmě pokračováno, alespoň zádušní účty žádné takovéto položky nevidují.²⁷³ V roce 1850 máme doloženu pouze oprava kostelních oken (30 kr. vídeňské měny) a kovářské práce (4zl. 35 kr. vídeňské měny), o rok později pak jen drobnou vysprávkou oken za 16 kr. vídeňské měny.²⁷⁴

V roce 1853 bylo za opravu šesti poškozených okenních tabulek zaplaceno 3 zl. vídeňské měny. K upevnění oltáře (není zřejmě jakého) byly v témže roce zakoupeny za 2 zl. 45 kr. vídeňské měny tři železné svorky („*Klammern*“) a

²⁶⁸ Národní archiv, Stabilní katastr, Praha, sign. ZAT113018430 (přístupné z <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=ZAT113018430>).

²⁶⁹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory – nezpracováno, jednotlivé účty za celé panství v jednotlivých ročníkových svazcích, léta 1840–1852.

²⁷⁰ SOKa Louny, FÚ Kněžice, inv. č. 1 – Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí) 1747–1852, nestr.

²⁷¹ SOA Třeboň, Velkostatek Mory – nezpracováno, jednotlivé účty za celé panství v jednotlivých ročníkových svazcích, léta 1840–1852

²⁷² SOA Třeboň-Český Krumlov, Schwarzenberská ústřední kancelář Hluboká nad Vltavou – střední oddělení, karton č. 756, sign. A 3 K α 2, inv. č. 2878 – Stavby a opravy při kostele, faře a farních budovách: Mory, Kněžice 1837–1851.

²⁷³ SOA Třeboň, Velkostatek Mory – nezpracováno, jednotlivé účty za celé panství v jednotlivých ročníkových svazcích, léta 1840–1852.

²⁷⁴ SOA Třeboň, Velkostatek Mory – nezpracováno, jednotlivé účty za celé panství v jednotlivých ročníkových svazcích, léta 1840–1852.

jedna železná tyč („*Stange*“).²⁷⁵ K roku 1854 zaznamenávají účty výdaj 9 zl. za vyklizení kostelní podlahy pro vyčištění a umytí kostela po stavbě („*Abraumung des Kirchenbodens für Sauberung und Auswaschen der Kirche nach dem Baue*“),²⁷⁶ o jakou stavbu se však jednalo, není známo. V roce 1856 byly pořízeny u žateckého provazníka za 8 zl. 45 kr. dva provazy na zvony a zároveň bylo kováři za opravu srdce jednoho ze zvonů zapláceno 4 zl. 10 kr.²⁷⁷ V roce 1857 je opět zaznamenána oprava oken (3 zl. 30 kr.).²⁷⁸ Pro rok 1858 je v příloze zádušních účtů evidována za různé stavební práce, které však nejsou nijak upřesněny, platba 569 zl. 36 kr. a za další podobné práce pak ještě doplatek 51 zl. 22 kr.²⁷⁹ V roce 1859 pak bylo jirkovskému staviteli Ignazi[!] Dittrichovi zapláceno 10 zl. konvenční měny za vyhotovení rozpočtu na rozšíření kněžického hřbitova a na novou šindelovou střechu fary a stodoly.²⁸⁰

Předchozí a také níže uvedené často jen obecně finální sumou v zádušních účtech zaznamenané výdaje na opravu kněžického kostela nelze jakkoliv specifikovat především vzhledem k problematické pramenné základně – nezpracovanost archivního fondu morského velkostatku již byla zmíněna, svou roli hraje i dobové propachtování morského velkostatku, stejně jako pravděpodobná ztráta druhého svazku kněžické farní pamětní knihy a torzální stav dalších písemností v archivním fondu Farní úřad Kněžice.

V roce 1862 je doložen výdaj 456 zl. 55 kr. na stavební práce na faře a kostele, které obdržel Karl Körbl, označený zde jako pachtýř stavby („*Baupächter*“), který však byl v té době také pachtýřem morského velkostatku.²⁸¹ V roce 1863 víme pouze o drobné opravě 6 poškozených kostelních oken (90 kr.).²⁸² Rok 1864 je z tohoto hlediska zajímavější – kněžickému kováři Josefu Plamperovi bylo za práce v kostele vyplaceno 1 zl. 97 kr., zmíněný Karl „*Kärb*“[!], který zde opět vystupuje jako pachtýř stavby, obdržel ze záduší za stavební práce na patronátních budovách 35 zl. 62 kr. a další pachtýř stavby Wenzel Schmied z Mor obdržel 856 zl. 75 kr. za stavební práce na kněžickém hřbitově.²⁸³ Pravděpodobně se jednalo o realizaci výše zmíněných Dittrichových plánů z roku 1859, podle nichž byl kostel mírně rozšířen východním a západním směrem, neboť – jak bylo uvedeno výše – v roce 1843 ještě zvonice ani márnice nestály přímo na hřbitově, jak to už potvrzuje plán hřbitova z roku 1899 (srov. níže) a jak je tomu i nyní.

V letech 1867 a 1868 máme zaznamenány pouze platby kněžickému kovářskému mistrovi Josefu Plamerovovi za rozličné práce v kostele v hodnotě 1 zl. 40 kr., resp. 1 zl. 62 kr.²⁸⁴ V roce 1869 pak bylo kněžickému kovářskému mistrovi Michalu Paplanovi vyplaceno za různé práce 1zl. 57 kr. Dále v tomto

²⁷⁵ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1804–1859.

²⁷⁶ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1804–1859.

²⁷⁷ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1804–1859.

²⁷⁸ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1804–1859.

²⁷⁹ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1804–1859.

²⁸⁰ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1804–1859.

²⁸¹ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1860–1881.

²⁸² SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1860–1881.

²⁸³ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1860–1881.

²⁸⁴ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1860–1881.

roce proběhly četné stavební opravy v kostele a na faře, údaje zádušních účtů jsou relativně skoupé, a tak pouze víme, že pozlacovači Johannu Pechaczkovi ze Sloupu byla zaplacen 850 zl. a zednickému mistrovi z Mor Wenzelu Schmiedovi 252 zl. 38 kr.²⁸⁵ Další výdaje záduší pak známe až z roku 1872, kdy kněžický kovářský mistr Josef Plamer obdržel za rozličné práce 2 zl. 12 kr. a žateckému řemenáři Wenzelu Stawanovi bylo za nový řemen pro srdce zvonu zaplacen 2 zl.²⁸⁶ V roce 1876 pak bylo Ignatzi Tittelbachovi z Vroutku za provedení různých oprav na kostele a faře vyplaceno 873 zl. 56 kr.²⁸⁷

Nakolik tento výdaj souvisí se stavebním plánem, který byl 17. července 1876 vyhotoven na schwarzenberském stavebním ředitelství v Cítolibech a který byl signován snad Josefem Mockerem (čtení podpisu spíše odpovídá podobě „A. Mocker“), není zcela zřejmé, resp. nabízí se více interpretací. Tento plán, vyhotovený dle zápisu v záhlaví podle – pokud víme nedochovaného – plánu krajského inženýra Müllera z roku 1835 (tehdy byla projednávána oprava kněžického kostela uskutečněná v roce 1837), je totiž označen jako „Aufnahme-Plan Sig. A“, tedy zřejmě jako jedno z možných variantních řešení. Jako nové prvky, které měly být předmětem opravy kostela, jsou zde označeny jednak menší opěráky přistavěné z boku k lodi (4 páry) a i z průčelní strany při nároží umístěné pod úroveň terénu, a také přízdívky u vnitřní strany vítězného oblouku, přičemž v tomto případě se spíše jednalo o jejich opravu než o zřízení nového stavebního prvku. Plán v každém případě umožňuje detailní poznání tehdejšího (nebo spíše z roku 1835?) kostelního interiéru i co se týče jeho přesných rozměrů (dle přiloženého měřítka). Kostel měl fakticky dnešní podobu, v presbytáři je zchyceno umístění oltáře i s příslušnými stupni, na epištolní straně při patě vítězného oblouku se nacházel boční oltář, proti němu při druhé patě vítězného oblouku se pak nacházela kazatelna přístupná po schodišti ze sakristie. Na kruchtě vedlo jednoramenné schodiště od evangelní strany kostelní lodi. Před vchod byla přistavěna menší obdélná předsíň. Sakristie byla opatřena vlastním vchodem prolomeným v její západní zdi.²⁸⁸

Zřejmě jako dokončení prací z roku 1876 byla v následujícím roce oplechována sanktusová věžička, za což klempířský mistr Karl Liebscher z Postoloprty obdržel 39 zl. 50 kr.²⁸⁹ V roce 1878 pak máme doloženu platbu 6 zl. 3 kr. zedníkům, 7 zl. 20 kr. pokrývačům a 1 zl. 53 kr. kováři.²⁹⁰ V roce 1880 máme doloženou opravu oken za 1 zl. 80 kr., v následujícím roce pak záduší byla 1 zl. 26 kr. za kovářské a 1 zl. 52 kr. za sklenářské práce.²⁹¹ V roce 1882 proběhla zřejmě rozsáhlejší oprava kostela, v zádušních účtech je však zaznamenána pouze platba 83 zl. 50 kr. pachtýři stavby Gubertovi. Další 2 zl. 17 kr. stály kovářské a 9 zl. 20 kr. pokrývačské práce.²⁹² Označení těchto výdajů

²⁸⁵ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1860–1881.

²⁸⁶ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1860–1881.

²⁸⁷ Výdaj byl rozdělen tím způsobem, že Tittelbach obdržel v roce 1786 873 zl. 56 kr. a v následujícím roce zbývajících 88 zl.; SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1860–1881.

²⁸⁸ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – plány.

²⁸⁹ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1860–1881.

²⁹⁰ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1860–1881.

²⁹¹ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1860–1881.

²⁹² SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1882–1902.

jako „Ziegeldecke“ může být první bezpečnou zmínkou o taškové střeše kostela, byť není přesně uvedeno, na jaké stavbě tato oprava proběhla.

K roku 1883 máme doloženu opravu kostelních oken za 2 zl. 20 kr.²⁹³ V následujícím roce zádušní účty evidují nátěr neupřesněné sochy za 1 zl. a také různé stavební opravy na kostele a faře vyčíslené na 396 zl. 46 kr., k čemuž bylo třeba připočíst ještě 4 zl. 79,5 kr. na komisní řízení a 3 zl. 4,5 kr. na kolaudaci.²⁹⁴ V roce 1885 byly provedeny pouze blíže nespecifikované kovářské práce za 1 zl. 25 kr.²⁹⁵ V roce 1888 proběhla dílčí oprava střechy, za níž bylo účtováno 1 zl. 90 kr.²⁹⁶ V následujícím roce pak víme o nákupu provazu ke zvonu za 40 kr. a kovářských pracích za 50 kr.²⁹⁷

V roce 1890 bylo podbořanskému varhanáři Ferdinandu Langenauerovi za úpravu varhan vyplaceno 320 zl.²⁹⁸ K roku 1891 máme zaznamenánu opravy lampy na věčné světlo (3 zl. 80 kr.) a různé truhlářské práce (6 zl. 85 kr.).²⁹⁹ Zámečnickovi Johannu Schmiedovi bylo v roce 1892 vyplaceno za práci na kostele a faře 15 zl. 92 kr.³⁰⁰ Pro rok 1893 pak zádušní účty evidují výdaj 77 kr. za kovářské práce, 75 kr. za řemen a provaz ke zvonu a především 886 zl. 17 kr. stavebnímu podnikateli („Bauunternehmer“) Schröderovi z Krásného Dvora za stavební práce na kostele a faře.³⁰¹ Rok 1894 pak přinesl značně menší výdaje, konkrétně 2 zl. za „Altarpult“ a 84 kr. za nový pár mešních konviček.³⁰² Obdobné to bylo i v dalším roce, kdy byl za 1 zl. 60 kr. pořízen nový řemen ke zvonu a za kovářské práce bylo vydáno 1 zl. 15 kr.³⁰³ V roce 1896 pak bylo vydáno 8 zl. 70 kr. za různé zámečnické opravy v kostele a na faře.³⁰⁴ Rok poté byl za 1 zl. 38 kr. opraven blíže neurčený zvon a (snad v souvislosti s tím) bylo ještě kováři Plamperovi uhrazeno 2 zl. 72 kr.³⁰⁵ Dílčí problémy se zvonem však zřejmě trvaly, neboť již v roce 1898 máme zaznamenán výdaj 1 zl. za opravu zvonového řemene, víme rovněž o úhradě 87 kr. za kovářské práce v kostele.³⁰⁶ Další kovářské práce v hodnotě 76 kr. byly uhrazeny také v roce 1899, kdy byla ještě také opravena lampa s věčným světlem.³⁰⁷

Z roku 1898 pak pochází stavební plán dochovaný ve dvou jen kolorováním se lišících exemplářích. Plán s názvem „Plan der Pfarrkirche in Knöschitz“ byl vyhotoven ve knížecí schwarzenberské stavební kanceláři v Postoloprtech 27. dubna 1898 a podepsal jej Kajetán Schwehla/Švehla („Caj. Schwehla“). Na listu

²⁹³ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1882–1902.

²⁹⁴ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1882–1902.

²⁹⁵ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1882–1902.

²⁹⁶ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1882–1902.

²⁹⁷ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1882–1902.

²⁹⁸ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1882–1902; T. HORÁK, *Varhany*, s 61, kde je tato oprava spojována s romantizující úpravou dispozice nástroje a dodání samostatného hracího stolu.

²⁹⁹ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1882–1902.

³⁰⁰ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1882–1902.

³⁰¹ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1882–1902.

³⁰² SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1882–1902.

³⁰³ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1882–1902.

³⁰⁴ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1882–1902.

³⁰⁵ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1882–1902.

³⁰⁶ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1882–1902.

³⁰⁷ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1882–1902.

je zachycen půdorys kostela a řez lodí a sakristií. Podobě kostela odpovídá výše popsanému plánu z roku 1876 s drobnou výjimkou, kterou lze rozpoznat pouze na kolorovaném plánu – otvor, jímž byla kazatelna přístupná ze sakristie, kde bylo k tomuto účelu zřízeno polokruhové schodiště, je označen jako zazděný a ke kazatelně je zřízeno nové jednoramenné schodiště vedoucí podél vnitřní strany severní zdi kostelní lodi.³⁰⁸

Je pravděpodobné, že tento stavební záměr byl uskutečněn v roce 1900, kdy kostelní účty zaznamenávají výdaj 1938 zl. 84 kr. na práce na obnově kostela („*Herstellungen an der Kirche*“), přičemž však tuto částku záduší zároveň ve stejném roce evidovalo na straně příjmů pod položkou tzv. konkurence, tedy právního systému, který zavazoval vzájemný podíl záduší, patrona a přifařených obcí na opravě kostela – samo záduší tedy v tomto případě na vydání za opravu kostela nijak neparticipovalo. Naopak však uhradilo 38 zl. 76 kr. podbořanskému okresnímu hejtmanství za kolaudaci, dále 38 zl. 32 kr. za náklady spojené s komisním řízením a také 13 zl. 94 kr. za zámečnické práce v kostele, 10 zl. 60 kr. za sklářské a truhlářské práce taktéž provedené v kostele.³⁰⁹

S těmito opravami zřejmě nijak nesouvisí další plán hřbitova kolem kněžického kostela z roku 1899. Tento plán vyhotovený Johannem Kinzerem 27. ledna 1899 s názvem „*Friedhof der Gemeinden Knöschnitz, Klitschin, Oblat & Neprowitz. Bezirk Podersam. F. S. Patronatsamt Postelberg*“ zobrazuje celý kněžický hřbitov a barevně v něm odděluje hrobová místa určená pro jednotlivé přifařené obce. Ze stavebního hlediska stojí za zaznamenání přesné půdorysné zakreslení staveb stojících na hřbitově. Hlavní vchod na hřbitov se nacházel v jeho západní zdi a byl v ose hlavního vstupu do kostela. Další vchod na hřbitov byl prolomen v jeho severní zdi a spojoval faru se vstupem do sakristie. Plán dále přesně zachycuje umístění zvonice ve východní části hřbitova, přičemž její západní stěna je součástí hřbitovní zdi. Naopak severovýchodně od presbytáře stála márnice, jejíž východní stěna byla rovněž součástí hřbitovní zdi.³¹⁰

Zmíněné opravy z roku 1900 zřejmě ještě pokračovaly v dalším roce, neboť záduší eviduje další výdaj za stavební práce ve výši 110 zl. a s tím spojené náklady na kolaudaci, které činily 23 zl. 84 kr., a komisní náklady ve výši 21 zl. 84 kr. Ve stejném roce pak bylo kováři Plamperovi uhrazeno 5 zl. 72 kr. a sklářskému mistrovi Aloisi Kleinovi 1 zl. 50 kr.³¹¹ V roce 1902 opravil za 6 zl. 47 kr. kněžický mistr kovář Josef Hamper hřbitovní vrata a za 3 zl. byl opraven také řemen ke zvonu. Pražskému zlatníkovi J. Hloužkovi pak bylo zapláceno 21 zl. za pozlacení monstrance, dalších 20 zl. za její opravu, 21 zl. za novou stříbrnou patenu a 20 zl. za novou zlatou lunulu s českými granáty.³¹²

Kostel ve 20. století

³⁰⁸ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – plány, nezpracované.

³⁰⁹ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1882–1902.

³¹⁰ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – plány, nezpracované. Tamtéž je uložen identický ovšem nekolorovaný plán.

³¹¹ SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1882–1902.

³¹² SOA Třeboň, Velkostatek Postoloprty – dodatky, kostelní účty Kněžice 1882–1902.

Výše zmíněná nouze o relevantní prameny ke stavebním dějinám kněžického kostela se ve 20. století ještě zásadním způsobem prohlubuje. Pro jeho první polovinu jsou relevantní v podstatě pouze dvě dílčí zprávy týkající se zvonového inventáře kostela. V povšechném soupisu zvonů pro prvoválečné rekvizice jsou u položky kněžického kostela zaznamenány tři zvony – dva shodné s průměrem 82 cm o váze 300 kg a s vyobrazeními na jejich povrchu a třetí o průměru 30 cm, váze 40 kg a rovněž s vyobrazeními. Nápisy tyto zvony údajně neměly mít, o jejich stáří nebyli autorovi soupisu nic známo.³¹³ V roce 1943 pak byl z kostela odebrán zvon o váze 287 kg, který byl zařazen do tzv. kategorie B a dostal rekviziční číslo 40/20/17.³¹⁴ Pravděpodobně se jednalo o jeden ze zvonů zmíněných již v soupise z roku 1916, neboť zvony kategorie B byly vesměs starší roku 1800, podobná je i uváděná váha.

Pro bližší poznání kostel je pak klíčový až inventář z roku 1962, z něž se však o celkovém stavu kostela mnoho nedovíme, neboť je zaměřen výhradně na kostelní mobiliář. Eviduje tak dřevěný hlavní oltář s titulárním obrazem sv. Kateřiny, který označuje jako „olej“, po jehož stranách stojí dvě sochy andělů a nad svatostánkem je umístěn beránek s praporkem. Na bočním oltáři sv. Jana Nepomuckého se nachází obraz („olej“) tohoto světce o rozměrech 115 x 100 cm doplněný po stranách dvěma anděličky, v nástavci je pak umístěn obraz Božského Srdce Páně (100 x 80 cm) a na oltáři je také umístěn asi 100 cm vysoká dřevěná soška Panny Marie s Ježíškem. V interiéru se dále nachází křtitelnice z roku 1585 se sousoším Kristova křtu, 23 lavic, kazatelna, sádrové sochy sv. Judy Tadeáše a sv. Terezie, obrazy sv. Anny s dítětem, sv. Antonína („olej“), Panny Marie, Narození sv. Jana Křtitele („olej“), sv. Vojtěcha Ježíše s ovečkami a Panny Marie s Ježíškem, 14 obrazů křížové cesty, dvoumetrový kříž, Boží hrob, u kterého se nachází soška sv. Josefa, dřevěná zpovědnice, soška Panny Marie s Ježíškem v zasklené skříňce. 4 korouhve, malý zvon o váze 30 kg³¹⁵ a na kůru varhany a harmonium.³¹⁶

V roce 1968 plánoval tehdejší kněžický administrátor Bohuslav Petřina opravu kostelního štítu, rozpraskaného zdiva s omítkou, oken, staré krytiny, trámů a opravu a natření „kopule“ věžičky, zřejmě sanktusové.³¹⁷ Co z tohoto záměru se podařilo uskutečnit, není zřejmé, ale spíše nic, o čemž svědčí další obdobný dopis adresovaný litoměřické konzistoři z 10. března 1971. V něm administrátor Petřina žádá o příspěvek 10 000 Kčs na přeložení kostelní střechy, vyspravení a nátěr věže, výměnu latí, opravu, resp. výměnu okapových žlabů, novou střechu a strop nad sakristií a opravu rozpadávajícího se zdiva na průčelí kostela. Tento příspěvek zřejmě do Kněžic doputoval, neboť již v září 1971 hlásí Petřina litoměřické konzistoři, že na kostele a farní budově byly

³¹³ ABL, Glockenliste 1916

³¹⁴ Kateřina BENEŠOVÁ, *Glockenarchiv Nürnberg – Významný zdroj informací pro českou kampanologii (1941–1945)* (diplomová práce obhájená Katedře historie Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci), Liberec 2012, s. 85; citováno dle materiálů uložených v Germanisches National Museum Nürnberg, Historisches Archiv, fond Deutsches Glockenarchiv.

³¹⁵ Snad totožný s nejmenším zvonem popsáným v soupisu z roku 1916.

³¹⁶ ABL, Biskupská konzistoř 1941–1990, Inventáře kostelů a far 1952–1974, Kněžice 1962.

³¹⁷ ABL, Biskupská konzistoř 1941–1990, sign. II-A-2 – Stavebně-právní agenda, Kněžice.

opraveny krovy a částečně přeložena krytina, dále byla natřena vyspravena „věžová kupole“, kostel byl vymalován, proběhla celková úprava jeho interiéru, do něhož byly osazeny nové lavice, průčelí kostela dostalo novou fasádu a pokračuje se v opravě fasády na severní straně kostela. Petřina chtěl ještě do konce roku strhnout shnilou střechu a strop sakristie a nahradit ho plechovou krytinou a také upravit terén na starém hřbitově kolem kostela.³¹⁸

Zejména tuto opravu pak reflektuje inventář z roku 1974, v němž jsou vesměs popsány stejné předměty jako v jeho předchůdci z roku 1962, mnohdy s dalšími detaily týkající se třeba malířského ztvárnění obrazů či snahy o slohovou charakteristiku některých předmětů. Zásadní odlišnost však spočívá v přemístění některých obrazů (sv. Antonína s Ježíškem, Narození sv. Jana Křtitele, Smrt sv. Vojtěcha) či soch (sv. Jana Nepomuckého) na faru. Změněn byl počet lavic na popisových 14, v kostele však dále zůstala zpovědnice či křtitelnice, na kůru varhany a „*ve věži zvon 30 kg*“ (zřejmě v sanktusce). Zásadní informační přínos pak přináší zmínka o 130 cm vysoké soše sv. Judy Tadeáše umístěné v průčelí kostela.³¹⁹ Faktickou proměnu kostelního interiéru, kterou nelze zcela spojovat s liturgickou reformou II. vatikánského koncilu (chybí obětní stůl, ale v presbytáři stojí ambon), jako spíše s určitou až „purizační“ snahou, dokládají až k inventáři přiložené fotografie. Teprve z nich jasně vyplývá, že v interiéru se již nenacházel ani boční oltář sv. Jana Nepomuckého ani kazatelna – nad kamennou mensu (bez jakékoliv architektury) bývalého bočního oltáře byla na konzoli postavena socha Panny Marie s Ježíškem, obdobná úprava byla provedena také u druhé paty vítězného oblouku, na konzole však stála socha s námětem Nejsvětějšího Srdce Ježíšova. Na evangelijní straně kostela pod prvním oknem v lodi stál v inventáři zmíněný „*oltář Božího hrobu*“. Kostelní interiér byl celý nově vybílen, na zdi osazeny pouze obrazy křížové cesty a krucifix, interiér byl pak osvětlen moderními svítidly zavěšenými v ose kostela.³²⁰ Zřejmě v této době došlo k osazení eternitové stříšky nad hlavní kostelní vchod, kdy byla zbořena původní předsíňka, nejsem schopni sdělit.

Ačkoliv může tato úprava vyvolávat rozpaky, nelze popřít, že kostelní interiér a nepochybně alespoň zčásti i exteriér byly v té době v relativně dobrém stavu. Toto se zásadním způsobem měnilo v dalších desetiletích, zejména pak od 90. let 20. století, v současné době se v kostele nachází již v podstatě jen torzo mobiliáře (byť včetně cenné křtitelnice z roku 1585) a samotná kostelní stavba je takřka v havarijním stavu.

³¹⁸ ABL, Biskupská konzistoř 1941–1990, sign. II-A-2 – Stavebně-právní agenda, Kněžice.

³¹⁹ ABL, Biskupská konzistoř 1941–1990, Inventáře kostelů a far 1952–1974; Kněžice, 1974. Zmíněnou sochu v průčelí kostela, resp. v nice v kostelním štítě totiž literatura považovala (vzhledem k ikonografii chybně) za sv. Jana Nepomuckého; srov. E. POCHÉ KOL., *Umělecké památky Čech 2*, s. 74.

³²⁰ ABL, Biskupská konzistoř 1941–1990, Inventáře kostelů a far 1952–1974; Kněžice, 1974.

Archivní prameny	<i>fond</i>	<i>karton</i>	<i>inv. č./sign.</i>	<i>obsah</i>	<i>datace</i>
Archiv Biskupství litoměřického					
(neuspořádáno)				Glockenliste	1916
Archiv far I	-	-		Kněžice	1785–1895
Biskupská konzistoř 1941–1990				Inventáře kostelů a far	1952–1974
			II-A-2	Stavebně-právní agenda	1941–1990
Sbírka farních pamětních knih				Mory	1696–1785
Archiv Národního muzea					
Rukopisy			339/II	Georg Adalbert Wahner, Sammlung alter und neuer Nachrichten betreffend die Kirchbezirke und derselbe Gotteshause im Leitmeritzer Kreise, Zweite Abtheilung von M bis Z	
Národní archiv					
Archiv pražského arcibiskupství I			inv. č. 1358, sign. B 13/18,	Zprávy farářů o stavu far 1700, Žatecko, vikariát Vilémov	1700
Stabilní katastr, Praha			ZAT113018430		1843
Státní oblastní archiv v Litoměřicích – Státní okresní archiv Louny					
Farní úřad Kněžice	1		1	Pamětní kniha (kniha biřmovaných, ohlášek sňatků, dekretů, nadací, katechezí)	1747–1852
Farní úřad Mory			1	Pamětní kniha	1878–1938
Státní oblastní archiv v Třeboni, oddělení Český Krumlov					
Schwarzenberská ústřední kancelář	756		inv. č. 2878, sign. A 3 K α 2	Stavby a opravy při kostele, faře a farních budovách:	1837–1851

Hluboká nad Vltavou – střední oddělení			Mory, Kněžice	
	880	inv. č. 3586, sign. A 3 K α 2	Stavy a stavební opravy kostelů v obcích: Kněžice, Mory, Opočno, Nečemice, Postoloprty, Skupice, Bitozeves, Sušany, Havraň, Hradiště, Břvany; stavby a stavební opravy far v obcích: Mory, Opočno, Blažim, Postoloprty, Bitozeves, Sušany, Havraň, Hradiště; totéž i školy	1801–1855
Schwarzenberská ústřední stavební správa České Budějovice	224	inv. č. 682, sign. 12b	Patronátní stavby – kostel Kněžice, Mory	1841–1848
Státní oblastní archiv v Třeboni, oddělení Třeboň				
Velkostatek Mory, stará registratura		sign. III K-α1/I	zádušní účty Kněžice	1627–1693
		sign. III K α 1	zádušní účty Kněžice	1757–1802
		sign. III A K α I	zádušní účty Kněžice	1801–1828
Velkostatek Mory			jednotlivé účty za celé panství v jednotlivých ročníkových svazcích	1840–1852
Velkostatek Postoloprty			plány (nezpracované)	
Velkostatek Postoloprty – dodatky		-	kostelní účty Kněžice	1804–1859
			kostelní účty Kněžice	1860–1881
			kostelní účty Kněžice	1882–1902

Prameny vydané	<p><i>Catalogus universi cleri dioecese Litomericensis tum saecularis tum regularis anno 1926</i>, Leitmeritz 1925.</p> <p><i>Catalogus universi cleri dioecese Litomericensis tum saecularis tum regularis anno 1939</i>, Leitmeritz 1939.</p> <p>ČÁŇOVÁ, Eliška, (ed.): <i>Status animarum pražské arcidiecéze z roku 1651</i>, Sborník archivních prací 29, 1979, s. 20–55.</p> <p><i>Handbuch der Diözese Leitmeritz 1941</i>, Leitmeritz 1941.</p> <p><i>Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005. I. Díl</i>, Praha 2006.</p> <p><i>Popis Čech r. 1654: souhrný index obcí, osad a samot k berní ruli. I, Rekonstrukce ztracených částí ruly – hlavní změny statků do r. 1779 resp. 1848 – seznam majitelů deskových statků – mapy krajského rozdělení Čech, komunikací a Kladska v době ruly</i>, ed. Karel Doskočil, Praha 1953.</p> <p><i>Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae. Pars II. Annorum 1253–1310</i>, ed. Josef Emler, Praegae 1882.</p> <p><i>Registra decimarum papalium čili registra desátků papežských z diecezí pražské</i>, ed. Vácslav Vladivoj Tomek, Praha 1873.</p> <p>ŠTĚDRÝ, František (ed.), <i>Stavivo k podrobné historii církevní v Čechách</i>, Sborník historického kroužku 11, 1910, s.1–10, 165–173; 12, 1911, s. 33–46, 193–200; 13, 1912, s. 76–83, 176–181; 14, 1913, s. 41–51, 165–171; 15, 1914, s. 41–47, 132–137.</p>
Literatura	<p>BENEŠOVÁ Kateřina, <i>Glockenarchiv Nürnberg – Významný zdroj informací pro českou kampanologii (1941–1945)</i> (diplomová práce obhájená Katedře historie Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci), Liberec 2012.</p> <p>BÍLEK, Tomáš Václav, <i>Dějiny konfiskací v Čechách pro r. 1618. Část první</i>, Praha 1882.</p> <p>BOHÁČOVÁ, Veronika, <i>Život barokní šlechtičny. Sylvie Kateřina hraběnka Černínová, rozená Caretto-Millesimo</i> (diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze), Praha 2007.</p> <p>HONYS, Vít – HRUBÝ, Petr, <i>Šlechtické sepulkrální památky Lounska</i>, Ústí nad Labem 2013 (= Acta Universitatis Purkynianae, Facultatis Philosophicae. Studia historica 13).</p> <p>HORÁK, Tomáš, <i>Varhany a varhanáři Lounska, Žatecka a Podbořanska</i>, Ústí nad Labem 2003.</p> <p>POCHE, Emanuel A KOL., <i>Umělecké památky Čech 2</i>, Praha 1978.</p> <p>NECKÁŘOVÁ, Libuše, <i>Republikánský Svaz československých statkářů a nájemců 1919–1943. Inventář</i>, Praha 1957.</p> <p>ROTT, Wenzel, <i>Der politische Bezirk Podersam (Gerichtsbezirke Podersam und Jechnitz). Eine Heimatskunde für Schule und Haus</i>, Podersam 1902.</p>

SCHALLER, Jaroslaus, *Topographie des Königreichs Böhmen. Siebenter Theil. Saazer Kreis*, Prag – Wien 1787.

SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království českého. Díl 14 – Litoměřicko a Žatecko*, Praha 1936.

SOMMER, Johann Gottfried, *Das Königreich Böhmen; statistisch-topographisch dargestellt. Vierzehnter Band. Saazer Kreis*, Prag 1846.

ŠTĚDRÝ, František, *Znovuzřízení katolické duchovní správy po roce 1620*, Sborník historického kroužku 26, 1925, s. 33–47.

VESELÝ, Johann, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Lobositz inclusive der Güter Sulevic, Chinic, Boreč, Wopparn, Veselí, Wostray, Weiss-Aujezd, Velemín, Kuttmirsch, Dubkovic, Roscholka, Šíma und Kamaik*, Prag 1894.

VESELÝ, Johann, *Geschichte der fürstlich Schwarzenberg'schen Domaine Postelberg einschliesslich Priesen, Ferbenz, Lišan, Witosses, Nehasis, Semenkovic, Ploscha, Tattina, Hraidisch, Selovic, Tveršic, Koppertsch, Semic, Praschin, Gross-Lippen, Nečenic, Weberschan, Kněžic, Mohr, Lenešic, Opočna, Imling, Neuschloss, Tauchovic, Lippenz, Hřivic und Netluk*, Prag 1893.

VLČEK, Pavel A KOL., *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004.

ZICH, Leoš, *Farářské relace z radonického vikariátu z let 1676/77* (diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy), Praha 2017.